nebănuitul vers
din umbra lunii

Volumul cuprinde o selecție antologică de poezii aparținînd unor popoare de pe teritoriul european al fostei U.R.S.S. (poezie avară, balcară, belarusă, estonă, gruzină, idiș, kalmucă, letonă, lituaniană, tătară și ucraineană), în traducerea lui Stelian Gruia.

Mai sus de mare, doar cîmpie verde,
Iar în cîmpie e valahul rege,
Lui dat i-a fost țărina s-o dezmierde
Și seceá și plugul i i sînt de lege,
Dar la oștire veacul nu și-l poartă,
Valahu-nPărtășește altă. soartă.

Cîmpia fără capăt leagăn esie,
Carpații îi sînt pavăză și scut,
De eră plămas ogorul de poveste
Și pruncii goi, mălațul necrutrut
E pentru că la el în bătătură
Tătar și leah își cată bucătură...

Levko Borovikovski (1806-1889)
Valahul

ISBN : 973-21-0273-x

1396

243 lei
2 TL
TOTAL: 245 lei

editura minerva

1396

nebănuitul vers...

din umbra lunii

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE
BIBLIOTECA ALEPH

Ilustrația coperței de : *DUMITRU VERDEȘ*

ISBN 973-21-0273-X

nebănuitul vers din umbra lunii

poezii din belarus, estonia, gruzia, letonia, lituania, ucraina...

Antologie, traducere,
prefață și prezentări
de Stelian Gruia

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1993
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru această antologie toate drepturile rezervate Editurii Minerva (B.P.T.).

Acest volum cuprinde o selecție antologică de poezii aparținînd unor popoare de pe teritoriul european al fostei U.R.S.S. (poezie avară, balcară, belarusă, estonă, gruzină, idiș, kalmuk, letonă, lituaniană, tătară și ucraineană). La baza selecției noastre au stat cele mai reprezentative antologii de poezie clasică, editate în ultimii ani la Minsk, Tbilisi, Riga, Vilnius, Tartu, Kazan, Kiev și Moscova. De asemenea, de mare folos ne-au fost unele ediții bilingve, tipărite de Institutele de literatură ale Academiei din Moscova. Majoritatea poeților contemporani au fost traduși după ediții selective, din original, sau după tălmăciri făcute de autorii înșiși în limba rusă.

S. G.

PREFAȚĂ

Veacul al XIX-lea, a doua jumătate mai cu seamă, aduce în „capitala luminilor", datorită în bună parte lui Ivan Turgheniev, o spiritualitate nouă, care captează atenția elitei culturale europene de atunci. Prin clasicii săi de seamă, literatura rusă se impune în Europa treptat și definitiv, devenind pentru interpreții acelor vremuri o componentă reprezentativă a literaturii universale. Și Pușkin, și Gogol, iar mai tîrziu Dostoievski și Tolstoi aduc lumii întregi pilda marilor resurse spirituale, într-un spațiu asupra căruia epocile precedente ale culturii europene nu prea erau obișnuite să-și manifeste interesul. Dar această captare a marii literaturi ruse în spațiul european a umbrit în același timp o serie întreagă de literaturi, ținîndu-le multă vreme departe de efervescența Europei, impunîndu-le acel statut de „spiritualitate provincială", statut din care, popoare cu o străveche tradiție și cu pleiade de scriitori de valoare universală, au încercat decenii la rînd să scape. Așa se face că odată cu trecerea timpului, reprezentanții de seamă ai spiritualităților din marele imperiu autocrat al secolului al XIX-lea și-au dedublat lupta disperată de ieșire în lume, înfruntînd prigoana administrației imperiale, cu faimoasa secție a III-a a jandarmeriei de la Petersburg, și străduindu-se din răsputeri să-și facă auzit

glasul în panteonele civilizației umane. Aceste eforturi s-au desfășurat adesea în condiții crîncene, promotorii luptelor devenind martiri ai popoarelor subjugate și odată cu acest martiraj făcîndu-se auziți în plan mondial prin efortul lor de ieșire din anonimat. Primele și cele mai dramatice semnale de alarmă s-au petrecut în rîndul surorilor de gintă, Ucraina și Belarus, unde tradițiile seculare de autentică spiritualitate europeană reclamau o recunoaștere a valențelor literare naționale în numele unor personalități ca Franțisk Skorina la bielorusi ori Petru Movilă și Ioanichie Galeatovski la ucraineni. Barocul de la Kiev fondat și consolidat de românul Petru Movilă și importantul efort de renaștere națională de la Minsk se transformă odată cu impunerea în perimetrul național a romantismului, în opoziție cu forța tutelară, aderînd fără rezervă la mișcările de eliberare, în care marele curent din Polonia îndeplinea rolul de catalizator. Așa au apărut școlile ucrainene din romantismul rus și cel polonez, inspirînd consolidarea acestui curent pe malul Niprului. Eforturi similare se ptrec și în jurul Belarusiei, țara unde dictatul imperial se face simțit mult mai pregnant în acțiunea sa nefastă. De aceea, efervescența literară din această entitate slavă se încadrează într-un efort comun cu țările baltice, de cîștigare a dreptului la existență și desfășurare. Dar, cu toate eforturile naționale de a atrage atenția lumii civilizate asupra fenomenelor specifice din această parte europeană inclusă în marele imperiu, elita spirituală din Europa Occidentală, și mai ales din capitala Franței, își îndreaptă atenția, cu precădere, spre saloanele petersburgheze și moscovite, socotind aparițiile din nucleele nerusești ca provinciale, deci de importanță minoră. Nici măcar cursurile lui Adam Mickiewicz de la Sorbona nu reușesc să redreseze atitudinea față de mișcările literare naționale nerusești, din partea europeană a imperiului țarist.

În pofida acestor omiteri și priviri unilaterale asupra mișcărilor spirituale din această parte a lumii, literaturile

naționale s-au dezvoltat în mod vertiginos, cucerindu și prin eforturi deosebite dreptul la existență și demonstrînd lumii întregi că din punct de vedere valoric nu sînt cu nimic inferioare literaturii centrale, impuse în fața Europei civilizate cu mare fast, cu mulți bani și unilateral.

Beneficiind de impulsul romantic polonez, care era în totală contradicție cu opiniile despre literatură ale inteligheniței imperiale, deoarece în concepția corifeilor marelui curent din Polonia menirea romantismului în această parte a Europei se conjuga cu lupta pentru eliberare națională și socială, atît literatura belarusă cît și cea ucraineană se impun în perimetrul național odată cu învolburările maselor populare. După răscoala poloneză din 1830 curentele romantice din Ucraina, Belarus și țările baltice cunosc o dezvoltare tumultuoasă, dînd multă bătaie de cap administrației țariste cu imensul său aparat de represiune. Așa, de pildă, se consolidează mișcarea romantică de la Harkov din deceniul al patrulea, cu faimosul almanah *Istoria zaporojeană*, unde publică o întreagă pleiadă de poeți romantici ucraineni. Dintre ei se distinge Levko Borovîkovski, admirator al lui Adam Mickiewicz, din care a tradus și publicat în mod curent. În același timp ia amploare mișcarea romantică de la Liov, cunoscută sub numele de *Troița rusiană* cu almanahul *Rusalka Nistrului*. De remarcat este faptul că grupul literaților din Galiția provenea dintr-o fracțiune a mișcării romantice poloneze, numită mai tîrziu de istoria literară *școala ucraineană*.

Începînd cu anul 1840, centrul romantismului din Ucraina devine Kievul, cu organizația secretă *Frăția Kiril și Metodie*; programul și statutul ei, au fost elaborate de istoricul M. Kortomarov. Mai tîrziu, în 1840, la această organizație aderă și marele Taras Șevcenko. Cu verbul său genial el sparge tăcerea impusă asupra spiritualității ucrainene de către ideologia imperială. O întreagă cohortă de funcționari ai imperiului, dar și de literați velico-

ruşi, exclusivişti şi contaminaţi de rábia şovinismului, încep o funestă campanie de negare totală a geniului poporului de pe Nipru, ajungîndu-se pînă acolo, încît însuşi reputatul critic Vissarion Belinski se dedă la invective şi etichetări brutale privind viaţa şi opera lui Taras Şevcenko. Ce nu convenea administraţiei de la Petersburg ? Bineînţeles, eforturile de recunoaştere naţională şi spirituală a unui popor supus asimilării forţate şi degradării. *Momentul Şevcenko* a constituit primul semnal tragic adresat Europei de către reprezentantul uneia dintre naţiunile subjugate ale imensului imperiu. Astfel, Europa a început să reacţioneze solidar cu eforturile eliberatoare ale celor răzvrătiţi. În Germania apare un volum reprezentativ din poezia lui A. Puşkin şi Taras Şevcenko, editorii punînd în felul acesta semnul egalităţii între cele două culturi. Mai tîrziu, în 1876, în inima Europei, la Praga apare prima ediţie de opere complete — Taras Şevcenko.

Dacă pînă la această dată spiritualitatea ucraineană s-a desfăşurat în semiclandestinitate, după recunoaşterea de către opinia avizată europeană a geniului ei creator, este obligată de autorităţile ţariste să intre pentru mai multă vreme în cel mai crunt întuneric. Apariţia circularei semnate de ministrul de interne imperial Valuev, la 1868, şi care glăsuia că „nu există o limbă ucraineană şi nici nu trebuie să existe !", a dat o lovitură puternică avîntului incipient de afirmare spirituală a Ucrainei postşevcenkiene. Circulara lui Valuev a fost întărită mai tîrziu de „ukazul" ţarist, elaborat în oraşul nemţesc Ems, la 1876, şi care interzicea cu desăvîrşire folosirea limbii ucrainene în toate sferele de activitate materială, socială ori spirituală. Astfel, pentru mai multe decenii, limba poporului de pe Nipru şi valorile ei spirituale s-au angajat într-o luptă continuă de restabilire a demnităţii şi a comunicării atît cu popoarele din jur cît şi cu marile culturi europene. În lupta aceasta inegală de-a lungul istoriei, memoria vecinilor noştri a fost încărcată cu nu-

me de martiri naționali, dintre care Taras Șevcenko și Vasil Stus au făcut ocolul pământului.

Am stăruit ceva mai mult asupra eforturilor spiritualității ucrainene de a răzbate spre lumina recunoașterii universale, deoarece această țară este la frunțariile noastre și faptele, datorită numeroaselor interferențe, pot fi mai accesibile cititorului avizat din România. Dar, trebuie menționat că aspectul discriminatoriu privind spiritualitățile naționale în marele imperiu al țărilor este identic la toate popoarele, indiferent de zona geografică unde se află. Așa, de pildă, peste literatura belarusă, având în alcătuirea sa un filon foarte puternic din străvechea civilizație balto-slavă, după răspîndirea poemului satiric anonim *Taras în Parnas* (la începutul veacului trecut), s-a lăsat ceața „ukazurilor" și circularelor venite de la Petersburg pentru înăbușirea elanurilor naționale. Abia spre sfîrșitul veacului al XIX-lea, cînd luptele sociale în cadrul imperiului se întețesc, într-un climat semiclandestin încep să vadă lumina tiparului operele marilor poeți Ianka Kupala, Iakub Kolas și Maxim Bogdanovici. În ele primează imaginea belarusului răstignit pe o Golgotă plasată între pădurile seculare și lacurile cristaline ale peisajului național, personaj care se dovedește în cele din urmă nedoborît de cumplitele și barbarele suplicii. Cu fiecare rînd scris, reprezentanții renașterii belaruse amintesc puternicul torent al creației populare din perimetrul național, care nu poate fi stăvilit nici de *ukazurile* curții imperiale și nici de *circularele* funcționarilor îndrituiți cu asimilarea forțată.

În primele decenii ale veacului nostru, literatura belarusă, mai cu seamă poezia, devine un punct de atracție pentru cercurile intelectuale de la Petersburg și Moscova și odată cu aceasta încep să se facă auzite și unele ecouri europene asupra creatorilor de la Minsk. Paralel cu recunoașterea în plan european a literaturii belaruse (care ca și literatura ucraineană s-a impus prin aceeași filieră poloneză) s-au întețit și măsurile represive ale

Ohranei asupra intelectualității naționale noi. Totuși marele pas este făcut. Slavii din Europa Centrală recunosc o spiritualitate inedită ale cărei eforturi de cristalizare fac front comun cu toate popoarele din jur pentru a-și cîștiga locul ce i se cuvenea între națiunile europene. Și oricît ar părea de paradoxal această izbîndă se explică prin existența unei tradiții străvechi în Belarus, care a avut o puternică înrîurire și asupra țărilor baltice, mai ales a Lituaniei. Ne gîndim mai ales la marele Francisk Skorina (1490—1551) care sub impulsul mișcării husite din Cehia traduce *Biblia* în limba belarusă, fundamentînd pentru totdeauna bazele acestei limbi slave, iar mai tîrziu (1520) înființează la Vilnius prima tipografie cu binefăcătoarea intenție de a potoli setea de carte atît în Belarusia natală, cît și în țările vecine. Avînd în față acest exemplu renascentist din nordul Europei, putem înțelege mai profund mișcarea ideilor dintr-o serie întreagă de nuclee naționale, mai ales în atitudinea deseori contradictorie față de normele impuse de forța tutelară. În același timp, ni se clarifică și traiectoriile poetice ale acestor popoare, mai ales atunci cînd cei mai importanți poeți clasici și contemporani își argumentează mîndria națională cu idei preluate din tezaurele tradiționale existente, pe cînd cei care impun normele de conduită, ori nu le evocă încă, ori ele se află într-o formă incipientă. Se justifică astfel și eforturile de dobîndire a frățietății reale, detectabile în poeziile de mare rezonanță ale contemporanilor Anatol Vertînski și Rigor Baradulin. După părerea noastră, tocmai aceste eforturi de stabilire a comunicabilității sincere între nucleele naționale fac poezia belarusă contemporană accesibilă în toate republicile unionale.

Cînd aminteam de intereferențele culturale dintre Belarus și Lituania, concentrîndu-ne atenția asupra activității lui Francisk Skorina, ne gîndeam și la înrîuririle inverse de mai tîrziu, menite să impulsioneze cultura acestui interesant popor slav. Ea a fost adusă cu un secol și

jumătate mai tîrziu de către marele iluminist lituanian Kristiones Donelaitis și care, cu opera sa poetică mai ales, e creat o legătură trainică între nordul Europei și marile centre de cultură din epoca luminilor.

Poemul fondatorului literaturii lituaniene moderne, *Anotimpurile anului*, a devenit, la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul veacului al XIX-lea, cartea de căpătîi a tuturor țărilor limitrofe. Kristiones Donelaitis a adus în fața Europei însetate de cunoaștere o spiritualitate nebănuită care, datorită preluării exemplului, avea să impună în plan european momente poetice de mare valoare nu numai din Lituania ci și din Letonia și Estonia. Opera lui Kristiones Donelaitis a avut o mare influență și asupra formării intelectuale și artistice de mai tîrziu a lui Adam Mickiewicz, poet de geniu al poporului polonez. Ne bazăm afirmația pe faptul că poetul polon s-a născut în Lituania și tot acolo și-a desăvîrșit instrucția, încît ar fi greu de conceput o atitudine pasivă față de opera poetică a lui Kristiones Donelaitis, foarte popular în acea vreme, după cum am amintit mai sus, nu numai în țara sa de baștină.

Veacul al XIX-lea aduce pe drumul deschis de Donelaitis o întreagă pleiadă de poeți naționali, între care Strazdas și Maironis consolidează limba națională și dau expresie ideilor de eliberare națională și socială a poporului lituanian. În centrul atenției se află poporul oprimat, masa țărănească mai ales, care după extinderea dominației țarilor ruși peste această parte de lume, trec, dintr-un sistem feudal într-altul, ultimul fiind mult mai îndelungat decît cel din Europa occidentală și cu mult mai rapace și mai brutal. Poemele de eliberare scrise de Antanas Strazdas și cele elaborate mai tîrziu de Maironis pun astfel temelia ideilor conștiinței de sine, care plasează poezia acestui popor baltic între spiritualitățile opozante de mare prestigiu ale imperiului. Odată cu aceasta, romanticii lituanieni defrișează căile pentru desfășurarea unor personalități de valoare universală ale

literaturii lituaniene, cum sînt Jurgis Baltrušaitis, Eduradas Mejelaitis, Vitautes Montvila şi Justinas Merţinkiavicius. În acest sens merită subliniată importanţa creaţiei poetice a marelui simbolist lituanian, Jurgis Baltrušaitis, pentru împămîntenirea curentului literar sus-menţionat pe solul rusesc. Creaţia poetului lituanian, asemănată valoric de critica naţională avizată cu opera lui M. Maeterlinck, a avut o deosebită înrîurire asupra simboliştilor ruşi K. Balmont, A. Belîi, I. Konevski, D. Merejkovski şi F. Sologub. Jurgis Baltrušaitis a fost prieten cu Valeri Briusov şi amintim că poetul simbolist rus a subliniat deseori în însemnările sale importanţa operelor poetului de la Vilnius, în direcţia dezvoltării simbolismului european. Traducerile din opera lui Baltrušaitis, apărute în limba rusă la începutul veacului nostru, au stîrnit admiraţia lui A. Cehov, iar Maxim Gorki consemnează într-unul din articolele sale că impunerea în plan european a literaturii lituaniene, a poeziei lui Jurgis Baltrušaitis, mai ales, este la fel de importantă şi de hotărîtoare ca literatura norvegiană de la începutul veacului al XX-lea.

În acelaşi climat de iradiere spirituală se vor impune mai tîrziu marii poeţi contemporani Eduardas Mejelaitis şi Justas Marţinkiavicius. Ca şi predecesorii lor, aceşti clasici în viaţă ai literaturii lituaniene continuă în opera lor motivul patriei urgisite, adăugînd de fiecare dată un plus de argumente în direcţia eforturilor eliberatoare.

Ele înnobilează şi literatura letonă, la baza căreia se află drumul deschis de curajosul Francisk Skorina. Fenomenele sociale surprinse în efervescenţă sînt impuse de aceleaşi inechităţi, dirijate din marele centru. De aceea romanticii letoni, în frunte cu Juris Alunan, îşi pun versurile în slujba maselor oropsite şi supuse de o bună bucată de vreme dublei discriminări, naţionale şi sociale. Pe fundamentul creat de romantici îşi clădeşte edificiul poetic de la sfîrşitul veacului trecut şi în primele decenii ale secolului nostru, marele Janis Rainis. Versul său

a făcut ocolul lumii civilizate, iar cărturarii avizaţi ai timpului i-au plasat profilul în galeria marilor clasici ai lumii. La cea mai sumară privire asupra biografiei lui Rainis ne lovim de aceeaşi stereotipie privind tratamentul aplicat de curtea imperială de la Petersburg marilor personalităţi aparţinînd ţinuturilor „periferice"; neîncredere şi persiflare la început, invectivă şi discriminare după primele ecouri de recunoaştere valorică de către opinia publică naţională şi reprimarea brutală în momentul cînd geniul naţional tinde să devină proroc şi inspirator al crezului naţional. Ca mulţi alţi poeţi şi oameni de cultură de prin alte ţinuturi ale imperiului, Jan Rainis a făcut cunoştinţă cu pereţii mucegăiţi din temniţele tariste, trecînd apoi prin grele etape de deportare în locurile înghe̦ţului veşnic. Le-a suportat pe toate, iar verbul său s-a cristalizat şi mai mult cîntînd demnitatea şi încrederea în viitorul poporului leton. De aceea, dominanta centrală a versurilor poetului de la Riga rămîne pînă la sfîrşitul vieţii optimismul incurabil în toate privinţele, plîngîndu-se în faţa destinului doar pentru faptul că nu i-a fost hărăzită o patrie...

Noua generaţie de poeţi letoni care s-a impus în deceniul al VI-lea al veacului nostru zbuciumat continuă tradiţia lui Rainis pe neschimbate traiectorii, adăugîndu-le doar un plus de modernitate şi o nouă percepere a idealurilor umanităţii, fapt cu totul explicabil dacă ne gîndim la evoluţia tehnico-materială a omenirii. Tematica predilectă a poeţilor contemporani devine mediul citadin cu numeroasele sale paradoxuri, iar dincolo de ceea ce numim de obicei revoluţie tehnico-ştiinţifică se profilează adesea curcubeul dramatic al autodistrugerii. Şi totuşi, chiar într-o asemenea perspectivă pîndită de necunoscute capcane, marea tradiţie îşi continuă extinderea rădăcinilor. Ca şi în perioada marilor romantici, admirabilul poet contemporan leton Ojar Vacietis destăinuie întregii omeniri mitul *balenei albastre*, sinonim cu descoperirea marelui ideal. Ca şi Labiş al nostru, O-

jar Vacietis declară război inerției și climatului călduț al mulțumirii mic-burgheze, subliniind cu fiecare ocazie că numai valurile ideilor înnoitoare pot crea cîmp prielnic de desfășurare tuturor tendințelor de împlinire.

În aceeași direcție de sedimentare a crezului național se desfășoară și verbul inspirat al lui Imants Ziedonis, poet din aceeași generație cu Vacietis, dar care nu se sfiește spre sfîrșit de mileniu să-și mai întoarcă privirile către metafizică, în speranța întrezăririi limanurilor izbăvitoare. Totodată, metafora în poezia lui Imants Ziedonis se află în permanent contrast cu violența, insolența și impulsivitatea, iar versul, fără să o declare, devine în atare context, prilej de meditație senină asupra desfășurării lumii, încercînd să liniștească fulgere și să lumineze nori. Mereu într-o retrospectivă alarmantă, versurile lui Leons Briedis deslușesc mituri și deschid perspective nebănuite în direcția restabilirilor de norme etice, învăluite într-o perioadă degradantă de certurile desconsiderării semidocte. Astfel rînd pe rînd își găsesc locul în poemele cu străluciri poliedrice credințe și legi nescrise ale letonilor, care au fundamentat o spiritualitate și care odată cu metafora inspirată își vestesc dăinuirea și în epoca noastră plină de contraste și de ambiții sterile. De remarcat că Leons Briedis este un prieten sincer al limbii și literaturii române, tălmăcind în țara de pe Daugava opere esențiale ale literaturii române, făcînd cunoscute prin studii și eseuri, nenumărate aspecte ale spiritualității noastre clasice și contemporane.

În Estonia, ferestrele spre Europa sînt deschise pentru întîia oară de Cristian Jaak Peterson, cu versuri de inspirație folclorică. Dramatica existență a micului popor baltic este ceva mai tîrziu tema predilectă a lui Juhan Liiv, care reușește să stabilească o legătură esențială între romantismul european, școala germană și tendința de extindere a literaturii naționale estone, optimistă în spirit și deosebit de repulsivă la repetatele încercări de asimilare ale puterii tutelare. Restul poeților din celelalte

curente militează pentru o literatură estonă cu rădăcini în trecutul tumultuos, dar cu o viziune nouă asupra lumii. Aşadar, curentele moderne europene găsesc în perimetrul eston un teren fertil în procesul de înnpire a conştiinţei pe calea edificării culturii naţionale. Odată cu opera poetică a lui Juhan Smmul, istoria literaturii estone se află definitiv în sferele modernităţii. Poeţii de azi, cum ar fi Mimni Nurme ori Doris Kareva o confirmă pe deplin.

Poate că pare nelalocul ei în această antologie alăturarea la marile tezaure poetice din ţările baltice, Belarus şi Ucraina a poeziei clasice şi contemporane din Gruzia. Dar istoriile literaturilor din sud-estul şi septentrionul european al imperiului ţarist demonstrează pe deplin că această alăturare nu este nicidecum forţată. Încă din perioada cînd cele două literaturi slavice, alături de literaturilor popoarelor baltice îşi vesteau existenţa cu primii muguri, dinspre prometeicul Caucaz, cărturari georgieni în postură de soli povesteau celor îndrăgostiţi de magia verbului nemaipomenita poveste a viteazului în piele de tigru, scrisă în versuri neîncercate încă în această parte de lume de genialul Şota Rustaveli. Astfel impulsul celebrului poem se face simţit aproape în toate scrierile de anvergură ale evului de mijloc, datorate unor anonimi sau unor stihuitori de geniu aparţinînd popoarelor dintre Marea Neagră şi Marea Baltică.

Ceva mai tîrziu, în timpul domniei lui Vahtang al VI-lea, rege cărturar şi poet, speriat de amestecurile brutale din partea Turciei şi Iranului în treburile interne ale statului său creştin, îşi trimite în ţările europene solii pentru obţinerea de alianţe şi de ajutoare. Din cohortele de soli se distinge David Guramişvili, iscusit militar şi diplomat, dar şi poet de geniu, care facilitează interesante interferenţe între literatura gruzină şi iluminismul din ţările europene subjugate de ţarii moscoviţi. Opera de căpătîi a literaturii gruzine *Chinurile Gruziei* scrisă de David Guramişvili a constituit o pildă de mare eficienţă nu numai în domeniul interferenţelor ci a

influența direct asupra marilor renașteri naționale din Ucraina, Belarus, țările baltice, începînd cu epoca barocului și pînă la marele curent romantic. Cît datorează de pildă literatura ucraineană sau cea belarusă lui David Guramișvili ne-o demonstrează toate studiile închinate marelor renașteri din aceste țări. Poate cel mai elocvent exemplu în această direcție este creația poetului și filozofului ucrainean Grigori Skovoroda, care dealtfel a și fost prieten apropiat marelui iluminist gruzin.

Punctul culminant în răspîndirea poeziei gruzine prin țările europene subjugate de Rusia țaristă îl constituie efortul romanticilor de la poalele Caucazului de a îmbina valențele poetice cu eforturile, deseori sîngeroase, de eliberare națională. La loc de frunte în galeria poeților-luptători romantici gruzini se află Nikoloz Barataşvili creatorul nemuritorului *Merani*, simbol pe mai departe al aspirațiilor tuturor popoarelor din Transcaucazia. Nu întîmplător, mai tîrziu, opera acestui geniu romantic avea să fie transpusă în rusește de Boris Pasternak, cel mai mare tălmăcitor de poezie universală în limba lui Pușkin.

Cea de a doua jumătate a veacului trecut, cu numeroase cutremure sociale pe întinsul imperiu, creează condiții favorabile pentru înfiripărea literaturilor culte ale unor națiuni mici, ca rezultat al eforturilor de dobîndire a statutului de egalitate demnă. Veacul al douăzecilea amplifică la maximum această luptă, iar rezultatele sînt de-a dreptul extraordinare. Cea mai elocventă probă în această direcție o prezintă tînăra literatură avară cu marele ei poet contemporan Rasul Gamzatov, care odată cu recunoașterea în plan european a fost încununat și cu *Marele premiu de poezie al Asiei*, de la Tokio. Nu mai puțin importantă ca valoare este considerată de către iubitorul de poezie opera evreului David Hofstein. La fel de importanți sînt socotiți și poeții David Kugultinov și Kaisîn Kuliev, reprezentînd noile literaturi calmucă și balcară.

Parcurgînd cu atenţie momentele esenţiale din poezia popoarelor mari şi mici ţinute sub călcîiul împăraţilor albi şi roşii, ajungem la concluzia că paralel cu viguroasele torente lirice iniţiate de Lomonosov şi Antioh Cantemir, purtate pe culmile universalităţii de Puşkin, Tolstoi şi Dostoevski, din rîndul unor nuclee naţionale neluate în seamă de o administraţie obtuză şi discriminatorie, s-au ridicat poeţi de valoare universală. Istoria literară rusească din ultimele decenii a închinat celor mai valoroşi poeţi ai popoarelor subjugate numeroase studii, iar editurile centrale le-au publicat operele, făcînd în felul acesta un act de mare justiţie pentru toate naţiunile. Dar am comite o impietate dacă nu am sublinia că paralel cu eforturile amintite mai sus pe marele continent multinaţional sovietic, epoca aşa-zisei dictaturi proletare întronează şi dezlănţuie teroarea comunistă şi stalinistă, care în numele luptei de clasă şi a purităţii ideologice întrece în multe privinţe „ukazurile" ţarilor. Astfel, dincolo de peisajele entuziaste ale unor momente de frăţietate şi armonie naţională şi „internaţională", milioane de oameni, intelectuali mai ales, îşi găsesc sfîrşitul în puşcăriile şi lagărele extremului nord, iar unele naţiuni sînt decimate şi izgonite din vetrele lor multiseculare. Cercetările privind dezastrul instituit cu premeditare de către „părintele popoarelor" este abia la început...

Europa şi lumea întreagă au început încă din secolul trecut să asimileze cu entuziasm marile şi deseori, cutremurătoarele opere literare din tezaurul rusesc. Recunoaşterea în plan european şi universal a genialilor creatori de poezie şi proză velicorusă a sporit şirul marilor clasici ai literaturii universale, iar făuritorii de vers şi de naraţiune cu profundă încărcătură naţională au fost incluşi de către istoria literaturii universale în marele panteon al civilizaţiei umane. Dar paşii spre supremele culmi s-au făcut şi se mai fac încă în numele „măicuţei Ru-

sii", cu toate că pe imensa întindere imperială au trăit şi continuă să dăinuiască peste o sută de popoare. Şi multe din aceste entităţi naţionale au tradiţii străvechi şi neasemuite. Pentru fiecare naţiune dintre Nistru şi Vladivostok discul întruchipat de valenţele spirituale ale „poporului hegemon" odată cu măreţia au inspirat şi teama, iar obsesiile încorsetării au trezit conştiinţele în direcţia eforturilor eliberatoare devenite realitate abia în ultimii ani cînd au fost proclamate state independente ca, de pildă, Belarus, Ucraina, Letonia, Lituania, Gruzia, Estonia. Aceasta deoarece tot ce ţine de spiritualitatea sacră a popoarelor oprimate s-a aflat veacuri la rînd şi se mai află încă în umbra astrului strălucitor şi vai, deosebit de rece şi de închistat la întoarcerea spre lume a feţei nevăzute. Mare păcat! Acolo se află puzderie de valori veşnice adunate de prin cugetările limpezi ale fiecărui popor oropsit. De aceea umbra miraculoasă ne tulbură văzul de cîte ori căutăm suprema măreţie şi cu pilduitoare încrîncenare ne îndeamnă la iubirea de sine. Pentru că prea multe valori pe care vicisitudinile istoriei le-au prins în blestematul amurg aşteaptă cu nerăbdare întoarcerea spre conştiinţele lumii. Odată cu întronarea la locul cuvenit a fiecărui crez naţional, nebănuitul vers din umbra lunii nu numai că va spori suprafaţa rotundului sacru ci îi va intensifica şi strălucirea.

STELIAN GRUIA

POEZIE AVARĂ

RASUL GAMZATOV
(1919)

Rasul Gamzatov este unul din marii poeți ai literaturii caucaziene contemporane. Opera sa deosebit de valoroasă a fost încununată cu mai multe Premii de Stat ale U.R.S.S., și, în 1986, la Tokio, cu Marele Premiu de poezie al Asiei. Poetul s-a născut și trăiește în Daghestan și scrie în limbile avară și rusă. Este unul din fondatorii mișcării de eliberare națională din Caucazul de Nord.

MAMEI

Tot pus pe rele, neascultător,
Eu jocului nu i-am știut măsura ;
Pe sub surîsul tău ocrotitor,
Copilăria mi s-a dat de-a dura.

Spre anii mei de joacă și de vis
Eu iar mă-ntorc cu gîndul, ca-nainte
Spre ochii buni, cu largul cer deschis
Și stau în fața ta, un prunc cuminte.

Și ne privim cu gestul neclintit :
Îmi simt bătaia inimii măruntă.

Pe brațul tău, de muncă ostenit,
Îmi culc cu-ncetul tîmpla mea căruntă.

Mă simt, măicuță, trist și obosit,
Știindu-mă, deșertăciunii, frate.
Plătind mereu obol nebănuit,
Cu oropsita ta singurătate.

Și iarăși carusel cu amăgiri
Mă poartă spre fruntariile zării
Și iarăși simt cumplite tresăriri,
Că mama e o pradă a uitării.

Și iar se-ntorc spre mine ochii stinși,
Scrutarea iar îmi urmărește pasul ;
Pe fața ei de-ntunecate griji,
O lacrimă și-a prelungit popasul.

Străluminezi pe-aproape de apus,
Tu, steaua mea și rază aurită.
Eu iarăși argintiul cap mi-am pus,
În palma ta de trudă ostenită.

*

* *

Profetul zice : Allah e bun și sfînt.
Dar cînd se lasă pîcla înserării,
Eu zic : mai sfîntă-i mama pe pămînt,
Cu așteptarea pe tristețea zării.

O văd tăcută și îngîndurată,
Deolaltă cu suspin și-nsingurare.
E rugă noaptea sură și înceată,
Și zilele o dor cu așteptare.

Văzîndu-mă înfrigurat prin lume,
Ea arde foc în vatră totdeauna

Și iar în șoaptă ruga ei și-o spune
Și de păcate iar mă iartă, buna.

Pun mîna pe-nțelept Coranul rece ;
Imamul zice : Allah e bun și sfînt.
Privirea mea spre zare se petrece
Și zic : mai sfîntă-i mama pe pămînt.

*
* *

Trei cîntece, atîta, au dar să înfioare
Întinderile lumii cu nesfîrșite lunci,
Iar primul dintre ele ce mîngîie și doare
E viersul ce se-ngînă pe leagăne de prunci.

Și cîntecul al doilea — icoană e, bătrînă,
Cînd mama sfînta mînă nefericit și-o-ntinde
Spre fiul mort și rece — și bocete îngînă...
Iar cîntecul al treilea pe toate le cuprinde.

CÎNTEC DE PRIVIGHETOARE

Și iarăși viersul de privighetoare...
În jur visare și solemnitate.
Dar despre ce mai triluiește oare
Cu îndîrjire și seninătate ?

Putea-va oare cineva să-mi spună ?
Eu cred că ea cu zisa-i triumfală,
Îmi preamărește stirpea mea străbună,
Altminteri, ar tăcea de plictiseală.

POEZIE BALCARĂ

KAISÎN KULIEV
(1917—1985)

Micul popor balcar, care sălăşluieşte pitit parcă, prin văile tăiate adînc de apele repezi ale Caucazului, a dat multinaţionalei literaturi răsăritene un mare poet. El se numeşte Kaisîn Kuliev şi s-a impus opiniei publice, după cel de al doilea război mondial, iar pe plan unional de vreo trei decenii încoace. Aproape un deceniu a fost deportat împreună cu micul său popor în Kazahstan.

CARTEA PĂMÎNTULUI

— De ce ai, munte, chip triumfător ?
— Pentru că sînt
Decît argintul mai strălucitor
Şi veşnic mîngîiat de vînt.
— Dar şi mai sus există frumuseţi,
Pe unde norii curg necontenit...
— Eu sînt nemuritor. Precum vedeţi,
Pe locul meu mă aflu neclintit.
— Da, dar pe locul ăsta de demult,
Erau doar ape vălurind spre zare.
Ce s-a ales din vajnicul tumult ?
Şi unde este nesfîrşita mare ?

*

Visează orbul să scruteze zarea,
În suferinți, bolnavul — vindecarea,
Iar călătorul chinuit de cale
Visează doar la pragul casei sale.
Învinsul mai visează la victorii
Păşind semeț cu toți învingătorii...
Iar cel căzut în vrej de sărăcie
Visează numai valul salvator
Şi o ieşire din nimicnicie
La mal de bunăstare vestitor.
Nădejdea e un licăr de tăciune,
Viteazului i-e frînă, la cel slab — cutezanță
Cît despre mine doar atît aş spune :
Ce-aş fi făcut de n-ar fi fost speranța ?

*

Îi strig din urmă timpului fugar :
— Redă-mi speranța, prima tinerețe !
Cer anilor răspunsul în zadar :
— Unde-s cei dragi, de suflet şi bineţe ?

Apoi din nou strig timpului-călău :
— Redă-mi curajul şi cu vrednicia !
Să nu mă tem de munte şi de hău,
În vesel cînt să-mi fie trăinicia !

Nici un răspuns. Doar anii mulți, mişeii
Fug val cu val ca un pîrîu de munte,
Şi mi-a rămas doar iarna. Funigeii.
Trosnesc copacii. Tîmplele-s cărunte.

*

Să nu mîncăm cu ursul miere,
La umbra de copac, pe iarbă,
Străbunul înțelept ne-o cere
Ştiind ce-nseamnă forța oarbă.

Înțelepciunea peste vreme
Se schimbă-n lege și povață,
L-admir pe cel ce nu se teme
Cu ursul să mănînce-n față.

POEZIE BELARUSA

FRANTIȘEC BOGUȘEVICI
(1840—1900)

Frantișek Bogușevici e cel mai mare poet romantic al belarușilor. Participă la marea răscoală belarusă îndreptată împotriva oligarhiei țariste din 1863, sub conducerea marelui patriot Kastusi Kalinovski. Nenumăratele sale volume de poezii, printre care, *Fluierul belarus* și *Arcușul* surprind aspecte ale înțelepciunii populare și afirmă cu patetism idealurile morale ale poporului belarus.

ARCUȘUL

Prieteni, un arcuș
Dați-mi iară mie
Să înjgheb acuș,
Doar cîntare vie.
Cîntul dintr-odată
Să trezească bine,
Biata noastră gloată,
De amaruri plină.
De-o atinge fagul,
Fermecatul cînt,
Codrul nostru, dragul,
Va grăi cu vînt.

Va cînta cu veacul,
În văleat, odată
Și-o avea săracul,
Nouă judecată.
Si arcușul meu,
De-o atinge bradul,
Dintr-un corn mereu
Voi scula și iadul.
Codrul s-o trezi,
Într-un cînt de jale,
Lacrimi or țișni,
Pe obraji, la vale.
De-o să-i fie placul,
De mesteacăn verde,
Plînge-va copacul ;
Plînsul se va pierde,
Printre cei mujici,
Care gem întruna
Și în loc de bici,
Or cunoaște struna.
Și arcușul sfînt
De-o atinge piatra,
Fum va fi și vînt,
Va scrișni și vatra.
Piatra s-o preface
În nisip și zgură
Și-o veni încoace,
Glas de aspră gură.
Să-l asculte gloata,
Să se facă bună,
Gingași cei ca piatra
Și cei moi, de strună.
O, de-aș fi în stare
Cu arcușul viu
Inimii ce doare,
Glas de dor să-i fiu.

Vine zvon pe la fereastră,
Că mujicu-i cioară proastă.

Cu temei îi e îndemnul,
Și el prost precum e lemnul.
Ba, îndemnul e cuminte,
Cine să-l învețe minte ?

Cînd de azi sună cu fostul,
Că-i mai prost decît e prostul

Mîna n-o pune pe carte,
Doar de muncă are parte,
El de mic scurmă prin lut
Și moare cum s-a născut.

Ăsta-i zvon pe la fereastră,
Că mujicu-i cioară proastă.

Cînd să se deștepte, dară,
Cînd el seamănă și ară ?
Iar cînd ploaie mare vine,
El rămîne fără pîine.
Bate bruma peste lan,
El rămîne fără-un ban.

Și iar zvon pe la fereastră,
Că mujicu-i cioară proastă.

Și cînd iarna ne cuprinde,
El sudoarea iar și-o vinde,
Că-i demult trecut sorocul,

Cînd zălog și-a dat cojocul
Și un gînd doar îi rămîne,

Să mai prindă altă pîine.
Și să zici că-i tristă vestea,
Cea cu cioara și povestea.

Cît e vară pe sub soare,
El e muncă și sudoare.
Și frumos miroase fînul,
Dar nu el este stăpînul,
Vita lui cînd se retrage,
De pe cîmp, de foame rage.

Vorba rea nu se strecoară
Pe degeaba că e cioară.

El durează mari biserici
Și se-nclină pe la clerici,
Mari palate daurește
Și sub cnuturi se spetește,
Iar la el, pe rogojină,
Doarme ca în vizuină.

Nu degeaba la fereastră
Vine zvon cu cioara proastă.

Știrb îi este și toporul,
Dar asudă cu tot sporul.
Taie fagi, taie stejari,
Cald să fie la cei mari,
Iar el, răsucit covrig,
Tremură-n bordei de frig.

Și iar zvon pe la fereastră,
Că mujicu-i cioară proastă.

Munții dau hrană de frupt
Și comori pe dedesupt,
Iar sudoare cu merticul,

Varsă pas cu pas mujicul.
Pîn-la urmă se arată
Și la calea cea ferată.
Dreaptă linia o pune
Și se miră de minune,
Iar în trenul cel de seară,
Stă într-un picior pe scară.

Drept e zvonul la fereastră,
Da, mujicu-i cioară proastă!

IANKA KUPALA
(1880—1942)

Ianka Kupala a fost înnobilat cu titlul de poet național al belarușilor încă din primul deceniu al veacului nostru, cînd gruparea scriitorilor de la Minsk a declarat opera tînărului poet „factor determinant de cunoaștere a limbii și culturii naționale". Autor a numeroase volume de poezie, teatru și eseuri, Ianka Kupala și-a propus, în funcție de creația anonimă, să determine și să delimiteze orizontul spațial al culturii belaruse în lumea slavă. În această direcție, Ianka Kupala a valorificat numeroase mituri și motive existente în tezaurul spiritual popular, redîndu-le poporului belarus într-o formă cultă.

DOI MESTECENI

Spre furtună, departe erau doi mesteceni,
Doi mesteceni erau ca unul,
Printre lacrimi gemeau doi mesteceni
Și gemeau doi mesteceni ca unul.

Despre zori își vorbeau doi mesteceni
Și vorbeau doi mesteceni ca unul,
De chindii își cîntau doi mesteceni
Și cîntau doi mesteceni ca unul.

Că domnit-au pe ger doi mesteceni
Prin furtună de stepă ca unul,
Că plecîndu-se cei doi mesteceni
Au pierit într-o jale ca unul.

Cade fulger pe cei doi mesteceni
Și se leagănă iarăși ca unul
Și adorm pe vecii doi mesteceni,
Și adorm doi mesteceni ca unul.

UNDE EȘTI, FERICIRE ?

Unde ești, fericire, ursita mea luminată ?
Și de ce simt pe suflet o piatră de moară ?
Noaptea-i surdă, cîmpia e lungă și lată
Și-așteptarea iar trage cu veste să doară.

Să ajung vreau pe unde neliniști se torc,
Să aud cum adoarme și frînge cîntecul fiara,
Iar tu, noapte, fii sfetnic și fă-mă să-ntorc
Sufletul trist pe unde se tînguie țara.

Tăcere în jur. Trosnesc perfide înghețuri,
Un vînt îmi pornește ciulinii de-a dura ;
Și codrul își mișcă iar pinii prin cețuri,
Și iar îmi stîrnește în suflet, revolta și ura.

BELARUSUL

Stă ca troița pe lîngă răscruce,
Între pădure și deal.
Cugetul oare unde mi-l duce ?
Spre ce ideal ?

Calcă agale pe țarini și luncă,
Pasul e greu bolovan,
Plugul aceeași țărînă aruncă,
Pe lăturalnic gorgan.

Lemnul din crucile morților
Cartoful i-l coace
Și el — cruce în palmele sorților
Cheamă ursite încoace.

Locul pe unde destinul îi zboară
Cine să-l spună ?
Soarta îi dăruie vară de vară,
Opinca străbună...

APARIȚIE

Ai venit fără să-mi spui,
Gerul cînd gemea pe grui
Gardul scîrțiia a jale,
Iară tu — nălucă-n cale.

A fost cald, a fost feeric,
Sub manta de întuneric ;
Tu domniță, iar eu pan,
Tot cu floare pe gorgan.

Ai plecat făr' să te strig,
Iarna cînd gemea de frig ;
Vîntul iar rupea uluca...
Oh, în poartă — tot năluca !

CE VREA MULȚIMEA ?

Ce se mișcă prin mlaștini și păduri,
Cu voce strigată din mia de guri ?
Belarușii.

Ce poartă iar spinarea gîrbovită
Și mînă răsucită și muncită ?
Dreptatea.

Și unde merge nedreptatea rea ?
Să vadă cum arată, cine vrea ?
O lume.

Sînt milioane, cine mi-i învață,
Să scoată nedreptatea iar în față ?
Nevoile și foamea.

Și ce vor ei, acum, treziți din somn
Și surzi, și orbi, și singuri, fără Domn ?
Să se numească oameni.

CÎNTEC MUJIC

Și jug pe noi, și sute de năpaste
Și iar ne chinuie ursita neagră ;
Noi sîntem buni de muncă și de oaste
Murim de-nfometare și pelagră.

Cu adevărul noi nu facem casă,
Sîntem popor întunecat la minte,
Doar prin fobie veacul ne apasă,
Grumazul aplecat nu e fierbinte

Prefectul ne amenință cu birul,
Uriadnicul ne fură de ne zvîntă,

Urmează popa, slujba, cimitirul...
Pe unde te-ai ascuns, dreptate sfîntă ?

Priviți : doar oaste, pușcărie, clacă
Și doar biserici sfinte, lucitoare,
De muncă — vite vor din noi să facă,
Pentru boieri, izvor de bunăstare.

Ne bate sărăcia drept în față,
Și zbuciumul începe să ne doară
Vara ne stinge, iarna ne îngheață,
Iar primăvara foamea ne omoară.

SATUL NOSTRU

Dealuri și nisipuri
Și ca în poveste,
Cu ogoare strîmte
Satul nostru este.

Casele sînt strîmbe,
Cu ferești cît palma
Unde omul geme,
Viețuind de-a valma.

Doar opinci și rugă.
Omul e la noi,
Îl îndoaie-ntruna,
Grijă și nevoi.

Crîșmă, pușcărie,
De mesteacăn cruce —
Și ursita oarbă
Peste tot ne duce.

IAKUB KOLAS

(1882—1956)

Poetul Iakub Kolas face parte din gruparea care a desăvîrşit renaşterea belarusă din primele decenii ale veacului nostru. Alături de Ianka Kupala, Iakub Kolas impune scrisul belarus în plan unional, datorită fructificării cu rezultate excelente a tradiţiilor versului popular naţional.

CĂTRE LUNĂ

Lună singură şi calmă,
Cînd priveşti de sus pămîntul,
Cînd sînt toate ca în palmă,
Spune, unde-ţi zboară gîndul ?

Uite lacrima coboară
Peste ierburi, sfîntă rouă,
Şi din zori pînă în seară
Numai cu sudalme plouă.

Nu simţi foamea rea de pîine ?
Nu vezi gîrbovă spinare ?
Ia mizeria la tine
Şi ţi-o fă de legănare

MUJICUL

Şi sînt mujicul cel respingător
Şi tuturora sînt prilej de milă,
Iar pentru pani sînt fermecat izvor,
Doar forţa mea şi sîngele mi-l vor,
Cu toate că au izuri de argilă.

Eu sînt mujic de viţă prea călită,
Hrănit sînt şi cu pleavă şi cu soare
Şi pasc numai verdeţuri ca o vită,
Şi port sub tălpi opinca cea slăvită,
Şi straiele mi-s rupte şi murdare.

Eu sînt mujic, de soartă rea bătut,
Flămînd sînt veşnic, fără pic de somn
Muncesc robind, sub scrîşnete, durut,
Şi fără vlagă sînt şi abătut,
Adun bănuţii, aruncaţi de domn.

Cînd intru în biserica sărmană,
De foame chinuit mă simt întruna,
Nu cred în ţar, în sfinta lui coroană
Şi nici c-ar fi prin ceruri dulce hrană,
Nu pot îngădui nicicum minciuna.

Eu sînt mujic, un om cu judecată
Şi visul meu în veac deloc nu doarme.
Voi sparge frica asta blestemată
Şi voi striga nebun şi eu odată :
Să punem frate, mîinile pe arme !

NOAPTE DE VARĂ

Pe cer-o lună mare de aramă,
În faţă Calea robilor tresare

Și stelele pe albul de maramă,
Parcă sînt dinții de la cositoare.

Fîntîna este ochi aprins de focuri
Țîșnit parcă din aspră fulgerare,
Jeratec se prelinge peste scocuri
Și apa sîngerie aprig doare.

S-au stins și glasurile de prin sat
Și păsările de prin mlaștini tac,
Adoarme spic de aur, lanul lat,
Nici frunza nu se mișcă în copac.

Iubesc această noapte fermecată,
De visuri dătătoare, caldă, bună,
Cînd doar tîrziu, în zarea depărtată,
Un tunet vestitor de ploi răsună.

Apoi un clocot viu, nebun străbate,
De parcă uite-ar geme roșu, cerul tot
Scrîșniri și geamăt, aprige, rotate,
Din rame parcă geamurile scot.

Pe cer un nor întunecat apare,
Țesut cu alte fulgere de aur
Și iar visează noaptea că în zare,
Furtuna e un uriaș balaur.

CHEMARE

Unde sînteți voi, bravii mei flăcăi ?
Parcă v-a dus vîntul peste munți și văi.

Casa v-o păzește frica și tăcerea,
V-a pierit sub pleoape, volburată, vrerea.

Ați uitat și viersul despre libertate,
Armele sub tremur zac grămadă toate.

Un coltuc de pîine, terciul și cu ciorba
V-au băgat în somnuri cîntecul și vorba.

Și de cum bătut-a un pospai de vînt,
V-a făcut să puneți fruntea la pămînt.

Jugul ce-l blesteamă veacurile toate,
Fără de crîcnire, l-ați luat în spate.

Zăceți doar cu temeri despre mărturie.
Eu vă cînt de liniști de prin pușcărie.

PĂDUREA BELARUSĂ

De prunc eu vă iubesc, păduri albastre,
De taină unduire, cîntec verde,
Pe unde vara fulgerul se pierde,
Cu tunete, venit ca să dezmierde,
Tăcerile cărunte și sihastre.

M-ai învățat să deslușesc pe loc,
Cîntările de frunză și de ram,
La fiare înțelegere să am ;
Și prețuire de izvor eram
Si tot priveam la pasărea de foc.

O, scumpa mea pădure belarusă !
Ți-am pus la poale cîntecele mele,
Cu drumuri verzi m-ai izbăvit de rele,
Acum la bătrîneți, sub pleoape grele,
Frumoasă ești ca în străbuna spusă.

Mi-am destrămat și inima în cînt
Și cînd te văd, sînt doar o plecăciune,
Iar gîndul toarce numai viers anume,
De veșnicie aspră cînt ne spune
Și se încheagă vrajă în cuvînt.

Tot ce trăiește numai vers de fală,
Îți zice, despre vremi învolburate,
Iar tu, pădure, dăruiești de toate,
Prin case-ndestulare și bucate
Și leac și ostoire pentru boală.

Din vatra ta privesc acum spre țară
Și iarăși văd furtunile cu sînge
Și de vîltoare inima se frînge,
Cînd ard stejarii, salcia cînd plînge,
Cînd casa se preface fum și pară.

Pămîntul meu de răni nevindecate,
Războiul ne-a ciuntit cu mii de coase
Și groaza morții ne-a intrat în oase,
Iar jalea nu mai iese de prin case.
Tu ești, pădure, ostoire-n toate !

O, voi desișuri, locuri pentru pîndă,
Ați fost și răzbunări și izbăvire,
Dușmanii v-au privit în ocolire,
Cu frunzele lor prins-au să resfire,
Doar cîntecele sfinte de izbîndă.

Și cînd va fi o liniște deplină,
Prefă-te doar în vrajă și putere,
Să-ți fie numai luna priveghere
Și vrerea mea să-ți fie, ție, vrere,
Pădurea mea, de jeluire plină !

MAXIM BOGDANOVICI
(1891—1912)

Alături de marii poeți Ianka Kupala și Iakub Kolas, Maxim Bogdanovici a contribuit din plin la fundamentarea literaturii moderne belaruse. A fost un talent ieșit din comun. Debutul său literar a avut loc la vîrsta de zece ani, iar la douăzeci și unu s-a sfîrșit de o boală incurabilă. Pentru acea vreme, a lăsat, însă, o operă uriașă, egală cu scrierile tovarășilor săi de drum, ajunși la vîrsta senectuții.

CRIVĂȚ

Iar bate vîntul toba sa măiastră,
Din zare-albastră, pînă-n zare-albastră,
Din tunete se naște aspru cînt
Și zeii vechi la prăznuire sînt.
Iar bate vîntul toba sa măiastră
Din zare-albastră, pînă-n zare-albastră,
Și iar omătul se preface-n vin
Și iar ulciorul gîlgîie din plin.
Iar bate vîntul toba sa măiastră
Din zare-albastră, pînă-n zare-albastră.
Beția peste lume se răsfrînge
E beat parcă și crivățul și plînge.

Iar bate vîntul toba sa măiastră
Din zare-albastră, pînă-n zare-albastră.

BĂTRÎNUL

O zi cu soare mult și zumzet de albine,
Bătrînul a ieșit din izba prăvălită,
Apoi s-a despuiat făr-de-rușine
Să-i bată soare, carnea gîrbovită.

Îi rîd în ochi pădurea și zarea sinilie
Alăturea miresme de țară și de cînt,
Nu-i pasă lui de moartea ce-o să vie,
De azi bătrînul este bucată de pămînt.

*
* *

Străbunii mei în codru, văioagă și hățiș
S-au înfrățit cu lemnul și cu fiara,
Pînă cînd focul sacru nu le-a tăiat cu para,
Fîșie de cîmpie și veșnic luminiș.

Ardeau păduri din zare pînă-n zare,
Iar soarele ne-a răsărit în ușă
Și scos-a pîine albă din cenușă,
Și flori ne-a dat, și remușcări amare.

Scriu stihuri pentru cugetul cuminte
Cu teamă de cenușă, de luptă și de foc,
Ca flacăra ce arde noi sîntem prinși în joc...
De la geneză, să luăm aminte !

*
* *

Ani de tinerețe,
Veșnică speranță,

Fără de tristețe,
Vis și cutezanță,

Frumuseții floarea
Îi deschide gura,
Mistuie ardoarea
Și nu știm măsura.

Cade beznă deasă
Peste crîngul blînd,
Dragostei nu-i pasă,
Ce va fi curînd.

Fii o veșnicie,
Clipă de acum,
Tinerețe vie,
Nu te face scrum...

PETRUS BROVKA
(1905—1980)

Petrus Brovka s-a născut nu departe de Minsk, în ținutul păduros numit Polesia pe care a cîntat-o în numeroase versuri inspirate. Majoritatea operelor lui Petrus Brovka se constituie în cicluri de epistole despre ținutul său natal, colorate de un impresionant patriotism. O notă distinctă o constituie intimitatea poetului cu tot ce ține de sufletul și de „dreptatea belarusă".

PÎINEA

Un rest de pîine. Ochii îl petrec.
Trosnesc în vatră vreascurile ude,
Pe geamuri lacrimi nesfîrșite trec,
Trei pui de om cu mîinile lor crude,
Spre masă cată și înghit în sec.

Așteaptă țîncii cina cea săracă,
Apoi se vor întinde pe cojoace,
Prin visuri paseri albe au să treacă,
Ducînd cu ele frica cea bulmacă,
Intrată-n casă de un timp încoace.

În fața lor cu degetul la gură,
Stă mama și se vaietă de soartă,

Grăunțe n-are și nici snopi în șură,
Căci n-a avut deloc semănătură,
Și gîndul către moarte iar o poartă.

Nu-i de trăit pe lumea asta rea,
Afară-i întuneric mult și zloată,
Strivește totul o tăcere grea
Și tremură de frig suflarea toată,
Iar noaptea este urlet de cățea.

Și casa, uite, parcă se destramă,
Iar gîndul îi dă ghes să fugă-n lume,
Începe iar să plîngă și să geamă,
Și cheamă iarăși moartea s-o sugrume.
Dar ce să faci cu inima de mamă ?

Femeia este doar blestem și rugă
Și iar se uită mută pe fereastră,
Spre orizontul îndesat în glugă .
Și vede o întindere albastră,
Și o lumină ce nu vrea să fugă.

POLESIA

Adînc e lacul, parcă-i amintire,
Deasupra lui o ceață rară fuge,
Iar peste ea gorunul cu frunzare,
Un cer albastru din adîncuri suge.

Prin stufărișuri liniște și somn,
Doar cîte-un pește sare din oglindă
Și la un semn toți norii de departe,
În caravană lungă se perindă.

Soarele roșu peste codru iese,
În jur se țese șoaptă, dar și larmă,

Apoi în valuri viața se revarsă
Și umbrele din jur pe rînd se sfarmă.

Glasuri sunînd armonios pe vînt...
Încet spre lac, din depărtata zare
Mulțimea cea de fete și băieți,
Se bucură de vară și de soare.

Printre răchite rațe se ascund,
Prin ierburi, bieții iepuri sînt doar frică,
Iar pui de lup, prin codru rătăciți,
Înspre înalt doar scîncete ridică.

Iar între dese frunzele de fag,
Încremenită-i buha în tăcere
Și doar bursucii stau în vizuini,
Cutremurați de spaime și veghere.

Prin codru numai tainică mișcare,
Parcă-i la pîndă cotoroanța oarbă,
Iar în bordeiul scund din luminișuri
Stă vrăjitor bătrîn cu verde barbă.

Eu lîngă el îmi pun tristețea mea,
Apoi mă uit la văzul lui durut,
În sîmburii ce se prăjesc pe plită,
Simt cum rănește timpul meu pierdut.

Și rîd de vraja lui temută, des —
Și simt că n-are patimă și vrere,
Văzînd cum de tavan atîrnă-ades
Un bec de patruzeci de volți putere.

Să-i vină fulgerele prin bordei
Dat nu i-a fost să vadă niciodată,
De asta își mijește-ntruna ochii,
Spre grinda lui de veacuri afumată.

Şi simte el un riset pe aproape,
Pe unde dăinuieşte numai fiara,
Iar hohotul îi dă aleasă veste,
Că altfel îi ascultă slova ţara,

Că-n locul unui zimbru duşmănos,
Lumina a străpuns de tot desişul,
Că zumzet nou străbate cerul azi
Suind de-a lungul şi de-a curmezişul.

Nu dor singurătatea şi pustiul —
Înaltul este parcă mai aproape,
Un cîntec nou făptura ne-nfioară
Cu şoapta revărsărilor de ape.

Iar cînd răsare luna peste codru
Şi stelele clipesc din ochi de aur,
Polesia în zumzet şi răcoare
Mi-e pavăză, iubire şi tezaur.

MAXIM TANK
(1912)

Maxim Tank s-a născut într-un sat din Belarusia apuseană. Debutează în 1926 cu versuri de inspirație folclorică. Restul volumelor sale continuă tradițiile impuse de înaintași, abordînd problemele esențiale ale națiunii belaruse într-o permanentă încordare romantică. A primit numeroase premii literare și a fost timp de mai mulți ani conducătorul obștii scriitoricești belaruse.

SĂ VADĂ

Pe culme crește pin înalt,
Visînd să vadă
Și geme rădăcina în adînc,
Dorind să vadă
Cu vîrful stă înfipt în cer,
Căci vrea să vadă,
Iar asprul vînt e-o strună doar
Acum să vadă :
Cu ochii mamelor —
Pe unde zac feciorii,
Cu vînturile —
Pe unde-l tristul cînt,
Cu stelele —

Pe unde să mai cadă,
Cu păsările —
Semne vii de case.

DE LEAGĂN

Vîntul bate printre ramuri,
Frunze cad pe lîngă geamuri,
Toamna ni se lasă iară,
Dormi, micuțul meu, afară.
Te-oi veghea întreaga noapte,
Închinîndu-mă în șoapte,
Peste leagănul din scînduri,
Lebede să treacă rînduri.
Cînd oi auzi chemare,
Am să ies în cîmpul mare,
Puf să-mi lase din înalt,
Să-ți fac perină de cald.
Undeva în tîrgul mare,
Pe la geam de închisoare,
Ochii tatei ne scrutează,
Mintea lui mereu e trează
Și mai vede cum prin aer,
Zboară frunzele cu vaier,
Cum privești la cer himeric
Și te temi de întuneric,
El se roagă pe zăpadă,
Șir de lacrimi să nu vadă,
Vrea la margine de zare,
Să te vadă crescut mare,
Ca voinicii să te porți
Și căciula lui s-o porți,
Să-i preiei și meșteșugul,
Brazde lungi să tragi cu plugul.
Vîntul să îndoaie grîul,
Stele ca să prindă rîul

Și la cîntece de iele,
O să prindem și noi stele,
Să nu prindem numai una,
Cea cu jalea și minciuna.
S-o alegem pe cea dreaptă,
Care de demult așteaptă...
Dormi, comoara vieții mele,
Și așteaptă roi de stele.

BĂTRÎNUL PESCAR

Pe la margine de cer numai val de întuneric,
Pe sub care un moșneag își avea bordeiul mic ;
Nesfîrșire de albastru era lacul cel întinsul,
Unde vîntul prin stufișuri ostenea ca un voinic.

Viețuia într-un adînc știucă mare de argint,
Avea dinții ascuțiți și privirea de cupeț,
An de an o urmărise moșul doar într-o speranță,
C-o să-i pice-n ochi de plasă prada cea fără de preț.

Se așază el, pescarul, de cu seară sub răchite
Și împrăștie pe ape o puzderie de stele,
Încolțește iară gîndul : „O s-o prind la nadă vie,
Un luceafăr îi voi pune între stufuri și nuiele".

Dar adoarme moșul nostru lîngă lacul, somnorosul,
Îi aude răsuflarea știuca din adînc de apă
Și așteaptă vraja nopții să-și trimită adierea
Și în leagănul de vise moșul nostru să încapă.

Iar cînd de pe mal aude sforăitul că se toarce,
Știuca-ncet se furișează printre valuri somnoroase
Și începe să sfărîme între dinții ei, cumpliții,
Stele — una cîte una — mîndre și neputincioase.

Mai întîi dă iama ştiuca printre două constelaţii,
Lebăda şi Ursa Mare se tot duc pe rînd, la fund :
Şi la urmă corn de lună îl înghite deodată
Şi rămîn bulbuci de apă şi un vaier în străfund.

Apoi pe la orizonturi soare roşu se iveşte
Şi înzăpezita barbă de pescar prinde căldură,
Iar un vînt sosit pe maluri are degete de fată,
Care mîngîie pescarul şi pe frunte şi pe gură.

Sare moşul din culcuşuri şi scrutează lacul iară,
Nu găseşte stea, nici urmă pe oglinda cristalină,
Dă din mîini a disperare, blestemînd jivina hoaţă
Şi din stepă, rînd pe rînduri, mori de vînt încep să vină

El ameninţă destinul înfăşat în plasa udă
Şi se-ndreaptă spre poiene, unde coase taie iarba,
Unde graurii şi mierla cîntă întru desfătare,
Unde vîntul îi mîngîie şi îi răscoleşte barba.

Şi într-un tîrziu moşneagul vede lacul tot în rîset,
I se pare că sub soare totul este numai pîndă,
Iar o cioată hohoteşte dintr-un fund de gură ştirbă,
Că l-a înşelat iar ştiuca farmazoană şi flămîndă.

NIL GHILEVICI
(1931)

Poetul Nil Ghilevici face parte din generația poeților belaruși care au intrat în literatură spre sfîrșitul deceniului al șaselea. Volumele *Cintece de drum* și *Octave* s-au impus în perimetrul național datorită preocupărilor poetului pentru evenimentele sociale, naționale și spirituale ale colectivității belaruse. Cu toate că este un poet modern, Nil Ghilevici respectă în versurile sale canoanele metricii tradiționale.

DRUMUL VEȘNICIEI

Așa se cheamă strania mea cale
Ce leagă un pridvor de alt pridvor
Atunci de ce în viu fior de jale,
Acuma depărtările mă dor ?

E timpul despărțirii, spui din nou,
Pletrișul frige mai aprins ca jarul.
Atunci de ce la strigăt nu-i ecou
Și nici nu pică neclintit hotarul ?

Noi mergem amîndoi în pas ușor,
Cu noi alături calcă veșnicia.

E miezul nopții. Ceru-i fără nor,
Și stelele își ard cucernicia.

Pe drumul lui „mereu" rămînem iară,
Și gura mi-o apăs de buze moi,
E veșnicia dulce miez de vară,
Sub care ne ascundem amîndoi.

* * *

Aș vrea să-mi văd iar satul în noaptea de Kupala [1],
Să caut printre ferigi un foc pierdut demult.
Cununa de pe frunte să-mi spulbere sfiala
Și glasul rădăcinii din codru să-l ascult.

Să văd cum se deschide din valul de-ntuneric,
Cerul bătut cu stele ca ochii de rusalcă,
S-aud băieți și fete în jur de foc feeric,
Să-i văd cum, strînși de mînă, jeraticul îl calcă.

Aprindeți iar, prieteni, neostoite focuri !
Și să mai fie-n suflet tot ce a fost odată,
Dar n-o să reînvie nici oameni și nici locuri,
De n-om căta lăuntric comoara fermecată.

S-aprindem iarăși focuri la margine de rîuri
Și poate vrăjitorul ne va aduce iară,
Kupala surîzîndă cu părul — pai de grîuri —
Și cu suflarea caldă a vîntului de vară.

S-asculte, vrăjitorul, ar vrea cîntări știute,
O lacrimă așteaptă din colț de ochi să cadă,
Cînd trec pe sub pădure perechile tăcute,
Și cînd Kupala țese crîmpeie de baladă.

---

[1] Noapte de Sînziene (n. t.).

ANATOL VERTÎNSKI
(1932)

Anatol Vertînski este cel mai „gustat" poet din lirica belarusă contemporană. Popularitatea versurilor sale se datorează ironiei și admonestărilor aduse falsei civilizații, decretată uneori ca reprezentativă.

Pornind de la mitologia antică, Anatol Vertînski privește marile probleme ale lumii într-un paradox continuu și ironizează paleativele impuse de veacuri.

CINCI DORINȚE

1

Să stau într-un canton de pădurar,
Să uit de citadinul univers,
Să mă trezesc în patul de frunzar,
Spunînd numai atît : un singur vers.

2

Să pot porni la drum așa, hai-hui
Și drumul tot prin liniști să mă poarte.
Iar cînd voi fi în lumea nimănui,
Să pot citi în liniște o carte.

3

Să mă descalț și să alerg prin lunci.
Doar pe cărări bătute de picior,
Să nu aud nici jale, nici porunci,
Nici scrîșnet de mașină ori tractor.

4

Să mă întorc în anii mei cei tineri
Și să ne întîlnim la loc știut,
Spre seară, într-o caldă zi de vineri.
Și doar atît : să te privesc tăcut.

5

S-o văd din nou pe maică-mea în prag.
Ținînd la colț asprita ei năframă,
Să mai aud șoptind : „Copile drag !"
Și să-i răspund : „Eu sînt, iubită mamă !"

SNOAVA

Ca excelentă cina să ne pară,
Femeia scoate mierea din cămară
Și noi simțind mirosuri dulci de floare,
Avem pădurea pe farfurioare,
Apoi gustăm avar din dulce soare
Și lauda se face și mai mare.
Și zicem că femeia e frumoasă,
Că știe ce înseamnă casă-masă ;
Pe urmă lăudăm și gospodarul
Și nu uităm deloc nici prisăcarul ;
Mai amintim poiana din pădure,
Cu florile de zmeură și mure,
Iar la plecare lăudăm și cina,
Uitînd de tot să pomenim... albina !

* * *

„Cu mersul tău, fii demnitate,
Rostit-a grecul înțelept,
Bărbații tineri din cetate,
Să-ți prețuiască mersul drept.

La dreapta să-ți aduni dușmanii,
La stînga prietenii să fie,
Să nu te laude tiranii,
Nici să le fii momeală vie.

Amicu-n dreapta de-o să fie,
Iar un dușman în partea stîngă,
Nu stărui în nerozie
De întîmplarea cea nătîngă.

Cu steaua de credință du-te
Și uită riscurile toate,
Călcînd pe căi necunoscute,
Gîndește la eternitate.

Nu te mira că la răscruce,
Lipsesc săgeți indicatoare,
Doar pasul sigur te va duce
Spre steaua călăuzitoare".

* * *

Mă stăpînește o tristețe grea,
Văzut-am pe deasupra de cîmpie
Căzînd fulgerător un pui de stea
Și eu mi-am zis : a cui o fi să fie ?

Apoi m-am tot gîndit la stele,
Sorbind din cer ciipirea lor cu vara
Și mi-am făcut o pavăză din ele,
La freamătul de plopi venit cu seara.

Pe suflet iar tristeţe mi s-a pus,
Cînd a pornit din nou lucire vie,
De stea, pe neclintitul meu apus
Şi n-am mai zis : a cui o fi să fie ?

SPRE IDEAL

O, idealul meu real !
Tu m-ai trezit din somn spectral.
Prin veacul adormit şi orb,
Iar mi-ai venit cu chip de corb
Şi mi te-ai vrut ca ideal,
Pe cer albastru şi real.
Iar cînd mi te iveşti în noapte,
Mă bate stea cu mii de şoapte,
Începe văzul să mă doară,
E scurtă noaptea, ziua clară
Şi am un respirat în plus,
Nu mă înăbuş în apus.
Apoi din nou spre revedere
Mă duce foaea de părere,
Spre-o aripă de ideal,
Pe cer albastru şi real.
Şi cînd sînt trist,
zîmbet mi-ntoarce
Şi cînd sînt rău,
bineţe toarce —
Şi cînd sînt slab,
robust mă face,
Iar de-s bătrîn,
jun mă preface.
Şi tu mă chemi tot înainte,
Cu pas nesigur şi cuminte,
Apoi îmi zici că-i ireal,
El, cerul limpede, real.
Şi iarăşi te implor din fugă

Și iarăși zic frumoasă rugă,
Dar nu aud nici un coral,
Spre cer albastru, ideal.
Poate că vremea e nebună
Și nu stau palmele-mpreună ?
Dar eu păşesc în mare grabă,
Spre neîndeplinita treabă,
Iar tu îmi zici că vine val,
Cu cerul limpede, real.
Și eu nu m-am oprit din mers,
Spre multvisatul univers,
Numai că de pe deal frumos,
Porneşte drumul către jos
Și tot mai sus și mai astral
Este albastrul meu real.
Tu mi-ai cerut de jertfă vie,
Măsura timpului să fie,
Iar eu nici nu mi-am spus părerea,
Pe veci ți-am dăruit vederea
Și tu rîdeai în tron astral,
Pe cer albastru și real. •

ANCHETA

— Dumneata eşti Prometeu ?
— Prometeu.
— Ai furat focul
pentru oameni ?
— Pentru oameni.
— Naționalitatea —
grec mitologic ?
— Grec mitologic.
— Te-ai născut
în antichitate ?
— În antichitate.

— De proveniență
titan ?
— Titan.
— Te-a dușmănit
un tiran ?
— Un tiran.
— Te-a înlănțuit
de stîncă ?
— De stîncă.
— Ficatul ți-a fost
hrană de vultur ?
— De vultur.
— Pe trup îți curgeau
șuvoaie de sînge ?
— Șuvoaie de sînge.
— Unde erau oamenii
profitori ?
— Erau profitori.
— Nu te-a ajutat
nici grecul,
nici scitul ?
— Nici grecul,
nici scitul.
— Și totuși, nu erai
singur pe lume.
— Nu eram singur pe lume.
— Aveai un prieten,
pe Hefaistos ?
— Pe Hefaistos.
— Te-a ajutat cu ceva
acel prieten ?
— Mi-a fost prieten.
— Făcutu-ți-a lanț
la poruncă de zeu ?
— La poruncă de zeu.
— Meșterit din
fierul său ?

— Din fierul său.
— L-ai ajutat
să bată fierul ?
— Să bată fierul.
— Și asta veri întregi
și ierni ?
— Veri și ierni.
— Iar lanțul chiar el,
Hefaistos ?
— Chiar Hefaistos.
— Cu nituri pe
cătușe grele ?
— Cătușe grele.
— Ți-a ferecat
și mînă și picior ?
— Și mînă și picior.
— Apoi te-au răstignit
pe stîncă ?
— Pe stîncă.
— Cătușa cu veriga
era strînsă ?
— Adevărat e... însă...

RÎGOR BARADULIN
(1936)

Rîgor Baradulin este unul din cei mai importanți poeți ai Belarusiei contemporane. Întreaga sa poezie se prezintă ca o expresie a culpabilității intelectualului în marile drame ale veacului nostru. Este principalul conducător al mișcării pentru drepturile omului din Belarus.

*
* *

Și cînd te paște neagra zi
Tu, prețul pîinii negre, dă-i
Căci întunericul căzut
Luminii poartă strălucire.
Și de te pasc necazuri iar,
Nu încerca să scapi cu fuga,
Căci nu există nici o cale,
Din tenebroasa rătăcire.

Cînd necredința prinde rădăcini,
Pămîntul nostru rece,
Pe-alături de zăpezi
Mai negru ca tăciunele se face,
Pe orizontul crenelat de pini,
Cum ard dorințele nu vezi,
Cum după boală — sufletul e pace,
Cum detașat de neagra zdreanță

Te faci mai luminos
În noaptea care trece.

* * *

Prietenii mei,
Cărora le-am destăinuit,
Gîndurile și păcatele mele,
Treptat, treptat s-au dus pe tărîmul,
Unde e timp berechet
pentru a înțelege
Toate tainele lumii.
Tot ce n-am reușit să le spupn
Tot ce n-am reușit să le ofer,
Tot ce mi-a stîrnit îndoieli,
Tot ce m-a obligat la tăcere,
Toate le voi deschide
Cu mare încredere.
Toate le voi povesti
La întîlnire.

CASA LUI CHAGAL

Viața s-a scurs
Iar el n-a avut grijă
Să cîrpească acoperișul abrupt
De pe atelier,
Unde demult,
Sălășuia amintirea.
Lucrînd, el își pierdea capul
Și nu se grăbea să-l mai caute.
Îl visa adesea
Pe Makar, prieten din adolescență,
Care păștea viteii
Undeva, dincolo de Markovka
Sau în Paskovatik.
Iar el, Chagal,

Pînă la ultima sufiare
Și-a mînat caprele.
De unde pînă unde ?
Din Cîmpiile Elisee
Pînă la Calea Laptelui.
Caprele erau din Vitebsk,
Unde și astăzi,
Pe una din strîmtele uliți
Îl așteaptă
Chioșcul știut,
Ca prin minune
Neatins nici de timp
Și nici de război.
Aici, în fereastră,
Arde balsamul
La steaua copilăriei,
În cosmosul cald
Al casei părintești.

*

Ca el, prin lume, umblă cu duiumul.
Unde-i talent, să știi că de-a furișul
Apare Salieri și ca fumul,
Întunecă pe dată luminișul.

Cu scriitorul, el se prinde frate,
Adoră rîsul, nu vrea gluma, sumbra,
Se luptă, se strecoară și combate
Și nelipsită i se face umbra.

E văz și míros, pipăit, urechi
Și are pîntec vodca să-i încapă.
I-s dragi cei noi, urăște pe cei vechi
Și de trădare nimenea nu-i scapă.

De moarte lui nu i-a păsat nicicînd.
Ovăzul i se dă pe veresie

Și de pe-acum îl macină un gînd :
Memoriile-i duioase să ne scrie.

* * *

Nu doare-n suflet
Inima cum doare
Și poate că pricinile sînt alte
Tăcerea de ne stăpînește,
Ori de strigăm în gura mare,
De sînt dureri mai joase, mai înalte,
Răbdarea iarăși nu prieste.
Absurd i-un bocet, idem lamentarea,
Cînd iar durerea ni se întețește
Stingînd încet, dar cu înverșunare
Minciunile sfruntate de scăpare...
De vrei s-o stingi,
Ea flacăra sporește.

La fund de flacără dispar de tot
Fățărnicii, trufii și vanitate ;
Durerea iar le mistuie pe toate
Și cînd puterile socot,
Ea zice iarăși cu dreptate,
Tot despre suflet,
De răbdări,
Cum pot
Veni și izbăvirile pe roate,
Cînd sufletul de nedormire doare,
Speranțele apar neașteptate
Și inima iar bate cu ardoare.

MINIATURI

Orice-ai face, pămîntul este rotund !
Și oare nu din această pricină,

Destinul mereu te aduce
La drumul inițial ?

*

Cîntecul de mamă străbate cîmpia,
Cîntecul de mamă se aude prin ger,
Cîntecul de mamă este tristețea neagră,
Dar ea nu s-a plîns niciodată.
Doar am auzit-o zicînd :
„Din nou este lovită prepelița
Și plînge...“

*

Fără tine am îmbătrînit, mamă !
Dar nu mă plîng de soartă,
Ci doar îți pricep vorbele,
Zise odinioară :
„Ești singur ca un ochi
În mijlocul frunții !“
De asta prefer întunericul,
De asta mă chinuie gîndul,
Cînd nedreptatea veacului bate
Și ne orbește iarăși.

*

Să nu te apleci la poveri,
Să nu plîngi de durere,
Să fii așa cum se cere.
E legea bărbăției :
În cîmpul cu grîne,
În cîmpul cu semințe,
Pe unde nunțile
Se-ngemănează cu moartea.

OARE?

Planeta noastră cu rîuri și munți
Poartă rachete în loc de lumînări

Şi noi ne grăbim la tortul
de onomastică
Şi noaptea insomniile ne dor.
Să fie veste de inmormîntare,
Aceste luminări năstrușnice ?

2

Trec pe lîngă casele,
Unde locuiau prietenii mei,
Trec pe lîngă orașele,
Unde locuiau prietenii mei.
Oare cîndva, peste ani,
Vor trece ca un fulger,
Corăbiile interplanetare,
Pe lîngă planeta noastră
Fără să zică nimic ?

ALES REAZANOV
(1946)

Ales Reazanov face parte din grupul de poeți belaruși care își desfășoară activitatea sub semnul modernizării mijloacelor poetice în perimetrul național. Contestat de unii, adulat de alții, Ales Reazanov continuă să-și spună cuvîntul asupra fenomenelor esențiale ale lumii contemporane, recurgînd deseori la simplitatea cea mai abstractă.

TESTAMENT

Un codru tînăr nu știe de-nfrîngeri,
Cu orișicare vînt se ia la trîntă,
Îi sînt puieți copacii, ca păzitorii îngeri,
Cînd după vijelie pădurea nu e frîntă.

Dar zice testamentul cu voce de vestală :
Furtuna cînd își taie drumeagul ei încoace,
Copacii ăștia tineri rămîn pe verticală,
Dacă pădurea toată un verde zid se face.

FULGERARE

Îmi amintesc de-un gînd fulgerător,
Pe care tot încerc să-l prind din fugă

Și nici nu știu de-a fost strălucitor ;
Spre el eu îmi îndrept smerita rugă.

Și sînt un rîu și marea o aștept
Și sînt un foc mocnit pe sub cenușă...
Mîine, chemarea, gînd va fi-nțelept,
Iar fulgerarea va sticli la ușă.

GÎNDURI

*

Ostașul nu se întoarce,
Nu se întoarce călătorul,
Doar plugarul nu pleacă de tot,
Plugarul totdeauna se întoarce.

*

Toate stelele lucesc la fel,
Unele clipesc a fericire,
Altele vestesc un sfîrșit
Căzînd fulgerătoare.

*

Aici se află culoarea de vară,
Dincolo, culoarea de iarnă,
O strălucire a răsăritului,
Un somn adînc
Și valuri de nori azurii
O clipă care a fost,
O clipă care nu este.

*

În această pădure,
Pe acest pămînt,
Pe negîndite,
M-am trezit fără apărare.
O viață de-acum încolo,
Am să-mi aduc aminte
Cum cad copacii.

*

Eu țes în versuri picături de ploaie,
Ochi albaștri ca marea,
Zorile pragului de ziuă.
Mă bucur,
le ascult,
le privesc
Și nu scriu niciodată ;
Eu tălmăcesc întruna.

*

Și ieri și astăzi
M-am descurcat și fără glasul tău,
Nici suflarea ta nu mi-a fost necesară
Și iar mă doare capul de un gînd :
Ce-mi este imperios necesar
În momentul de față ?

*

Depărtîndu-mă de ritmul timpului prezent
Cad
În abisul timpului veșnic.

*

Zboară peste ierni și primăveri.
O, păsările mele !
Zile și ani patria lor
Nu este pămîntul.
O singură patrie au.
Patria lor este zborul.

*

Odată...
Cînd o să-mi termin toate trebile...
O, cîte mai rămîn de făcut,
Cînd o să-mi termin toate trebile !

*

Pinii așteaptă furtuna,
Iar furtuna îi alege,

Pe cei sortiți pieirii,
Cu lovituri de fulger.

*

Prin clipă și veacuri,
La noi ajunge ecoul,
Care ne redă cuvintul,
gindul și gestul.
Uite-așa se răzbună,
Cumplitul ecou pe noi.

*

Dac-ai pierdut și cheile pe drum
Și nu-i nici o speranță,
Victoria nu ți-o aduce cheia,
Cișligi victoria cu pasul.

POEZIE ESTONĂ

CRISTIAN JAAK PETERSON
(1801—1822)

Cristian Jaak Peterson este primul mare poet cult al Estoniei. S-a născut la 14 martie 1801, în Riga. Părinții lui erau estoni din provincia Viliandimaa. Precocitatea intelectuală a lui Cristian Jaak Peterson este celebră în țările baltice. La vîrsta de 16 ani a scris o gramatică a limbii suedeze, iar la 17 ani a publicat primul său studiu despre sintaxa limbii estone. Frecventează un timp cursurile Universității din Tartu, pe care le întrerupe din motive de sănătate. Își cîștigă existența făcînd traduceri și dînd lecții private. Moare de astm la numai 21 de ani.

LUNA

Oare izvoarele de cîntec,
Pe unde bat nordice vînturi,
Nu pot aduce ostoire
Pentru poporul însetat ?
Dacă prin nordul înghețat
Nu poate înflori nici mirtul,
Cu frumusețea lui blagoslovită,
Prin înzăpezite văi și stînci —
Atunci frumoasa limbă,

Ce seamănă cu apa liniștită,
A unui rîu de șes,
Ce curge frumos și modest,
În dulce pace
Pe dungă, legănind
În valurile line,
Aurul puzderiei de stele,
Sau necunoscîndu-și forțele,
Tunetul și-l stăpînește,
Sub norii de furtună
Și nu-i dezlănțuire,
Cum veșnic este marea ?

Oare limba noastră,
La cer nu poate să se înalțe,
Pe aripile cîntecului din popor
Și să-și cîștige nemurirea ?
Vreau să vă cînt pe limba poporului,
Frumoasele mele stele
Și bucuros și inspirat,
Să mă desprind de umbrele întunecate,
Să pot privi pămîntul de sus,
Pe tine să te pot cînta,
Regină a nopții, lună,
Cînd te înalți încet pe cer,
Printre vîltori de nouri,
Ești ca o floare fermecată
Cu petalele deschise,
Deasupra lumii noastre
Strălucind întinderile vaste,
Pe unde stelele lasă,
Doar urmă de clipire,
Prin ceața ignoranței negre,
Încet, pierzîndu-se în neant.

CÎNTEC

(alcătuit în crîşma din Tuule, pe drumul dintre Tartu şi Riga, cînd mergeam să-mi vizitez părinţii)

Adio, pămîntul meu iubit!
N-o să-ţi mai calc de-acum înainte,
Mestecănişul tău fermecat,
Unde-s flori fără număr
Şi mii de păsări neobosite cîntă,
Ascunse prin frunzarele bogate.
De cîte ori n-am stat,
În liniştea de lîngă rîu,
Gîndindu-mă numai la voi,
Bătrînii mei căruntî!
Iubitul meu tată,
Şi-acum îmi amintesc de tine,
Te văd, căruntule, păşind agale,
Pe cînd amiaza e în floare,
Ori cînd se stinge ziua
Şi soarele se dă de-a rostogolul,
În sfinta genune.
Mamă a mea, surori şi frate,
Eu astăzi mă îndrept spre voi!
Adio, pămîntul meu natal,
În casa părinţilor mei iubitori,
Viaţa o să-mi fie mai frumoasă.

JAKOB TAMM
(1861—1907)

Jakob Tamm s-a născut într-o familie de țărani din asprul ținut Tartu. Îndurînd grele neajunsuri materiale, a reușit să termine cursurile unui seminar pedagogic, devenind învățător. Debutează cu poezii încă din timpul studiilor seminariale. Tot de atunci poezia romanticului estonian se impune în rîndurile poporului. Multe din poeziile lui Jakob Tamm au devenit cîntece populare în Estonia.

SECETĂ

Țăranul privește cu jale,
Albastrul îndepărtat,
Pe care pufos și agale,
Nu lunecă norul visat.

Pămîntul e prins în cătușă,
De nevăzută nălucă,
Ogorul e parcă cenușă
Și colțul de grîu se usucă.

Grăiește țăranul în gînd :
„Ce-oi face la iarnă,
Căci bate la ușă curînd,
Omătul să cearnă ?

De traiul meu are știre,
Doar Dumnezeul din cer,
Dar n-o să găsesc miluire,
La strașnicul nostru boier.

Un nenoroc mă tot strînge,
Cămara fi-va pustie,
De foame copilul iar plînge,
Visatele ploi n-or să vie".

Se uită țăranul cu jale
La cerul adînc și cumințe
Și ploaia nu vine agale,
Pămîntul e sec și fierbinte.

DE STRAJĂ

Doar fériga strălуce iar
În liniștita noapte,
Apoi un corn dinspre hotar,
Vestește triste fapte.

Oștirea vine în tumult,
Cu flamuri și cu arme,
Pe unde-a fost și dedemult,
Strînsură de alarme.

Și vin și sabie și scut
Sub steag filfiitor
Și toți așteaptă semn știut,
De la conducător.

Apoi din zare, val-vîrtej,
Pe cal solia zboară.
— Spune-mi, viteaz între viteji,
Păgîni ne împresoară ?

Întreabă Lembith gînditor :
— Văzut-ai vreo ieșire,
Să scap de jug iubit popor,
Și gloată și oștire ?

— O, Lembith, spune-ncet solia
Acolo-i liniște și pace,
Visează adormită glia,
Nu vine nimenea încoace !

Și Lembith de la marginea tristeții
Zice la toți strigare :
— Pînă la revărsarea dimineții,
Să fie toți visare !

Și poartă vîntul zvon de corn,
Iar Lembith tace iar,
Visările i se întorn,
Spre scut rotund de jar.

De strajă-i doar o stea pe cer,
Căci doarme tot pămîntul,
Iar férigile visuri cer
Și vestitor e vîntul.

CÎNTECE DE PETRECERE

Toți boierii-n jur de mese,
Cu urări de bine,
La bucatele alese,
Au bărdace pline.

Berea gîlgîie cu foc,
Peste bărbi rebele,

Iar pe lîngă poloboc,
Baltă-i pe podele.

Cînd nu-i clinchetul de zloți,
Viu prin buzunare,
Sforăie boierii toți,
Prinși întru visare.

Iar țăranul prin cîmpie,
Trage greu la sapă,
Bucuros ar fi să-i vie,
Un ulcior cu apă.

JUHAN LIIV
(1864—1913)

Juhan Liiv este cel mai important poet romantic din Estonia. S-a născut într-o familie de țărani din ținutul Tartu, în sînul căreia își petrece copilăria și adolescența, fiind un timp și păstorul satului. Ajuns în pragul maturității, frecventează cursurile unor școli confesionale. După debutul literar din 1885 devine ziarist în orașul Talin. Mai departe, poetul eston are parte de ursita lui Hölderlin. Din 1893 este pensionar pe la diverse case de sănătate sau întreținut al unor prieteni. Moare uitat de lume în Riidma, satul său natal. Gloria literară i-a venit abia după „descoperirea" numeroaselor sale manuscrise.

DORINȚĂ

Te vreau doar floare între flori
Și demnă și slăvită,
Frumoasa mea Estonie,
De veacuri înrobită.

Și soarele ți l-aș aduce
Alăturea de tine,
În calea ta să-ți facă vad,
Doar zările senine.

Apoi ți-aș împleti în păr,
Iubire și credință,
Pe mare să ne poți purta,
Spre mare biruință.

Apoi în fața ta mi-aș pune
Și inima fierbinte,
Să mergem amîndoi alături,
Mereu tot înainte.

CUVÎNTUL MEU

Cuvîntul meu e porumbel sălbatic,
La care șoimul sînger se repede,
Căci vede gîndul meu întru mîhnire
Și cîntecele triste mi le vede.

Cuvîntul meu de foarte multe ori
E ca un vultur în fiorii morții,
Cînd l-a străpuns săgeata nemiloasă
Și rătăcește doar în voia sorții.

Cîndva rotind în zborul lui cel lin,
Stăpîn era pe ceruri și pe zare,
Se măsura la chip și la vedere,
Cu neasemuitul jar din soare.

Pe-atunci era țîșnire de înalturi
Și poposea pe vîrfuri verzi de brazi,
Nu s-a gîndit nicicînd la prăbușire,
La neputința care-l doare azi.

Și stă numai la ușile speranței,
Însingurat și fără ostoire...
Cuvîntul meu de jos privește cerul,
Tînjind cumplit la zboruri și iubire.

DINCOLO DE MARE

Zboară iolă albă
Dincolo de mare,
De albastra mare,
Pe albastre valuri.

Lebădă ne pare,
Tot în zbor pe mare,
Pe albastra mare,
Pe albastre valuri.

Şi iubirea mea
A zburat pe mare,
Pe albastra mare,
Pe albastre valuri.

Şi tristeţea mea,
Zboară peste mare,
Spre albastra zare,
Pe albastre valuri.

Vîntul nu grăieşte
Ce e după mare,
Pe albastra zare,
După mii de valuri.

Şi eu văd acolo
O iubire mare,
Dincolo de zare,
Dincolo de valuri.

CÎNTEC

Cîntul meu cu vis de călător,
E un cîntec trist.

Cîntul meu cu trecător bătrîn,
Cîntec e de jale.

Cîntul meu cu omul vlăguit,
E un cîntec trist.

Cîntul meu despre mîndrii pierdute,
Cîntec e de jale.

Cîntul meu despre erou căzut,
E un cîntec trist.

Cîntul meu despre robia cruntă,
Cîntec e de jale.

La corăbii fără de întoarceri,
Cîntecul mi-i trist.

Apoi timpul toate le preface
Într-un cînt de jale.

* * *

O noapte de nepătruns
Mi-a mai rămas înainte,
Soarele meu zace stins,
Pe sub cenușa fierbinte.

Nici stele, nici sfintele focuri,
Nu cheamă la fapte.
Stau și aștept crîncenat,
Veșnica noapte.

* * *

Tu iarăși cruce grea pe umeri duci,
Prin oropsita de-ntuneric țară
Și n-o să-ți fie dat să mai apuci,
Pe mare un crîmpei de zare clară.

Tu o să ai doar floare pe mormînt,
O stea pe cer te-o lumina întruna
Și inimă alături de cuvînt
Or bate-n pieptul țării totdeauna.

Iar visul tău va prinde nemurire,
Prin veacuri care au să vină
Și slovele temeiuri de zidire,
Vor fi in țară aspră, dar senină.

O, FLOAREA MEA

O, floarea mea, de iarbă neagră,
Cu fiecare zi mi-i tot mai frig,
Doar gîndurile cu tristeți mă frig,
De neputință nici nu pot să strig,
O, floarea mea de iarbă neagră !

O, floarea mea de iarbă neagră,
Din nou lovesc durerile de-a rîndul
Și nor de toamnă mi se face gîndul,
Căci e fatal și nemilos curîndul,
La floarea ta albastră, iarbă neagră.

GUSTAV SUITS
(1883—1956)

Gustav Suits se trage dintr-o familie de învățători estoni. Urmează cursurile gimnaziului din Tărtu și ale universității din Helsinki. A fost profesor de liceu și bibliotecar la Tartu, pînă la izbucnirea războiului. După marea conflagrație, poetul eston a locuit în Suedia. Editurile din Estonia i-au tipărit operele în patru ediții, completă fiind cea din 1964.

PENTRU CINE ?

Scirțiie zăpada aspră sub picioare,
Norii negri iarăși s-au lipit de soare.

Pe peron fanfare glorios răsună,,
Unde-i așteptare, numai lume bună.

Strălucesc țilindre negre și căciuli,
Decorații multe, oameni mulți fuduli.

Școlile se-nșiră pe peron cu rîndul,
Marșul de bravură veselește gîndul.

Steagurile toate sînt doar unduire,
Încîntînd ureche, încîntînd privire.

Și tresar pe dată aprig grămădiții,
Cînd pășesc pe trepte, ușurel, răniții.

Capete în fețe, ochi făr-de vedere,
Între cîrje, unii țipă de durere.

Sărutări fictive cu îmbrățișări,
Cuconetu-mparte din belșug țigări,

Iar o tinerică soră de la targă
Se cam rușinează printre domni să meargă,

Iar pe altă targă, chiar în fața porții,
Un rănit intrat-a în paloarea morții.

Alți betegi îndreaptă spre peron gamele,
Adunînd în ele albe caramele.

Steagul de victorii tot se desfășoară,
Iar nefericiții, uite-l împresoară.

Unii-s bucurie c-au ajuns să-l vadă,
Hrană sînt la fiare, alții, pe zăpadă.

Un bărbat cu barbă cere-ntruna apă,
Gheara morții frînge, gheara nu-l mai scapă.

Unul mult mai tînăr geme de răbdare,
Ochii cată casa colo-n depărtare,

Alții trag să moară otrăviți de gaze,
Ei, durerea lumii, poartă pe obraze.

Fîlfîie drapelul întru biruință,
Totu-i strălucire, fast și elocință !

Dar dintre plecați de odinioară.
Teafăr n-a fost unul ca măcar să-apară.

Brav nu iese nimeni, uite, colea-n față,
Să le povestească : „Sînt erou în viață".

Dar pe loc păşeşte între sanitari,
Ciufulit, un tînăr, cu ochi negri, mari,

Luptele-au fost toate zdruncinări de minte.
L-au ţignit sărmanul, tare-i necuminte.

Zice că de-acuma de nimic nu-i pasă
Şi se vrea departe şi-a ajuns acasă...

Fîlfîie drapelul întru biruinţă,
Totu-i strălucire, fast şi elocinţă !

Sanitarii iară vin să ne desfete,
Aducînd străpunşii doar de baionete.

Sînt numai tăiere şi împunsătură,
Nu se vede ochiul, nu se vede gură.

Afli doar din geamăt că sînt oameni vii,
Feşele au numai pete sîngerii.

Ei sînt de departe proclamaţi eroi,
Mîine însă fi-vor doar morminte noi.

„Glorioasă vreme !" strigă unanimii
Şi se pierde iară floarea tinerimii.

„Pentru ce o lume necăjită plînge ?
Pentru ce se varsă rîuri mari de sînge ?

Pentru cine-i moartea ? Cine și de unde ?"
Eu întreb, dar nimeni, nimeni nu răspunde.

AUTOÎNFĂPTUIRE

Uite ce noapte făcut-au furtuna și vîntul cumplit,
Vezi cum zburat-a omătul de floare pe jos ?
Giulgiu gingaș floarea se-ntinde pe iarbă,
Roua miroase a frunze, cîmpia respiră adînc,
Pomi și ramuri bătrîne stau chezășie
Și în tăcere își apără bumbii de floare,
Pe care căldura de vară în fructe-i prefăce ;
Cu vara și fructul, în trunchi, un inel mai apare.
Iubito, așa dăinui-vom și noi în torentul uman,
Cu muncile noastre știute, pe veșnicul fond natural
Și poate vom prinde o vreme frumoasă și calmă,
Fără de secetă, fără omizi și alte gîngănii,
La vreme de floare poate veni-va furtuna la noi,
Cu cît este ploaia mai dură, cu-atît este fructul mai plin
Ascultă cum leagănă crengile rodul,
Cum naște iubire gîndul acestor belșuguri,
Cum flori împreună se fac împliniri,
Dau măsurat semințe de lungă viață
Și la simțirea asta jandarmii toți din lume,
Cu legi părtinitoare nu pot strivi iubirea.
Plăcut este să știi că-i veșnic echilibrul,
Să vezi desăvîrșirea Naturii în mișcare,
Să vezi că din înalt și pentru sfinții triști
Și pentru păcătoși — dă soarele căldură,
Că luna pentru toți în faze se împarte,
Că ziua luminează și tron și pușcărie,
Că ploaia și cu umbra îi bucură pe toți,
Că la Natură mersul se cheamă conștiință,
Că ea se duce numai înainte.

Ea poartă doar sămînța gîndurilor eterne
Și visul ei nu zace pe sub cheie,
Îl dă la mlăzi, spre veșnicii s-o poarte.
Cel care din formulă o pavăză își face,
Își dăruie o viață în veșnică mișcare,
Succese mari obține, pasiuni și inspirații,
Pe cînd Francisc d'Assisi la păsări ține predici,
Iar alt cucernic iată, la pești dă-nvățătură.
Pămîntul nostru cată doar întru veșnicii
Iar păsările, peștii se vor schimba întruna,
La om se schimbă traiul, dar nu-l preface veacul
Și noi tot așteptăm schimbare radicală
Și vrem să ne urmeze, de voie, și copacii.
Pe merii cei sălbatici noi potrivim altoiuri,
O, de-am putea și viața s-o altoim cu veacul,
Pasiuni ar fi atuncea și pe mizer coclaur,
Unde grădinăritul ar dobîndi succese.
Reținem : din iubire nasc gînduri roditoare ;
Din sacra lor iubire, și cerul și pămîntul,
O pagină creează de hotărîri supreme,
Subliniind tandrețea și rodnicia gliei,
Iar noi cinsti-vom munca în imnele frumoase
Și fi-vom făcătorii de bine, numai bine ;
Vom detesta robia, n-om vrea sudori străine,
Cu umilință nu vom bate vreun trecător...
Iubito, noi păși-vom doar către adevăr
Și an de an, ca arbori vom cîștiga inele.

JOHANNES BARBARUS
(1890—1946)

Johannes Barbarus s-a născut într-o familie de țărani din ținutul Heimta. Încă din timpul cursurilor gimnaziale, viitorul poet face cunoștință cu mișcarea muncitorească din ținutul natal. După terminarea facultății de medicină, Johannes Barbarus devine medic profesionist în Talin. În timpul războiului civil din Spania, îndeplinește funcția de medic într-o brigadă internațională. În lirica sa, există numeroase elemente ale socialului imediat, într-o desfășurare triumfală.

AUTOPORTRET

Cît despre suflet, știu că e sortit,
la pasiuni să fie de magnet...
Mai bine să vă povestesc încet,
de trupul meu, de arșiți tăbăcit.

Obrazul e rotund și nasul drept,
de la triunghi este ipotenuză,
mi-i sărutarea arcuită buză,
iar fruntea — o frîntură de concept.

Sprînceana este secere ca luna,
în umbra ei se împletesc mistere

și vineția dungă nu-i durere,
păcatele mă copleșesc întruna.

Culoarea ochilor mi-a fost luată
din valul Balticei sclipind în soare,
poate de asta deseori mă doare,
cu văzul adîncimea multvisată.

Auzul pentru cîntec proletar,
mi-l pregătesc în fiecare an,
mai am la brîu și fluierul lui Pan
și verbu-mi nu se trece în zadar.

POEMA ANARHISTĂ

Disprețul meu poate ucide
soldați cu sutele de mii,
cu tot cu arme îi ucide, cu baionete
și cu săbii.
Așa sînt eu. Cu ură seacă eu pot
ca să prefac în scrum,
cincizeci de regi și de coroane
și în striviri,
ca biete vrăbii,
să piară tronurile toate.
Mînia mea nestăpînită e mult mai mare
ca patronii,
ca ruinează citadele cu șuier aspru
pînă-n zare.
O, voi, toți răsculații lumii,
veniți spre mine, milioane!
Să făurim lozincă nouă,
de bătălii și de chemare,
prin ploi de gloanțe. Așteptați!

Blestemul meu,
pe seifuri cade și cade și pe case pline,
în fața mea încuietori,
ori cifruri noi și complicate,
care păzesc averi furate
și-n tomuri lacrime străine,
scăpare n-au, iar biete gloanțe
sărace-n faptă și privire
oricînd găsesc în drum bogații,
ori îi ajung oricînd din urmă.
Unde-ar putea fugi de jude ?
Cu spaime vrerea mea tot curmă
și cămătar și fabricant,
iar ei — ca scaiul de profit se țin
și ca păianjeni
întind prin lume
mii de plase,
puterea lor se face mit,
iar voi, sărmani părinți și pastori,
cu preacinstita voastră față
ar trebui să țineți postul,
deșertăciunii sînteți pradă,
cu voi lăcașul mîndru n-are
un rost,
mai bine-ați pune-n locul
canoanelor din predicare,
un gînd de înfrățire între
flămînzi și goi,
un gînd de patimi
cu miile de morți de foame
și-atunci veți fi de noi alături.
Disprețul meu poate ucide
soldați cu sutele de mii,
cu tot cu arme îi ucide,
cu baionete și cu săbii.

Aşa sînt eu. Cu ură seacă eu pot
ca să prefac în scrum,
cincizeci de regi şi de coroane
şi în striviri,
ca biete vrăbii,
să piară tronurile toate.

JOHANNES SEMPER
(1892—1970)

Poetul Johannes Semper s-a născut în ținutul Viliamdis. După terminarea gimnaziului din Piariusk, urmează cursurile la Universitățile din Petersburg, Berlin și Tartu, devenind mai tîrziu profesor universitar. A scris peste douăzeci de cărți de poezie. Tematica versurilor lui Johannes Semper se îndreaptă spre marile probleme sociale de la începutul veacului nostru. Deseori poezia clasicului eston este străbătută de tonuri elegiace, ca urmare a unor anchete interioare, generatoare de tristeți și depresiuni.

AȘTEPTARE

În palma serii ceața
tot curgătoare,
iar norii toți s-au dantelat
de albă zare.

Miresme dulci plutesc încet,
pe triste lunci,
pădurea doare pe cărări,
ca și atunci.

Un pas de fac, e fulger iar,
făr-de lumină...
Tăcerea m-a robit de tot,
iubito, vină !

TIMP ÎNSÎNGERAT

Ajunge ! N-o să cînt de-acum întruna
cum vremile idilice se duc,
mă vreau să fiu de fantezii uituc
și nu-mi doresc sentimentală struna.

Vreau să privesc turbarea omenească,
cum dăinuiește lacomă și mușcă,
dorindu-ne la fiecare-o cușcă,
prin foc înalt și flacără să crească.

Acum, se pare, se-ntețește focul
și în jeratic piatra se aprinde,
apoi și inimile le cuprinde,
cu timpul, cînd deja își schimbă locul.

Turbarea spînzură și face glume
și sînge proaspăt bea ca la sălbatici !
Și oare, Doamne, oamenii fanatici,
cît or să dăinuiască-așa prin lume ?

GROTESC

Un speculant răcnește la un idealist,
cerînd să fie iute spînzurat.
Văd șir de condamnați, în zori de zi,
apoi aud cum cad în șanț adînc.
Văd procuror intrînd la miez de noapte,
într-o celulă rece, în care duce moarte.

Văd oameni spînzurați de scumpe felinare
și lîngă ei rîzînd călăii cu copiii.
Văd un soldat cum prinde un comisar de front
și cum vrea să-l înece într-un butoi cu apă.
Văd un gropar jelindu-se că n-a fost înțelept
să-i scoată mortului tot aurul din gură.

ELEGIE

Am înțeles, noi nu ne mai iubim.
S-a mistuit tot ce era sublim,
De locul gol s-a prins o amintire
Și cade iar tristețea pe limpede privire,
Tot așteptînd o zi să desfășoare,
Un nor știut, din zări liniștitoare.
Mai așteptăm un drum cu zină bună,
Cu soare arzător, cu-argint de lună
Și amîndoi să rîdem trecînd umăr la umăr,
Iar stele să lucească pe cer fără de număr.
Acum toți snopii noștri,
legați în miez de vară.
Prin vînturi se resfiră,
pe la lăsat de seară,
Iar degetele noastre, crispate, costelive,
Le împletim în tremur, cu gînduri maladive
Și dintr-odată sîntem iar pradă disperării
Privim cu însetare spre marginile zării,
Prin suflete, ne-ncearcă vacarm de disonanțe,
Ce bine-ar fi în locul bătrînelor romanțe
Să bem acest sărut înfiripat pe seară
Și să-l prefacem iute în miez de albă vară.
Din el apoi să naștem căldură și lumină,
Iar spaimele durute spre noi să nu mai vină.
Am înțeles, iubirea mai este zvîcnet viu
Pe cînd în suflet, goluri răsună a pustiu.

VENIREA PRIMĂVERII
(Fragment)

O, vino iar încoace ! Lumină este multă
Și glasul primăverii cu mine îl ascultă.

Pe iarbă se întinde ușorul puf de plopi
Și licăresc pe frunze iar miile de stropi.

Cum eu în tinerețe îți netezisem părul,
Așa mîngîie vîntul și vișinul și mărul.

Mulțimile de păsări în cring sînt iar cîntare
Și lumea toată-i prinsă în zîmbet și visare.

Ies pe imașuri gîște și cîrduri de boboci,
De ce nu ești aicea, în voie să te joci ?

Sub streașină stau cuiburi, la rînd, de rîndunele,
Mă fulgeră cu zborul visările rebele.

Și peste tot se lasă aromele de brazi,
Tu disperării, pradă, iubito, să nu cazi !

Mai vreau cu văzul tău să mai privesc izvorul,
Cum se rotește-n ceruri de peruzea cocorul,

Vreau marea s-o aud, cum se frămîntă iar,
Mă arde așteptarea cu jale și cu jar.

Tu, vino, să privim cum iarba se ridică,
Cum peste frunza nouă un strop de rouă pică.

Apoi prin ploia caldă să mergem amîndoi
Din plete să ne curgă doar limpede șuvoi,

Să căutăm noroace în flori de liliac,
Să prinzi o buburuză la margine de lac

S-o aruncăm în aer, să fie întru zbor,
Să auzim departe, cărările cum dor,

Apoi peste tristețe și dulcile suspine,
Să deslușim, doar zumzet de aur și albine.

Și să-ntrebăm cu glasul duios de tandru vînt :
Pe unde-i fericirea, cînd umblă pe pămînt ?

Și cine dă îmboldul acela pe răcoare,
Cînd un boboc se schimbă în tremurată floare ?

Și, Doamne, cîtă viață cu frunze și tulpine !
Aduce-ne-vor nouă doar bucurii depline,

Atunci cînd peste toate se va întinde ceață,
Cînd și pe noi pica-va o tristă dimineață,

Cînd chinuiții fi-vom de albe nopți cumplite
Cînd înțelesul lumii va fi pe tresărite,

Dorințele atuncea vor fi păreri de rău
Și gîndul va fi negru, cum încă-i părul tău,

JUHAN SMUUL

(1922—1971)

Scriitorul Juhan Smuul, autorul celebrei proze *Cartea gheţurilor* a elaborat şi o importantă operă poetică. Temperament contemplativ şi echilibrat, el creează o poezie a rememorărilor, împletind armonios vizionarismul cu luciditatea aspră, uneori dramatică.

POEMA ESTONĂ

(Fragmente)

Tu, mare, tînără mi te-ai făcut,
Albastră eşti, cu valuri dulci şi line,
Pe drum străvechi, de neamul meu bătut,
Iar am venit să stau la sfat cu tine.

Dar s-a ivit un semn de îndoială...
Eşti tu ? Ori văd un fel de vis ciudat ?
Pe malul tău, Estonia înşeală
Cu chipul în tristeţe înfăşat ?

Şi iar mă chinuie cumplit trecutul,
La rînd icoanele se-nşiră,
O barcă veche este începutul.
Pe ea fuior de ceaţă se resfiră.

Apoi nisipuri, smîrcuri și cu pini,
Un zvon de clopot de înmormîntare
Și cîntă Juhan Liiv [1] și tu suspini,
Căci iar te bat tristețile cu boare.

Și zice el că-s ceți peste tot,
Că bîntuie furtunile pe mare,
Că sufletele de dureri nu pot
Găsi la ceruri buna îndurare.

Că oamenii își blestemă ursita,
Că nu găsesc portiță de ieșire,
Din noaptea care doare iar, cumplita,
Numai cu licăriri de amăgire,

Iar ceața-i chin cît veacul și clipita.
Și cîntecul lui Liiv îl aud,
În tremur de durere strănepoții,
Estonie, pe chipul veșnic ud,
Văd cum se desfășoară mateloții.

Văd visul tău cu rupere de jug,
Se înfiripă alt crîmpei de zare,
Văd îngropata vrere din coșciug,
Pe cîmpuri verzi aud numai chemare.

Căci tu mereu, din cele patru zări,
Ai fost privită cu fățărnicie
Și sorții trași ți-au tot tăiat cărări,
Doar pentru jaf și cruntă barbarie.

Și dat ți-a fost să storci numai sudori,
Să tragi la jug pînă la prăbușire,
De cnutul blestemat a fost să mori,
Ori în genunchi, cerșind milostivire.

[1] Juhan Liiv, poet romantic eston (n. t.).

Au fost și zile cu speranță vie,
Cînd se vesteau doar pălălăi de foc
Octombrie zicea că n-or să fie,
Nici lanțuri și nici veac de nenoroc.

Pe unde-au căzut oameni din belșug,
Înalte ierburi vînturi noi apleacă,
S-au dus de-a dura tron și țar și rug,
Dar de la noi amarul nu mai pleacă.

Din nou păianjen nesătul se lasă,
Estonia-i trîntită la pămînt
Și pare-se, din plasa ticăloasă,
Norodul nostru n-o ieși nicicînd.

Țăranii-s tot cu mîinile crăpate,
Pe suflete stau trupuri gîrbovite
Și sărăcia peste tot străbate,
Și semenii-s priviți ca niște vite.

Și iarăși „ugro-finii" de pe brazde,
Scot pîine, pîine, pîine, numai pîine,
Cu vis că fi-vor iarăși bune gazde,
Într-un cețos și impalpabil mîine.

Și iarăși se răscoală mii de „esti",
La-mpilatori cerînd dreptate sfîntă
Și strigătul din nou chemare este,
Și Piil tuturora iar cuvîntă.

Și slova lui nu-i jale ci chemare,
Prin vremuri de tiranică vedere,
Chemarea lui se lasă către zare,
Cu voce izvorîtă din putere.

Eu am văzut Estonia în visuri,
Era frumoasă, chip durut de fată

Și n-am zărit cărări către abisuri,
Nici drumuri către neguri de-altădată.

Era o primăvară cum se știe,
C-ar fi la noi, și simplă și voioasă,
Veșminte noi purta orice cîmpie
Flori de mălin și verde iarbă deasă.

Un vînt, mesteceni tot învolburînd,
Zicea c-ar fi pe-aproape sărbătoare,
Că de pe la răscruce, în curînd,
Va fi pe cîmpuri tihnă și răcoare.

Că soarele va fi și peste noi,
Lumină de prielnică vedere
Și triluri ne-o trimite în șuvoi,
O ciocîrlie, întru mîngîiere.

Și eu i-am zis atunci cu voce tare :
„Tu, ciocîrlie, nu privi în lături,
E primăvara ta și la chemare,
Estonia cu tine e alături !"

MINNI NURME

(1922)

Spre sfîrşitul deceniului patru, Minni Nurme debuta în literatura estoniană cu proză scurtă. Primele volume de poezie îi apar abia după război, devenind una din cele mai viguroase voci lirice din poezia feminină a ţării sale. Discursul poetic al Minniei Nurme ilustrează dramele existenţiale ale omului modern în raport cu modificările survenite în realitatea spirituală şi materială.

SCENĂ DE BALET

În zbor uşor de arlechin
eu ies în scenă
apropiindu-mă de eşafod.
Călăul într-un zîmbet mă aşteaptă,
iar cineva priveşte de sub baldachin.
Mulţimea stă cu fruntea la pămînt
tăişul de secure străluceşte.
Călăul chiar rînjeşte a mulţumire.
Voi cei căzuţi cu fruntea la pămînt
în faţa forţei oarbe şi brutale
să ştiţi : vă voi salva.
Voi face nişte paşi de neinchipuit
mă voi suci ca un şurub

și răscindu-mă voi plînge,
dar nu vă temeți : vă eliberez.
Și voi plăti eliberarea
doar cu grimase de arginturi false.

Dar asta zău, la bine nu vor duce.
Călăul vrea să își înceapă munca
iar eu mă tot învîrt și tot dansez,
fac temenele, mîneca o flutur
mă dau de-a dura către eșafod.
Dacă-i e barda bine ascuțită întreb
pentru că-i vorba
de capete de om
și nu de varză.
Iar el surîde,
nu vrea să-l ajut,
e diavolul, viclean,
cît îl vedeți de prost.
Iar eu dintr-o săltare
dau brînci călăului
să cadă ca un sac.
Zburînd în nevăzut
toți sar de bucurie.
Ce simplă-i rezolvarea —
pe scenă se aleargă și se strigă,
în jurul meu învălmășeală mare
sirenele răsună.
Iar eu, în mijloc, stau în cap.

* * *

Nu-i orișicine vrednic de marile iubiri
Și multora credința li-i pulberea și scrumul.
Dar mai există stele, ce-n aspre străluciri
Cad peste călătorul ce nu-și grăbește drumul.

* * *

Nici nu mi-am dat seama
cînd pe tabloul vechi
tînăra madonă
cu pruncul rozaliu
s-a prefăcut
într-o madonă tristă
aplecată
asupra fiului muribund.

* * *

Corbii sînt păsări inteligente.
Mă uit la ei și vorba le ascult.
Unul strigă „*carr*"
celălalt răspunde „*carr*"
și asta e totul.
Poate în asta constă inteligența.
Dar gura mea
e construită altfel.

JUHAN VIIDING
(1951)

Juhan Viiding face parte din cercul poeților de la Tartu. Poezia sa se constituie în momente de porfundă analiză a trăirilor eului liric, orientîndu-se mai ales spre claritate laconică, fără a se feri de imagism.

DRUMUL

Sînt drumuri înspre care se îndreaptă,
Cei ce vor totul, una cu pămîntul,
Slugă, călău la buză-i stau de treaptă,
Pîn-o să bată iar prielnic vîntul.

Nu-s flori în cale-mi, nu foșnește bradul,
Luciri banale-n ochi nu mi se sparg,
În mine locuiește trainic iadul...
Sus ancora și o pornesc în larg.

* * *

Chiar și printre
ferestrele încălzite
se aude
glasul lăcustei
bătaia inimii
abia se aude

curge în mine sîngele calm
mă luminează lăuntric
copacii iar vin spre mine
și flacăra este mai clară
în vara întîrziată
în noaptea asta
în ziua asta —
ale vieții mele

Mă uit la cel care zboară
măi uit pentru că văd
și rîd pentru că plîng ;
pe cerul prielnic
ca totdeuna
sînt toate stelele
la locul lor.

TOAMNĂ ÎN ORAȘUL NATAL

Pe noi ne omoară timpul cu răfuiala lui
a ruginit lanțul de la rădăcina pomilor
verigile lui le ud și le înmulțesc
și nu pot să-mi doresc o bogăție mai mare.

Un semn pe pămînt se află în parcul străvechi
banca e cresc.tă cu picioare de lut
totul se va stinge din nou să se aprindă
așa cum curge viața mea de bărbat

Picioarele mele mai desenează semne
și perceptorul timpului adună întruna
„cît este ceasul ?“ latră cîinii miezului nopții
în orașul unde am apărut pe lume.

DORIS KAREVA

(1960)

Doris Kareva este o tînără poetă din Estonia de azi. A tipărit trei cărți de versuri, în care emoția coexistă cu luciditatea, cultivînd cu predilecție versul liber. Imaginile sînt în majoritatea cazurilor abrupte și bolovănoase. Evenimentele cotidiene sînt proiectate pe fonduri paradoxale, accentuîndu-se mai ales absurdul existențial.

OASPETELE

Ușa a scîrțiit încet.
Probabil din cauza vîntului.
La masa rotundă gurile mestecau cina.
Mi-am ridicat privirea
Și te-am văzut în lumină :
Stăteai surîzînd,
Cum știi să surîzi numai Tu.
M-am ridicat și ți-am pus o ceașcă.
În ea curgea cafeaua,
Iar Tu te-ai uitat îndelung la mine
Și parcă erai trist.
Cît ar părea de straniu,
Dar Tu nu te-ai schimbat deloc,
Doar rictusul amar,

E mai adînc în colțul gurii.
Am vrut să te chem și să-ți spun,
Că n-am uitat totul,
Dar deodată pereții au început să se clatine.
...Cînd am deschis ochii
Ușa era închisă.
Toți tăceau privind masa
Ca înainte de apariția Ta.

* * *

E straniu că nu pot înțelege,
Cum simte și respiră trupul celălalt.
Cu toate că-i aproape, dar ce departe este.
Doar ochii privesc de parcă ar înțelege,
Dar contopindu-se cu ceilalți se schimbă
Și deodată devin și real și mister.
Prin suflete e doar electrocutare,
Din miile de euri te recunoști pe rînd,
Cu fiece zvîcnire te mai renaști o dată.
E straniu că nu pot înțelege geneza,
Prețul ei și trupul celălalt,
Acum cînd toarce închipuirea
Ideea sfîntă a eternității.

VESTIBUL

Tot ce aprinde inimile tinere
le învolburează
exact la ora 6,15 fără o clipă
devine serios și infantil
prin lipsa de apărare.
Nu-i nici un gust în preferințe.
Enumerîndu-mi toate simpatiile
trecute,
fără să-mi afirm exteriorul.

ceasul mi l-am pus la 6,15
dar soneria e mută.

* * *

Iubirea trece pe căi necunoscute,
iar noi îi simțim torentul
și respirația în tot ce atingem.

Atît de liniștit se înalță planta spre cer
îndreptîndu-și fața doar spre lumină.
Care din instincte, oare,
poate fi mai adînc ?

* * *

Prin aer s-a mișcat deodată,
Ca un bot de curată zăpadă,
Pasărea mea de vis fermecată
Și-a lunecat la piept să-mi cadă.

Parcă aud un suspin de armate,
Din basmele reci, de demult
Și iarăși prin cuget fiorul străbate
Și viața din nou mi-o ascult.

Tremură-n casă ferestrele toate,
Apoi o clipită de aspră tăcere,
În podul palmei iar mi se zbate
O rază de lumină în durere.

CASSANDRA

Rugina ploii mi-a mîncat sufletul.
Vîntul e mai tăios. Pasul este mai surd.
Ceva se ascute, scrîșnește și zumzăie.
Omenirea dă drumul sub cupola de sticlă
Veacului nostru făr-de noroc,

Veacului mizeriei și-al nopții.
Lethe s-a pregătit de primire.
Atenție. Liniște. De spui un cuvînt
Se lasă pierzania

POEZIE GRUZINĂ

ȘOTA RUSTAVELI
(veacul al XII-lea)

Din biografia marelui poet gruzin se cunoaște că ar fi fost trezorierul împărătesei Tamara. Legenda spune că a scris mult, dar pînă la noi a ajuns doar poemul *Viteazul în piele de tigru*, capodoperă a literaturii universale. În perimetrul Gruziei, poemul lui Șota Rustaveli a constituit din cele mai vechi timpuri un îndemn spre efervescență creatoare și libertate.

VITEAZUL ÎN PIELE DE TIGRU

Poveste despre aceea cum împăratul arabilor l-a văzut pe Viteazul în piele de tigru

(Fragment)

Arabii au zărit deodată pe stîncile de lîngă apă
Viteaz necunoscînd că plînge, cu lacrimă lucind
sub pleoapă ;
Pe spada lui cu pietre scumpe doar soarele mi se
adapă,
Iar fruntea lui e ca omătul, făcut pe roze să încapă.

Frumosul trup cuprins îi este în piele mare și
tărcată,
Și-i ies învăluriți, zulufii de sub tichia tot vărgată

Și omul în veșmînt de tigru parcă visează să se bată
Avînd în mînă ditai ghioaga dintr-o împletitură lată.

Spre el un rob doară se duce călcînd pe drum încetișor,
Îl vede-n jale și durere, dar și în chin sfîșietor,
Și-ar vrea să afle ce pricină e în suspinul curgător,
Dar pîn' la urmă robul este cum a venit, neștiutor.

Din cale-afară speriatul, el vrea să zică un cuvînt,
De frică tremură întruna și parcă e bătut de vînt :
„Al nostru împărat, poruncă..." abia s-aude îngînînd,
Dar plîngărețul jalnic tace, ca omul întristat, înfrînt.

Nu vrea să știe nici o veste, și nici n-aude nici-o veste,
Și nici oștire nu zărește cum se înșiră lîngă creste,
Căci trupul lui frumos și vajnic sub soare doar durere este,
Și ochii lui trimit întruna, mulțime de săgeți funeste.

Se pare, duhuri că mi-l cheamă, să plece iute-n altă țară,
Dar robul uite, se întoarce și vorba lui s-aude iară,
Cuvîntul lui în gol răsună, pe după stînca mare zboară,
Căci tînărul voinic e plînset și-l doare lacrima amară.

Prealuminatul Rostevan într-un suspin dă grea poruncă
La cele slugi ce-alături stau pe lîngă margine de luncă.

De nu-i aduc pe-acel voinic, în lanțuri, zice, că-i
aruncă
Și vorba fără-a o lungi, îndemn le face întru muncă.

Deodată toți, și robi și slugi, se-nșiră-n zăngănit
de arme,
Spre care ochii de viteaz se fac lucire de alarme,
Căci cugetul de sub tristeți nu-i amorțit, și nici nu
doarme.
„Păcat" grăiește, căci nu vrea oștire-n calea lui să
sfarme.

Un șir de lacrimi a mai șters și-a pus și sabia în
teacă,
Un gînd nutrind, pe lîngă oști mult bătăioase ca
să treacă,
De frîu, el calul ia zorit, pornind pe după stînca
neagră,
Lăsînd strînsura cea de robi mirată, cruntă și
buimacă.

Au fost și unii călăreți care pornit-au să-l ajungă,
Dar leu — i-a-ntărîtat pe toți ; dintr-o mișcare îi
alungă,
Lovindu-i crunt spre-a nu uita, că leul are mînă
lungă
Și că voinicul întristat nu-i oaie pașnică de strungă.

Cel împărat adună robi și mi-i aruncă iar în luptă
Din nou spre zare curg oșteni ca apa cea neîntruptă.
Din nou spre zare curg oșteni ca apa cea neîntreruptă
Căci numai geamăt e sub cer, și-i doar miros de
carne ruptă.

La luptă mare cînd sosesc și Rostevan și Autandil,
Voinicul nostru printre stînci dispare iute și tiptil ;

Merani, calul lui cel bun, prin munți se strecură agil,
Dar după ei, din depărtări, privește-ntruna ochi agil.

Zărește ochiul că-mpăratul se-apropie ușor de țintă,
La început mișcarea toată se pare că nu vrea să-l mintă,
Poteca spre voinic ce duce dintr-odată frîntă,
Și strigă toți și toți îl cată și împăratul se frămîntă.

O urmă nu-i! Voinicul dirz s-a destrămat parcă în ceață,
Ba unii zic că duhul rău luatu-i-a și trup și față;
Apoi, oștenii adunînd pe cei ce s-au trecut din viață,
Pe lîngă Rostevan s-ațin, cerînd iertare și povață.

Și zice el: „Se vede treaba că Dumnezeu mă pedepsește,
La bucuria noastră crudă el de tristețe ne vestește.
Eu spun așa: să fie totul dumnezeirea cum voiește,
În față numai hăuri-hăuri, și în văzduh doar nor vuiește."

Și cu sprincene încruntate privește văile de jos,
Apoi încet, spre oaste vine și suspinînd, și furios;
La fiarele de prin pădure nu-i vînătorul cel voios
Și voia bună nu tronează nici prin palatul cel frumos.

Hodină vrea doar împăratul și pasul spre odăi îl duce,
Spre Autandil întinde mîna, de braț puternic să-l apuce,
Iar tot palatul e pustiu de oameni vii și de năluce
Și strunele de creangă tac, pocalul dă să se usuce,

Iar Tinatin aflînd degrabă că prin palat pustiul bate,
Deschide ușa cu sfială, pe unde slugi sînt adunate
Și le întreabă tot, de-a rîndul, de toate cele întîmplate,
Iar ele zic vestiri de rele, cu fețele întunecate.

Și mai aude : „Împăratul cu Autandil e trist și rău,
Că-n față i-a ieșit nălucă în chip de luminos flăcău !"
Atuncea Tinatin în tremur, s-a speriat ca de călău :
„De m-o chema cumva-mpăratul, mă aflu în palatul meu !"

Trecut-au ceasuri bunicele și împăratul mi-i întreabă :
„Pe unde-i fiica mea, comoară ? Să vie-aici, acum, degrabă !"
„A fost azi-noapte, e răspunsul, dar cînd văzut-a că ai treabă,
În noapte s-a pierdut copila, simțind venirea ei degeabă".

Și împăratul poruncește să-i vie fata deîndată,
Că-n dînsa diamant străluce și-i fericirea adunată,
Iar cînd o vede, cea tristețe se risipește dintr-o dată,
În ea părintele găsește izvor de apă fermecată.

Supusă vorbei de-mpărat e, că Tinatin îi vine-n față...
Deodată nori fug în risipă și se topește val de ceață
Și o sărută împăratul, cu vorbă dulce o răsfață :
„De ce nu mi-ai sosit, întreabă, cînd eu eram scîrbit de viață ?"

„Temutu-m-am, răspunde fata, căci tu pluteai
doar în tristețe
Și nici vitejii tăi, oștenii, n-au prea ajuns să-ți
dea binețe,
Privirea ta întunecată plutea spre stelele răzlețe,
Puteam să vin să-ți cînt atuncea, frumoase versuri
săltărețe ?“

Și îi grăiește împăratul : „În suflet port numai
durere,
Doar tu, copila mea, ești astăzi de sprijin și de
mîngîiere,
Tu ești balsam pentru tristețe și din otrăvuri faci
doar miere,
Acum cuvîntul mi-l ascultă cu sfiiciune și tăcere.

Am întîlnit ieri ziua-n munți un tînăr care n-are
seamăn
Și frumusețea lui nu pot cu mai nimica s-o
aseamăn ;
Era și trist și n-am știut de ce pe malu'nalt și
reavăn
Vărsa întruna lacrimi mari, părînd cu jalea, frate
geamăn.

Trimis-am către el solie, dar mi s-a furișat în
munte,
Poterele mi-l urmăriră pe după stîncile cărunte ;
Părea un diavol că îl trece mereu pe-o nevăzută
punte,
Pe lîngă el, ai mei oșteni, păreau ca plevele
mărunte.

A fost aievea ori visare tot ce-a putut să-mi prindă
văzul ?
Eu, după asta, zău, pierdut-am și veselia, dar și
crezul,

Iar ostoiri pe unde îi-vor ? Pe la plăceri uitat-am
miezul,
În palma sorții sînt măruntul, din întîmplare,
titirezul.

Dar fata îi răspunde calmă : „Ți-s vorbele nesăbuite,
Nu poți să judeci toate foste de către cer
înfăptuite ;
Mai bine să purtăm lăuntric doar cugetele îmblînzite,
Căci răul nu ne dă nimica, decît dureri dezlănțuite.

Tu, împărat ești peste toate, ascultă-mi vorba
înțeleaptă,
Dă zvon în țară să se știe de preamisterioasa faptă
Și pune oștile la pîndă, pe unde crezi că se îndreaptă
Voinicul cela, neajunsul, și bucurie te așteaptă.

Căci dacă-i vrednic și de fală, pe după dînsul urmă
lasă
Și cînd mi l-o vedea norodul, va fi doar zicere
aleasă,
Cu diavolul de-o fi alături, tot ne-o pica frumos în
plasă,
Doar tu să nu mai fii tristețe și nici pornire
viforoasă".

DAVID GURAMIȘVILI
(1705--1792)

David Guramișvili își desfășoară activitatea poetică sub zodia binefăcătoare a iluminismului. Lirica sa se distinge prin faptul că redă nestematele din folclorul național într-o șlefuire nouă. În poemele *Plînsul lui David*, *Păstorul Katavia*, *Păcatele Gruziei*, David Guramișvili pledează pentru progres și emancipare în spiritul noilor idei europene.

PLÎNSUL LUI DAVID

Incep să plîng și suflet de jale mi se umple,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !
Tot ce-mi aduc aminte e frate cu coșmarul,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !
Și trupu-i fără vlagă și duhul arde-n flăcări,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !
Iar mama mi-a dat viață pentru ursite rele,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

M-a alăptat la sînu-i, mi-a dat și bucătură,
Iar cînd am fost de-o șchioapă m-a dus din bătătură,
Argat m-a dat în lume, să fiu pe la străini
M-au chinuit întruna doar oamenii haini,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Am cunoscut durerea cu mîini însîngerate,
Dînd tuturor necazuri, durere și păcate ;
Eu piatră de-oi atinge, cu rană mă aleg
Și din văzduhul mare doar țipete culeg,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

Tristețe, tu ne dărui doar lacrimă amară,
Preziceri ești, de jale, în liniște barbară,
Spre mine îndrepți astăzi doar țepi sfîșietori,
Și îmi aduc tîlharii neliniști și fiori,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Nu-ți crede ție nimeni, așa pe îndelete,
Nici pruncul lîngă tine nu vrea să se desfețe,
Doar un netot cu tine se prinde în frăție,
Prăpastia să-i fie lăcaș de măreție,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Înseninări în suflet tu nu promiți nicicînd,
Năpaste și necazuri poți să aduci oricînd,
Eu sînt doar călătorul pe cîmpul tău întins,
Pe unde-am mers, trădarea m-a frînt și m-a învins
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Stîrnești la mine-n suflet atît amar și scîrbă.
Deșertăciunea bate nespusă cale strîmbă,
Tu ești un lup, desigur, iar eu sînt mielul, prostul,
Cu moartea mea săracă tu îți găsești azi rostul,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

Eu veșnic plîng și sufăr de șleampătă tristețe,
Tu rele pui și vrajbă la locuri de binețe,
Plătești pentru credință cu ură și năpaste,
Otrava ta aduce jungher tăios în coaste,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

De cum mă luminează vreun strop de bucurie,
Tu mă izbești în față cu ceață cenușie
Și nu mă miră graba în tot ce pui la cale,
Știu, mîrșăvia-i treaba și spusa dumitale,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

Ești rea și pentru asta eu te urăsc destul,
În tine văd tîlharul ce-i veșnic nesătul,
Iar cine-și pune mintea și inima cu tine,
Se face rob, pe viață nemernic la rușine,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

Eu veșnic port în suflet neliniști și alarme,
Sub soare, azi, lumina în întuneric doarme
Și inima de gheață îmi strică veacul, traiul,
Tu mi-ai băgat într-insa nu sînge — putregaiul —
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Apoi, în disperare, spre oameni aprig strig,
Orbirea ta îmbie pe dată doar la frig,
Căldura-ți prefăcută-mi provoacă multă silă
Și voi găsi o cale, în viață, mai cu milă ?
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Demult nu mai am casă și nu mai am grădină,
Visez lăcașul veșnic cu liniște divină,
Tu mi-ai luat și frate, tu mi-ai luat surori
Și pradă-s deznădejdii, cumpliților fiori,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

La prag de bărbăție eu am ajuns nebun,
Am fost îndrăgostitul și n-am putut să spun,
Eu chin am fost și jinduri sub biciul de dorință
Și după ce-am luat fructul am fost nesăbuință,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună !

De sfatul tău în viață și-n timp n-am ascultat,
Nu te-am știut devreme și-amarnic am oftat,
În sufletul de flăcări nu mi-ai lăsat vreo urmă,
Durerile din trupu-mi nici astăzi nu se curmă,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Mai bine-mi dădeai hrană atîta : adevărul,
Pe sub senin ne-o duce corabia doar cerul
Și cîntecul să fie doar de iubire mare,
Cu oamenii să-mi vie din largă depărtare,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

În mine tot urîtul, plictisul tău se vede
Și pas cu pas ruina în oase îmi purcede,
O pînză cămătarul în jurul meu toț țese,
Cu spadă lucitoare în față moartea-mi iese,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Din spusa către tine o vrere mi se lasă,
Cămătăreasa moarte în față o să-mi iasă,
Din urmă m-o ajunge suflarea ei de ger,
Curmînd suflarea caldă a omului stingher,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Grădina de sub lacăt se-ntinde iar pustie,
Pentru gunoaie este prilej de măreție ;
Găsiți-mi pentru moarte un strai frumos, cernit
Și drumul dinspre viață să-mi fie fericit,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Tu ești amenințare din cea obișnuită,
Visezi atît : colivă la praznic pregătită,
De timpuriu știu bine, mi-ai pus-o tu, pe masă,
Dar uite, va-nghiți-o un alt stăpîn de casă,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Mi-ai pregătit o cale de jale și durere ;
Cînd sufletul din trupu-mi porni-va în cădere,
Doar străjile de moarte vor sta lîngă sicriu,
Grumazul meu prinzîndu-l în lanț cumplit și viu,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

Mă vor purta să nu știu nicicînd ce e hodina ;
În fața judecății, or să-mi citească vina,
De pe cîntar păcate cădea-vor neagră ploaie
Și eu voi fi zvîrlitul în iadul de văpaie,
căci lumea schimbătoare e plină de minciună.

SAIAT-NOVA

(1722—1795)

Poetul de origine armeană Saiat-Nova (Hariutun Saiadian) a locuit o bună parte a vieții sale în Gruzia, scriindu-și multe din poeme în limba gruzină. Istoricii literari gruzini susțin că în lirica scrisă la Tbilisi, Saiat-Nova redă cu neasemuită măiestrie specificul poporului gruzin.

* * *

Eu rob îți sînt în toate și credincioasă slugă,
Dar știu că tu cu altul visezi demult la fugă ;
Pe indiene tronuri ți-ar sta — minunație —
Pe sîni, de-i strînge, altul avea-va bucurie,
Și doar veșmînt de aur pe talia-ți mlădie
Ți-aș pune eu, în taină, cînd îmi visezi la fuga.

Tu ești o violetă între zăpezi de munte,
Tu ești o piatră scumpă în mijlocul de frunte
Și cînd se lasă vara pe stîncile cărunte,
Tu te prefaci o roză și iar visezi la fugă.

Eu îmi doresc vecia alăturea de tine ;
În sîn porți iasomia culeasă pentru mine.
Dar peste gînd se lasă tot plînset și suspine,
Saiat-Nova, frumoaso, ți-i credincioasă slugă.

*

* *

Eu sufletul mi-l dau pentru iubire mare,
În loc de bunăstare vreau doar iubire mare
Și iarăși rob mă simt întru iubire mare,
Făclie mută ard pentru iubire mare
Și iarnă, vară sînt numai iubire mare.

Nici un zugrav n-ar ști să-ți facă ție chipul,
Aluneci uite-așa cum lunecă nisipul,
Te știu toți călătorii, te știe și califul,
Și mă rănești cu pleoapa, cu ochiul și clipitul
Cînd ieși în drumul meu, iubire mare.

Tu poți să fii oricînd pe țărm un far de mare,
Obrazul tău rîzînd din aur parcă-mi pare,
Tu rază ești și vii din neagra depărtare,
Sfiala din privirea-ți mă-nfrînge și mă doare
Și cîntul meu se face din nou iubire mare.

Tu oare te-ai ivit să-asmuți întru iubire ?
Căci datul tău prin lume-i otravă să resfire,
Pe drumul către tine eu n-am găsit ieșire
Și caut rază sfîntă spre tine în neștire ;
Privighetoarea-i prinsă doar de iubire mare.

*

* *

Din dragoste, eu mi-am pierdut și firea,
Pe ușa ta iar am găsit zăvor,
Sînt trist — doar cu tăcerea și iubirea —
Și numai plopii s-asură ușor.

Ți-am zis așa ; omoară-mă mai bine.
Nu chinui doar cu priviri haine,
Aștept izvoare limpezi de la tine,
Nu-mi da pe veci doar cînt întristător.

Tu vino, mîna dă-mi ca înainte,
Tu, piatră scumpă, strălucești fierbinte,
Privește-mă și să nu-mi zici cuvinte !
Ești căprioară-n buză de izvor.

Am fost sultan și-n tot am fost prădat,
Și negustor am fost — m-am ruinat ;
Pe tine, tot, comoară, le-am scăpat...
Te pot găsi pe mare, călător ?

Trădarea ta mă chinuie mereu
Și pe grumaz iar simt gîrbaciul greu,
Ai milă de învinsul care-s eu,
În urma ta e-un văz sfîșietor.

Obrazul tău iar îmi apare soare,
În preajma ta ard, biată lumînare,
O vorbă zici și sînt înfiorare,
Saiat-Nova și azi e ars de dor.

* * *

Pe unde stele ard în clipăt, acolo este chipul tău,
Prin florile din lan, departe, acolo este chipul tău,
Pe munte printre violete, acolo este chipul tău,
Pe unde muzicile cîntă, acolo este chipul tău.
Pe unde sînt căluți de mare, acolo este chipul tău.

Și oare noi, odinioară, n-am străbătut același drum ?
Săgeata de iubire, oare, a fost zvîrlită orișicum ?
Nu cred, pentru că frumusețea luat-a în dureri uium
Și ca regina indiană ieșit-ai după val de fum,
Cu pensulă de aur este făcut pe pînză chipul tău.

Și fără tine, cum tihnită, să-mi fie fericită viața ?
Cu ce-am greșit atunci cînd suflet întunecatu-mi-ai
și fața ?

Căci frumusețea ta mă-mbie întruna numai cu dulceața,
Dar cînd mă-ndrept grăbit spre tine, din nou mi te ascunde ceața
Și doar prilej de rîvnă mare se face iarăși chipul tău.

Tu poți răni așa ca zimbrul, de nu există îngrădire,
Poți fi întunecare-n nouri picată-n ceas de prevestire,
Poți fi de munte, căprioară, mereu spre piscuri în suire ;
În ochii tăi, a mea frumoasă, iar nu găsesc vreo ostoire,
Căci înțeles-am că și astăzi, venin îmi este chipul tău.

NIKOLOZ BARATAȘVILI
(1817—1845)

Marele poet romantic al gruzinilor, Nikoloz Baratașvili, a trăit doar 28 de ani. Într-o perioadă scurtă, verbul său înflăcărat a insuflat în rîndurile poporului gruzin patetismul ideilor de eliberare de sub împilarea străinilor. La loc de frunte, în tezaurul spiritual gruzin se află operele lui Nikoloz Baratașvili, *Soarta Gruziei* și *Merani*.

RUGA

Ceresc părinte, vino către mine
Și liniștește-mi patimile toate,
Apoi, iubite milostiv, socoate
La multe prăbușirile meschine.

În disperare dă-mi măcar speranță,
Adam pedeapsă și-a primit cumplită.
Dar a gustat din fructa cea oprită...
Și mie dă-mi un spor de cutezanță.

Dă-mi cheia vieții întru cea tristețe,
Trimite-mi apă numai din izvoare,
Balsamuri dă-mi atuncea cînd mă doare
Să vreau numai furtuni din tinerețe.

Tu deslușești în inimi căi și zare,
Tu știi la toată viața începutul,
Desfă și risipește-mi neștiutul,
În ruga mea, părinte, vreau crezare.

* * *

În plîns mi-aduc aminte,
Iubire, tu erai
Pe buze, necuvinte-n
Zefir le resfirai.

Nu pămînteană viață
Îți stăruia în gînd,
Vedeai un rai în față,
Aproape, fremătînd.

Și viața mea deodată
S-a oglindit în plîns ;
Și vină blestemată
În ochi mi s-a aprins.

Acum privind șuvoaie
De lacrimi și amar,
Făptura-mi se ogoaie
Cu chipul tău fugar.

APUSURI PE MUNTELE MTAȚMINDA

Iubesc aceste locuri pe la chindii mărețe
Și muntele sfințit e cînd focurile lui
Se-ngeamănă cu piscul în străluciri mărețe,
Cînd umbrele se lasă pe frunza codrului.

Și eu nu mă mai satur, privesc înmărmurit,
Prin văi se-ntinde pîcla și-mi vine la picioare,

Poiana-i o trapeză de prin tăcutul schit,
Cărările-mi bat trupul cu izmă și cicoare.

La vremuri de tristețe, cînd rătăcesc durut,
Aicea lîngă tine, în crîngul cu umbrarul,
Eu mi-am aflat în tine un prieten cunoscut,
Alăturea de tine pot să-mi jelesc amarul.

O, Doamne, frumusețea îți e atît de sfîntă !
O, cerule albastru, te vreau la pieptul meu,
Căci gîndul prin tăria eternă mi se-mplîntă
Și ochii mei de tine se bucură mereu.

Eu, Doamne, mi-am pierdut răbdare și putere,
În cerul tău adesea m-am înălțat cu gîndul,
Pe cale întîlnit-am atîta doar — tăcere —
Și norul, călătorul, în ceruri tremurîndul.

Eu rătăcesc cu veghea pe lîngă munte iară
Și cerul mi se pare aproape și de-azur
Un vînt îmi umple pieptul cu-atîta primăvară,
Apoi ascult căderea de ape dimprejur.

Cînd greu îmi e pe lume privesc pierdut în sus,
La muntele-mpietritul speranțelor de bine,
Cu norii cenușii ce curg înspre apus
Visez întotdeauna la zările senine.

În jur numai tăcere și satele ce dorm,
De după culme luna cu-argintul ei răsare
Și parcă valea toată e un cazan enorm
În care pîlpîiește o sfîntă lumînare.

E neasemuită această dulce noapte,
Căci ea îmi toarnă-n suflet atîta doar : credință
Și toată fericirea eu mi-o îngîn în șoapte
Și piere dintr-odată un gînd de neputință.

Iar cînd e noapte-n suflet, e sigur şi tristeţe
Şi cînd privirea-mi este de tot întunecată,
Tu, munte-al meu, să-ntîmpini cu drag şi cu bineţe...
Şi soarele prin noapte, victorios răzbate.

ILIA CEAVCEAVADZE
(1837—1907)

Poetul Ilia Ceavceavadze este inițiatorul mișcării de eliberare națională din Gruzia celei de a doua jumătăți a veacului al XIX-lea. Studiile universitare și le-a făcut la Petersburg, capitala imperiului. Alături de Akaki Țereteli, Ilia Ceavceavadze fundamentează traiectoriile limbii literare gruzine moderne. A fost ucis de ohrana țaristă din motive politice.

MAMEI GRUZIA

O, mamă Gruzia ! La sîn fierbinte
S-au alăptat eroii țării mele,
Iar tu cîntatu-le-ai în dulci cuvinte
De frumusețea lumii și de stele.

Apoi blestemul ți-a vărsat în vetre
Întunecate cîntece de jale,
Cînd peste scăpărările de pietre
Era tristețe fiul dumitale.

Tu spune-mi unde-i sabia străbună,
Pe unde-i brațul cel vînjos, puternic,
Iar vechiul cîntec unde mai răsună
Înfricoșînd dușmanul cel nemernic ?

Nu ne-om găsi în plinset alinare,
E palma vremii cruntă şi dibace,
Cu sărăcia face casă mare,
De cînd venit-au dușmanii încoace.

S-ar cuveni ca să privim în față
Şi să călim un scut pentru popor.
O, mamă Gruzia ! O dimineață
Așteaptă glasul tău tremurător !

PLUGARUL

Noi, boul meu, avem doar o ursită,
E brazda lungă şi posomorîtă,

De plugul lucitor pînă la moarte,
Nimic din lume nu ne mai desparte.

Sudori vărsăm pe un pămînt ca smoala,
Pînă ce moartea gîtuie cu boala.

Nu te-ntrista, chiar de-i pămîntul tare,
Tu fii plăvanul meu doar în scrutare.

Cînd facem noi agoniseli de pîine,
Pe trupuri ni-s sudorile depline.

Şi uite-așa, cu jertfă şi în trudă,
Ne uită iar prostimea cea zăludă.

Pe cale ne așteaptă rîs şi-obidă,
Cînd scoatem din ogoare pălămidă.

Şi orişicît aş plînge în batistă,
Pentru plugar, dreptate nu există !

Sîntem sortiți batjocurii, plăvane.
Cînd tragem brazde sub priviri avane.

Și asta, pentru că vedem în miine,
Să dăm mereu flămîndului o piine.

În inimă ni-e gîndul o sudalmă,
Pentru viclean cu netrudită palmă.

Și sîngele de tot ni se-nfierbîntă,
Cînd leneșul cu vorbe ne încîntă.

Noi, cinstei, îi vom fi de apărare,
Să-i dăm și ostoire cînd o doare,

Căci tu, plăvanul meu nu ai de știre,
De jugul care-l port întru mihnire.

Doar tu nu mi-ai făcut nici o trădare
Și tragem brazdă lată, brazdă mare,

Cînd toți flămînzii lumii dintr-un veac
Mănîncă piine rumenă și tac...

AKAKI ȚERETELI
(1840—1915)

Marele poet Akaki Țereteli s-a impus încă de la debut ca un vajnic luptător pentru drepturile naționale ale poporului gruzin. Împreună cu Ilia Ceavceavadze a impus bazele literaturii gruzine moderne. Toată opera lui Akaki Țereteli (cuprinzînd volume de poezie, proză, dramaturgie) e străbătută de ideea de demnitate națională și de progres.

RĂSĂRITUL

Muntele Mtațminda ginditorul,
Soarele în circă îl ridică ;
Razele treptat cuprind o țară,
Pe străvechi morminte, pînă pică.

Și Mtațminda, mindrul și tăcutul,
Glasul apei Kura îl ascultă,
Înspumatul val ce se frămîntă,
În vîltoare de tristețe multă.

Muntele privește spre morminte,
Amintindu-și toată slava noastră,
Către zare, a lui David culme,
Duce rugă vie și albastră.

Ceasul este de solemnitate,
Lumea de prin jur e amuțire,
Peste toate doar un cînt răsună :
De frățietate și iubire.

Plaiuri de turcoaze și smaralde,
Țara mea de dor și cutezanță,
Suferind din nou mă-ntorc la tine,
Dă-mi putere multă și speranță.

Sînt orfan și inima mă doare,
Lacrimi vărs din nou, însîngerate,
Sufletul la zboruri mă îndeamnă
Către locuri sfinte, fermecate.

Tu m-ai așteptat într-o zîmbire,
Tu mi-ai dat și soarele și luna,
Visul meu aievea se-mplinește,
Mi-am găsit o stea pe totdeauna.

Cîntecul din inimă cutează,
Spulberă tristețile bătrîne
Și din nou, mulțime, trandafirii
Înfloresc pe lîngă lan de grîne.

Plaiuri de turcoaze și smaralde,
Țara mea de visuri împlinite !
Pentru tine eu îmi dau și viața
Și mă dor cîntările-ți cernite.

Vreau să fiu cu tine pîn' la moarte,
Tu să-mi fii doar pavăză de rele
Și cînd oi muri tu, ține minte
Aste versuri limpezi ale mele :

Plaiuri de turcoaze și smaralde !
Lîngă voi să-mi fie, vreau, mormîntul,

Să-mi aducă totdeauna veste
De la voi, cînd o să bată vîntul.

CREZUL MEU

Un rîu se umflă primăvara,
Vîrtejuri clocotesc în spume
De dimineața pînă seara
Și nu-s tării să le sugrume.

Și apele tot curg mai iute
Și piedici n-au în calea lor,
Un colț de stîncă se ascute
Sub avalanșa undelor.

Iar colo-n depărtata vale,
La mal sînt azvîrlite multe
Viețuitoare de prin cale,
Din liniștire toate zmulse.

Așa-i poporul. În stihie
Și în tumult e neînvins,
Pentru tiranica trufie,
Mulțimea e de necuprins.

El pedepsește doar minciuna
Și legi făcute de prisos,
El schimbă totul cu furtuna,
Iar al lui sînge e prinos.

Și apele cînd intră-n vaduri.
Se fac ca rîul domolit.
Luminile cad peste valuri ;
Poporul nu mai stă-nrobit.

Privindu-i pe ai mei cu plugul
Şi cum scot glodul de pe drum,
Observ cum se desprinde jugul,
Cum pravila se face scrum.

Strigînd, din împilare iese
Cu vajnici umeri încordaţi
Şi vede soarele pe creste,
Cu bucuria între fraţi.

Lumină dulce cată-ntruna,
Şi nu pricepe osebiri,
De-i adevărul, de-i minciuna,
În pas nu-s încă neclintiri.

Şi asta ce-o numim stihie,
E forţa vie-a tuturor
Ce spală vatra de urgie,
Sădind credinţa-n viitor.

Credinţa, visul sînt amnare
Şi zac în suflete demult,
La bătrîneţile-mi hoinare,
Eu piatra scăpărînd ascult.

Şi, slavă Domnului, mi-e traiul
Frumos căci visul îmi e văz,
Iar cîntecul îşi varsă-alaiul
Cinstindu-mi patimă şi crez.

Pe cîmpuri, cînd prăşim porumbul
Uităm şi buruieni ades,
Chiar dacă-n somnul greu ca plumbul,
Visări sub pleoape nu se ţes.

Căci itoţi, în numele unirii
Vom curăţi ogorul sfînt,

Şi vom găsi şi trandafirii,
Boboci pe un comun mormînt.

Poporul nostru se răscoală,
Şi-un imn i-aducem ca prinos,
Iar la cîntarea triumfală
Luci-va soare luminos.

Călit ni-e sufletul-n vecie
Şi arde flacăra-i de har,
Căci iarnă cît ar fi să fie,
Veni-va primăvara iar.

VAJA PȘAVELA
(1861—1915)

Vaja Pșavela este pseudonimul marelui poet și om de cultură Luki Pazikașvili, însemnînd în traducere românească „Bărbatul din Pșavetia". Poetul s-a născut în această regiune muntoasă cu oameni mîndri, dîrzi și iubitori de libertate. După studii temeinice în orașul gruzin Telavi și la Petersburg, Vaja Pșavela se întoarce în ținutul natal, unde, concomitent cu munca la catedră, propovăduiește prin vers dragostea pentru țara subjugată, inspirîndu-se din folclorul național.

MOARTEA EROULUI

Peste sat ca un tunet răsună
Vestea neagră de moarte,
Vraciul plînge pe lîngă casă,
Căci nu i-a fost cu putință
Să-l scape de moartea nebună,
Spre casa natală să-l poarte
Și vrăjitoarele ochii își lasă
În rugă, și plîns, și căință.

„Pierit-a bărbatul puternic!"
Prin codri se duce ecoul,
Pe glie plouă cu lacrimi
Și plînge și steaua de seară.

Raclă îi face meşter cucernic,
Pşavetul să doarmă, eroul,
Ucis de glonţ pentru patimi,
De o suflare barbară.

Rîd busurmanii cu toţii,
Căci el de ghimpe le-a fost.
Moartea simţind-o pe aproape,
Pe dată chematu-şi-a neamul.
Să nu-l căsăpească netoţii,
În pat, ca pe omul cel prost,
Să-l ducă pe-aproape de ape,
Să-l mîngîie codrul şi ramul.

Singur din pat se ridică,
În coatele slabe, durute,
Apoi privirea şi-o poartă,
Fără să-i pese de moarte.

Ar prinde hoaşca de chică,
Ar trece-o prin spadele vrute,
Ar vrea să-şi găsească o soartă,
Prin alte văleaturi să-l poarte.

Nu i-a trecut odată prin gînd
C-o să-i apară în faţă,
O forţă atît de puternică,
Pravile care să ştie,
Cum să lovească pe rînd,
Cu inima grunzur de gheaţă
Şi ca o liftă nemernică
Să stingă suflarea cea vie.

Furios părintele mîngîie
Capul de erou în suferinţă,
Fiul sorţilor nu vrea să se supună,
Vorbele de tată curg în gol,

Palmele ar vrea ca să sfîşie,
Numai într-un gînd de biruinţă,
Dar o pacoste ca o furtună
Şi-a luat cumplitul ei obol.

Plînge într-un hohot Beridze,
Craiul de erou cu pleata neagră,
Parcă-i lumînare-n pîlpîire,
De durere mare se topeşte.
Prin copaci adie iară brize,
Umbrele de pe făptura dragă,
Numai jale dau şi ofilire,
Iar în piept un jar cumplit mocneşte.

După obiceiul cel străvechi,
Fetele ce rup în mînă fierul,
Sînt sortite ca să plîngă-n taină
Mai departe de iubiţii lor.
Fata simte vuiet în urechi,
Se prăvale muntele şi cerul,
De nefericire iar se caină,
C-a pierit voinicul codrilor.

Unde odihnesc pe veci strămoşii,
Poate merge fără de sfială,
Căci eroul loc şi-a dobîndit,
Într-un cîntec nou şi fără moarte.
Pe sicriu toţi prietenii, zeloşii,
Îi vor pune spada pe pohfală,
De picioare, scut va fi proptit
Şi stiletul fi-va pe brocarte.

Calul stă lîngă stăpînul mort
Şi nechează, parc-ar fi în luptă,
El aşteaptă să îl poarte-n şa,
Dar stăpînul nu mai ţine frîul.

Testamentul l-au aflat în cort :
„Din averea-mi astăzi se înfruptă
Numai un voinic cu mînă grea,
Armele să-i înconjoare brîul.

Lui Puciaşvili daţi stiletul,
El va fi voinicul cel destoinic,
Scutul daţi-l pavăză să-i fie
Celui Lega, tînăr bătăios.
Bahtrioni, tîrgul, violetul,
Unde dăinuia tătar războinic,
El mi l-a călcat cu bătălie,
Sfărîmînd vrăjmaşul fioros.

Lui să-i daţi şi calul meu iubit,
Calul care m-a purtat la luptă,
Calul care m-a slujit cu drag,
Calul care frate bun mi-a fost.
Iar la Elizbare cel vestit,
Care e rănit, cu mîna ruptă,
Duceţi-le, căci la el în prag
Armele rămase au un rost.

Şi mai zic : Să fie după moarte
Armele de-a pururi folosite,
Căci cu sabia călită-n luptă
Patria va fi în neprimejdii".
De aşa cuvînt avut-au parte
Cei veniţi din locuri felurite,
La viteaz cu faţa albă, suptă,
Înfăşat în flamuri şi odăjdii.

El s-a dus pe lumea cealaltă,
Dar voinicii mi s-au strîns deolaltă,
La erou să-i întregească fală
Şi făcut-au iarăşi o răscoală.

GALACTION TABIDZE
(1891—1959)

Volumele de versuri publicate de Galaction Tabidze de-a lungul timpului, reeditează o ipostază specifică a romantismului gruzin. Opera poetului impresionează, în primul rînd, prin sinceritatea confesiunii și prin contopirea visului cu drama realului zilnic.

CAI ALBAȘTRI

Prin poieni cețoase varsă raze aurii chindia,
Tot pămîntul mort îmi pare, stranii ghețuri se întind,
Ne-mplinit rămîne visul, cu jeratic e tipsia
Și tăceri fără de margini umplu zarea cît cuprind.

Pe aici se rătăcește viscolul căzut pe ape,
Aripile și le-ntinde pe-nspumate rîuri vii
Și în ochi se stinge văzul clar, căci somnul e aproape,
Somn adînc se lasă numai peste-al lumii căpătîi.

Pe deasupra de pădure ies fantomele aiurea ;
Mîini întinse, fețe triste vin din vremea ce-a trecut
Și aud în tropot caii care taie-n zbor pădurea
Îi privesc cu-ngîndurare, șiruri — morții ce-au căzut.

N-o să-mi pară rău acuma nici de faptele apuse,
Peste gheața ce se-ntinde nu rămîne loc de plîns,
Tot ce-a fost cîntare sfîntă este tors cu mii de fuse
Și din nou un viscol naște și îngheață focul stins.

Iarăși goană de fantome, schise tot făcînd în cale
Peste ele, cai albaștri zboară țărna spăimîntînd,
Iar culorile privirii se destramă verticale,
După care se deschide fiorosul de mormînt.

Cine să te mai cunoască în asemeni clipe triste?
Cine să-ți asculte ruga, crezu-n adevărul ei?
Nicăieri nu-i ascultare, nimeni nu vrea să se miște,
Se apleacă pe pădure doar fantomele de zei.

Numai snopi de raze pică peste tot fără măsură,
În legiuni se-nșiră cifre, vin din vremea ce-a trecut,
Iar fantomele-mpletite parcă saltă de arsură.
Zi și noapte se îndeasă chip, de tot necunoscut.

În arsura nesfîrșită, peste veșnicia verde,
Peste nesfîrșite umbre blestemate din străvechi,
Cai albaștri zboară sumbru și galopul li se pierde,
Cai turbați, albaștri, zboară către moarte în perechi.

MUNȚII GURA

Prietene, hai, mină iute nu mai sta,
Noaptea neagră caii-n două o să taie
Munții mei albaștri, dor mi-e a-i vedea
Să-i înec în marea gîndului văpaie.

Du-mă într-un galop de pași mărunți,
Vreau să văd în zori iubiții munți!

Iată-i sînt în față. Au prin jur păduri,
Peste tot luciri sînt stropii grei de rouă,
Cer de limpezime peste colții suri
Pică din seninuri, despărțit în două.

Chiparoșii nalții se-ndoaie-n vînturi
Șuierînd prin ramuri lungi, verzui și dese,
Dedesubt izvorul este numai cînturi
Și din lauri, singur, trei cununi își țese.

Zboară din cascade urlete întruna
Printre stînci bat valuri albe, ca de lapte,
Iar în piscul mare nu se rupe struna
Sufletului nostru chinuit de noapte.

Văd în vale sate clocotind de viață,
Uite, văd Dannari, Surebi sub nori,
Cînt de primăvară se aude-n față
Și refrenul dulce bate cu fiori.

Inima se zbate într-un dor de luptă,
Alte rîuri repezi nicăieri nu sînt
Și pe-acolo unde din sărut se-nfruptă
Buze mai aprinse, nu tînjesc de cînt.

La iubirea noastră marea e măsura,
Stăpînesc pe inimi brunele codane
Și de n-o să-i aflu prin visări făptura.
În plutiri m-or duce doruri diafane.

*
* *

Dormi, cinara mea frumoasă,
Fie-ți somnul lin și dulce,
Dormi, căci dincolo de casă
Vrea și vîntul să se culce.

Dormi și să visezi o carte,
Ori pe unde, bună veste,
De tristeți să nu ai parte,
Cîtă azi în lume este.

Sapa fie-ți amintire
Cu un zis : „a fost odată",
Iar pe cîmp să se înșire,
Plug de vreme fermecată.

Să mai vezi în vis de aur,
Casele grăind cu norii,
Tu să fii la toate faur,
Cu lucirea aurorii.

Și pe la apus de soare,
Peste tînăra cinară,
Cadă binefăcătoare,
Numai ploi de primăvară.

* * *

Vei înțelege dragostea de țară,
Cînd o să mergi așa desculț prin roua,
Străbunii vor veni la tine iară,
Și vei simți o împlinire nouă,

Căci din răcoarea binecuvîntată,
Pe cîmpul lung și lat în nesfîrșire,
În strugure vedea-vei dintr-o dată,
Bătrînul tată surizînd subțire.

În fiecare boabă o să fie
Un om plecat demult-demult, departe,
Iar eu, chefliu de veșnică beție,
Călători-voi numai în nemoarte.

SIMON CIKOVANI
(1903—1966)

În opera poetică a lui Simon Cikovani sînt detectabile temele eterne ale umanității alături de impresionantele tablouri ale ținutului natal. Nu lipsesc nici poeziile militante, în care poetul gruzin opune totdeauna două lumi în contradicție dialectică. Limbajul versurilor lui Simon Cikovani este înviorat de înrîuriri folclorice.

SERILE DE LA MINGRELA

1

Cînd soarele în mare e cufundare iar,
Un cerb gătit cu coarne, înot străbate rîul,
Iar plopii din Mingrela, în umbrele de jar,
Parcă-ar fi fete suple care adună grîul.
Tulpinile li-s tremur, și foșnete, și grai,
Cînd purpuriu apusul le arde în priviri,
Cînd marea cea albastră se face evantai,
Pe fiecare undă purtînd doar trandafiri.

Țăranii trag la coasă în rînduri mișcătoare,
Iar pînă dimineața plecate și tăcute
Sînt sălciile toate, în verde — bocitoare —
Și casele din smoală se pare că-s făcute.

Mi-am încercat puterea și cu privighetoarea,
Sub plopii, aplecații, eu mi-am chemat chiar muza,
Cîntînd cu ei alături și tihna și răcoarea,
Un viers mai nou să-mi curgă pe ostenită, buza.

Aduce-un suflu rece o briză de pe mare,
Un cîntăreț acuma nu are timp de stat,
Copacii din Mingrela sînt patimi și chemare,
În umbrele lor dese ne-ndeamnă iar la sfat,
Iar dincolo de-apusuri privesc a răutate
Bătrîne smochinite din alt veac mărturie,
Într-un blestem adună mulțime de păcate,
Un tren prelung le vede și trece prin cîmpie

2

Pecetea serii pică pe tot ce mișcă-n țară,
El, soarele năstrușnic de pe la prînz socoate
Cum să-și prefacă raza în limbi de foc și pară,
Pe orizont întinse și mișcătoare toate.
Doar floarea de porumburi oprește înserarea,
Vrînd boabelor să deie palori de mare foc,
Iar cînd își va trimite o briză dulce marea
Chiar apa o să ardă cu glia la un loc,
Căci prin păduri se lasă satanice mistere,
În care plînge vremea apusă mai demult ;
Un plug, cu tînguială, în brazdă iar se cere
Și dulcea lui plînsoare de veacuri o ascult.

Apoi în unduire văd cum se ceartă plopii
Zvîrlind în adiere lassoul lucitor,
Liturgicele ziceri parcă le cîntă popii,
Într-un ison arhaic, de verde foșnitor
Și voce aud iară rostită de minune :
„Voi credeți că pe umeri dacă purtați doar norii,
N-o să ajungeți sigur jeratec și tăciune,
Cînd vor cerși căldură și flăcări muritorii ?“

Pădurea îi răspunde : „Ce faceţi cu maşina ?
Din trup de verde taie traverse, taie lemne ;
Pe unde erau ape se-ntinde azi rugina
Şi nu răzbat prin frunze cîntările solemne.
Răchitele tînjesc în văduvie,
Iar broasca nu mai are ascunziş,
Locomotiva intră-n carne vie
Şi îmi afumă ramuri şi frunziş.
De gîşte, stoluri, tremură-n văzduh,
Privind la drumul vostru cu oroare,
La fumegîndul, albul pămătuf,
De care trupul azi cumplit mă doare !“

3

Boarul îşi conduce tabunul către apă,
Acolo unde rîul se-ngeamănă cu marea,
Cu muget vita-mpunge şi vrea ca să încapă
În vadul larg, pe unde se-ngăduie răcoarea.
Curînd oglinda apei e doar învolburare,
Căci turma însetată în valuri iar se scaldă,
Deasupra ei zîmbeşte chinuitorul soare,
Şi-o bate cu jeratic a lui privire caldă.
În jur e-atîta pace şi dulce somnolenţă,
Iar valul apei cade şi spre apus se stinge
Şi cîrdul într-o sfîntă, de lene inocenţă,
Pluteşte în tăcerea apusului de sînge.

La vremea asta un plugar cărunt,
Ar vrea să vină norii pe pămînt,
Să-i plouă glia aprig şi mărunt,
Şă i se facă visul crezămînt.
Apoi să scoată nopţile din cîmp,
Pe unde-au fost mocirlele stăpîne.
În scurt şi nemaipomenit răstimp,
Din noapte doar un vis urît rămîne.
Atîtea stele licăresc pe cer,

Atîta pace stăpînește-n jur,
De groază iarăși gîndurile pier,
Cînd marea ne încîntă cu azur.

Și briza vine, binefăcătoare,
Iar în veșmînt de tînără mireasă,
Copacii din Mingrela sînt răcoare
Și umbra lor pe cugete se lasă.
Ce noapte liniștită ne apasă !
Aici, într-o unire de speranțe,
Se-mbrățișează mare, stea, pădure
Și rană rea se află în balanțe :
Un taler-rană, alta e secure...
Peste smaraldul mării cad safire,
De parcă-ar plînge noaptea plîns de ploaie,
Iar snop de aur vrea să se resfire...

Locomotiva poartă iar văpaie .

KARLO KALADZE
(1904)

Karlo Kaladze este unul dintre poeții gruzini care, odată cu maturitatea literară, impune în fața cititorului din țara sa noua tematică a reconstrucției naționale. A scris numeroase cărți de poezie, publicistică și eseu, dintre care *Poveștile din Hertvissa* și *Gînduri* sînt considerate opere clasice ale literaturii gruzine noi

EPOPEEA MUNȚILOR
(Fragmente)

Zboară ani, războaiele s-au stins.
Azi cînd la hotare este pace,
Tot privind mărețul necuprins,
Gîndul meu în versuri se preface.

Culmi semețe de pe lîngă cer,
Iar surîd în lanț de nouă munți,
Înarmați cu platoșe de gheață,
Și ca în baladă de cărunți.

Ei înfruntă vijelii în cale,
Colți vreo nouă sute se-mpreună
Pentru apele de prin cascade,
Pază de nădejde și cunună.

Din pîraie cîntece se fac,
Scrîșnetul de piatră iară este
Hăulit de jale, care curge
De sub soare-n file de poveste.

Din gheţare apele purced,
Rioni și Ingara fug la vale,
Strălucește auriu nisip,
Cînd țîșnește Kura din portale.

Și Aragve, două se întrec,
Alazana vuiet dă pe urme
Și cu toate bat în rădăcini
Cu nestăpînite, albe turme.

Arinișuri iar șoptesc prin văi,
Brazii de pe creste dau isonul,
Cînt de primăvară e cinara
Și suspină vîntul, monotonul.

Alunișuri se îmbracă-n aur,
Un stejar în vale-i semeție :
Restul de pădure e mirare
Și s-ar vrea pornită-n drumeție.

Într-o unduire de smerenii
Toți copacii prind un glas de vînt,
Iar la umbră fiarele pădurii,
Pe cărări se-nșiră tremurînd.

Doar mistrețul aprig, fiorosul,
Colții și-i arată către soare,
Iar la margini de poiană verde,
Cerbul către ciute dă chemare.

Mai la vale, bivolii în cîrduri,
Iar se scaldă-n clise de noroi,

Cînd pe coaste se înşiră albe,
Valuri, valuri, turmele de oi.

*

Şi cum apare soarele pe creste,
Departe se aude zvon de corn,
Atunci şi omul vesel se ridică
Şi umerii încet şi-i dezmorţeşte
Aicea zorii doar fac legătura
Cu alte zări din vasta depărtare.
Dar poate asta este şi menirea.
Căci viaţa omului nespus de scurtă-i,
Dar lumea nu prea ştie osteneala,
Cu pietrele se luptă an de an
Şi-n veac se primeneşte doar o dată,
Un leat din luptătorii cei puternici,
Căci omul luptă veşnic cu natura ;
Străfundurile mute sînt tăiate,
De bivoli mari cu boturi de oţel,
Şi pe sub stînci se cercetează-ntruna,
Pătrunde focul pînă-n măruntaie,
Pînă găseşte urmele de aur.
Dar peste minereul cel rîvnit,
Gheţarii strigă : nu vă dau nimic !
Ei vor ca şi în epoca de piatră
Să fie venele lăsate-n pace,
Dar straturile muntelui, pe rînd,
De farmece, în timp, mi se dezleagă.
Spre guri de mină e în toi migrarea,
La vreri de om nici piatra nu rezistă,
În inima pămîntului se bagă
Şi-asigură cu hrană tîrnăcoape
Flămînda gură largă de uzină
Şi suferinţi aprinse potoleşte.

*

Acum cînd zorii iarăşi se revarsă,
Cînd peste văi se-ntinde val de fum,

Cînd zi de muncă iarăşi se vesteşte,
Şi-n pacea apei intră-ncet năvodul,
Zvîrlit din mîini vînjoase de pescar,
Cînd vînătorul scoală-n munte viaţa,
Cu focul flintei îndreptat spre lup,
Cînd un tractor cu urletul puternic,
Pe cîmp înţelenit începe brazdă,
Cînd vulpile apar din negre găuri,
Cu ochii mari la tot ce se întîmplă.

MORIS POȚHIȘVILI
(1936)

Poetul gruzin Moris Poțhișvili s-a impus în perimetrul liric național în anii '60. Experiențele existențiale pe care le accentuează poetul în opera sa sînt apropiate formal de notațiile lui Rilke. Deseori, poezia lui Poțhișvili este străbătută de o ironie dureroasă, avînd ca pricină ireversibilul timp.

CEL MAI DULCE CÎNTEC

Cea mai cumplită boală
Se înfiripă cînd nimic nu doare,
Cea mai mare nefericire
Se pare că este totuși
fericirea.
Cînd urmărești o umbră neclară,
În goană, făr-de oprire,
Iar ea, vicleana, te cheamă
din urmă...
Cînd aștepți supremul har,
Într-o scrutare chinuitoare,
Iar el s-a stins demult....
Cel mai dulce cîntec din lume
Se pare că este plînsul
în hohot.

COPIL NELEGITIM

Despre ce lege
Îmi tot vorbești întruna,
Stimatul meu domn ?
S-a întîmplat vreodată
Ca iubirea
Să fi ieșit
Din textele de legi ?

OMUL

Oricît de straniu ar părea,
Dar nici o școală
Nu și-a propus predarea
Iubirii ca obiect de studiu.
Nu înțeleg de ce
Institutele toate
Ignoră de veacuri
Deliberat
Credința,
Iar omul trecut
Prin școli înalte,
Tobă de carte
Tînjește după credință,
După ofranda iubirii.

* * *

Acel care crede
Că va trăi veșnic
Este naiv incurabil.
Dar eu
Naiba știe de ce,
Îl invidiez de moarte.

POEZIE IDIȘ

DAVID HOFSTEIN
(1889—1952)

David Hofstein este unul dintre poeții importanți ai literaturii de limbă idiș. A trăit și și-a publicat opera în Ucraina, la Kiev. A fost persecutat de regimul bolșevic în repetate rînduri. Poezia lui marchează atît evoluția, cît și aprofundarea unor teme majore ale existenței umane cu imperfecțiunile ei biologice. David Hofstein cultivă versul alb, dar și balada, iar metafora lui vizează clar-obscurul și reveria melancolia rafinată.

CÎMPIA

Cîmpia rusă, sîmbătă, așa, pe înserate,
E doar singurătate, așa singurătate !
Și sania e veche și gloaba e bătrînă,
Deasupra mea, cu noaptea lumina se îngină.
Arc de păduri e zarea aceea de pe urmă
Și cu singurătate și drumul mi se curmă
În față cadru alb, pe care risipite
Stau cîteva căsuțe în fum învăluite.
Și cine stă suflarea să le-asculte ?
Spre casa de evreu, cărările-s mai multe,
Iar casa este casă cu lumînări în geam ;
Acolo sînt copiii pe care eu îi am

Și orizontu-i strîmt, și lumea este mică.
De două ori pe lună, în tîrg, picioru-mi pică.
Și iar tristeți, și iară tăcerile cumplite
În casele de vînturi și ploaie prăvălite.
Doar inima păstrează o încoltire verde,
Care cu grîul stepei speranța nu și-o pierde.
Cîmpia rusă, sîmbătă, așa, pe înserate,
E doar singurătate, dar ce singurătate...

ZAPADĂ

Această falnică ninsoare
Căzut-a spre mirare, lumii ?
De ce sînt două urme oare
Peste veșmînturile humii ?

Și poate fi ceva pe lume
Mai scump decît ar fi curatul ?
Mă bate doar un frig, anume,
Și tare alb mai e păcatul.

A fost și multă suferință,
Prin lumile neprimitoare
Și liniști albe de căință,
Tot cad și tot mereu mă doare.

* * *

Și iarăși pustiuri și-n zări diafane
Dunele-s rînduri
Și iarăși în lanț revăd caravane ;
Un șir sînt de gînduri,
Și apele visează prundul,
Un cînt, un vulcan e...
Și țipă străfundul
Și plîng iar de foame cohorte sărmane,

Și soarele cade agale
Pe vechile pietre din cale.
Copiii. Aud cum rîd copiii.
Plîng și plînsul pe rîset se lasă,
Că nu vreau acasă...

. . . . . .

Și asprul gînd l-am prins asupra lumii:
Un baldachin în aer atîrnat
Și iar nu pot uita mirosul humii,
Pămîntul meu de toate încercat.
Și iarăși ochii mi-i îndrept spre cer
Și toate sferele de sus,
Cu strălucîri de neapus
Mă bat cu muzică de ger,
Iar cîntecul deloc nu mi-a răpus
Nici bucuriile de om,
Nici suferințele de om.

CĂLĂTORIA

Vă jur că am mai fost pe-aici,
Cîndva înregistrat-am pe retină
Și valea aceasta, și pădurea albastră,
Și nisipul cel galben din față.
În scîrțiitul roților
Amintirea rîde.
Memoria e vie
Și îmi aduce-n față
Pînă și cotiturile de drum.
Aici am fos, mă jur încă o dată.
În vis sau nu, ce importanță are ?
Cunosc satul din față
Și cîndva, demult,
Am fost în crîngul de-alături.

POEZIE KALMUKA

DAVID KUGULTINOV

(1923)

În 1940, un tînăr de 17 ani prezenta Uniunii Scriitorilor sovietici un voluminos caiet cu poezii. Tînărul se numea David Kugultinov, venea din stepele kalmuce și aducea cu el o spiritualitate necunoscută. În același an, a fost primit în Uniunea Scriitorilor și declarat, pe bună dreptate, cel mai însemnat poet cult al kalmucilor. A urmat o perioadă în care poetul a lucrat ca miner-pușcăriaș în nordul Siberiei apoi, revenit în ținuturile natale, a continuat să scrie poezii despre frumusețea locurilor și oamenilor din stelepe kalmuce.

VÎRSTA

Gorganul se uita la mine crunt,
Iar eu i-am zis rapsodului cărunt :
„Cîți ani ai tu, bătrînule plăpînd ?“
„Sînt leat cu tine“ mi-a răspuns rîzînd,
Apoi, dădu vorbind o deslușire,
În ochi citindu-mi doar nedumerire :
„Măsura vieții dusă în departe,
Nu-i nașterea, ci anul ei de moarte.
Trăind, cu viața ești în fapt de-o seamă.
Cel tînăr este mortul, ține seamă !“

Mi s-au tăiat suflarea și elanul,
Vorbise nu bătrînul, ci gorganul.

*

ÎN AMINTIREA ANEI AHMATOVA

Nu ne e dat nimic pe veșnicie —
Stau cimitire-n șir drept mărturie.
Dar ca să vezi palorile de moarte
Pe om frumos — e crunt, sfîșietor,
Apoi în jurul raclei să se poarte
Ce-i mai urît, pășind triumfător...

Eu știu că și urîtul se va duce
Pe hăuri fără milă și uituce,
Dar cel frumos cu verb răscolitor,
Ce ne-a înnobilat auz, vedere
N-o să ne mai tresalte-apoi în vrere
Și-o plînge sufletul îngrozitor.

* * *

Eu nu mă tem de moarte,
Iar cînd voi fi-n pămînt,
Vederea iar prin lume să mă poarte
Mă voi preface verde pom în vînt,
Ori pasăre în cer, care împarte
Și zborul ei, și liniște, și cînt.

Dar încolțește teamă,
Că după-n veci hotare,
Cel drag, de bună seamă,
Întru întîmpinare
N-o ști cum e pămîntul...
Ce-o să-i răspund eu oare,
Cînd voi uita cuvîntul ?

*

* *

Aveau blestemul lor, bătrînii mei kalmuci :
„Să fii atît de prost pe unde mi te duci,
Încît atunci cînd stepe vei străbate,
Să fii slăvit drept prostul proștilor ;
Apoi, cînd prost vei fi pe săturate,
Un cuget înțelept să-ți dea fior.

Cînd vorbele vor fi doar adevăr,
Să-ți fugă de prin gura ta spurcată,
Pidosnică să-ți fie limba lată".
Așa luau bătrînii prostia în răspăr.
Vei spune : „Fost-a într-un alt văleat".
Eu zic : „Ferească-ne ursita de păcat" !

POEZIE LETONĂ

JURIS ALUNAN
(1832—1864)

Juris Alunan este fondatorul poeziei culte letone. Pînă la apariția primului poet cult au existat cărți în limba letonă, dar ele au fost scrise începînd cu veacul al XVI-lea de către pastorii germani, veniți pe malul Balticei, cu misiuni religioase.

Juris Alunan a fost nu doar poet ci și publicist, lingvist și traducător din lirica lumii.

SONET

— Ce modelezi, fierare ? — Doar vezi, e o cătușă !
— În ea cu mîna singur o să cazi.
— Ce semeni, tu, plugare ? — Secară semăn azi...
— Să ceri pe urmă pîine, boierului, la ușă ?

— Iar tu ce faci cu arma ? — Vreau să împușc un cerb.
— Ai grijă să nu fii și tu curînd vînatul.
— Și tu, aici, pescare ? — Năvoade fac de-a latul !
— Oricum ți-ar fi năvodul, o să rămîi tot șerb.

— Pe cine hrănești, mamă ? — Și pui și băietan.
— Îi crești să fie robii. Cu toții la un loc.
Să poarte pe-ai lor umeri trufia de tiran ?

— Poete, tu ce-nsăili la masa de sărman ?
— Alături cu poporul eu sînt cu nenoroc
Iar focurile — miezul — sau jarul din mijloc.

PRIMĂVARA

Tu ai venit din nou, frumoasă primăvară,
Cîmpiile și codrul sînt doar miros și floare,
De-atîta frumusețe privirea iar mă doare,
Tu ai venit din nou, frumoasă primăvară.
Și-o să-mi aducă astăzi grădina înflorită,
Un semn de la iubita cu-atîta dor rîvnită ?
Tu ai venit din nou, frumoasă primăvară.

DE TOATE

*

Acel ce nu cunoaște aleanul și durerea,
Bărbat va fi în veacuri numai atît : cu vrerea

*

Tu du-te spre dușmanul cel copleșit de faimă,
Căci lupul simte oaia cu tremurul de spaimă.

*

O broască prinde iarăși un fluture din zbor :
— E fericit, săracul ! L-am înghițit ușor !

*

Înțelepciunea nu e numai în tomul greu
De-o cauți, prin bazaruri o s-o găsești mereu.

*

Pînă să aibă-n ceruri și loc și nimbul sfînt,
A fost hulit sărmanul întruna pe pămînt.

*

Ce fuge mai cumplit decît furtuna ?
Nevrednic se lățește ea, minciuna.

Cu toată zarva însă și răspărul,
O curmă, pîn-la urmă adevărul.

*

Gunoiul de prin case de-i măturat și scos,
Pămîntul o să fie curat și luminos.

*

Un trandafir nu-i veșnic pe frumusețî stăpîn :
Cînd floarea trece iute, doar țepii ei rămîn.

BOIERUL ȘI MUJICUL

Mujicul necăjit a zis către boier :
— Cucoane, îndurare cu umilință cer !
Și rog luminăția ta să faci,
Dreptate astăzi unei biete vaci.
Ce-ai zice de-ai vedea acum pe cale,
De cîini, mușcată, vaca dumitale ?
Dulăii mei să-i fi făcut bucata,
Spune-mi, cucoane, cum ar fi cu plata ?
— Păi, ne-ndoios de simplu, după lege :
Aș cere prețul ei, se înțelege,
Și pentru că-s un om cu îndurare,
Ți-aș cere imediat doar trei sutare.
Zise mujicul cu căciula-n mînă :
— Cucoane, pe la prînz, lîngă fîntînă,
S-au repezit ca viforul pe cale,
La vaca mea, dulăii dumitale
Și-au tras așa de ea pînă la poartă,
Și-au hăcuit-o de-au lăsat-o moartă.
— Atunci cere dulăilor mei banii,
Eu n-am ce să vorbesc cu țopîrlanii !
În lături, sărăntocule, din drum,
C-altminteri te fac pulbere și scrum !

ANDREI PUMPUR
(1841—1902)

Andrei Pumpur este cel mai important poet romantic al Letoniei. S-a născut într-o familie de arendaşi, iar după terminarea studiilor a îmbrăţişat un timp cariera armelor. Primele poezii le-a scris în metru popular, devenind în scurtă vreme cunoscute în toată Letonia. Dar opera care i-a adus o glorie definitivă a fost epopeea *Lačplesis*, o Kalevală a poporului leton, în care a înfăţişat luptele letonilor pentru apărarea nucleului naţional. La baza acestei epopei au stat nu doar cronicile bătrîne ale Letoniei ci şi tot arsenalul folcloric din ţinuturile Balticei.

RĂZBOIUL CU ESTONII
(Fragment din cartea a treia a epopeii *Lačplesis*)

Anii curgeau. Lanţ se ţineau întîmplările lumii,
Viaţa paşnicei Baltici a fost de zmintire.
La Burtneks, în castel, Lačplesis şi Koknes,
Cu sîrg învăţau meşteşugul războaielor aspre.
În rase popeşti se-mbrăcau drept veşminte
Şi nu se sfiau de culoarea lor mohorîtă.
Erau amîndoi atraşi de vechile taine
Deschise de mari învăţaţi. Mai cu seamă
Lačplesis, cu sete, s-a pus să le-nveţe pe toate;
Din decădere visa o nouă, frumoasă mărire,

Pe care-o vedea făptuită cu arma ;
De asta-nvăța cu mult sîrg arta războaielor aspre.
La Burtneks, Lačplesis a mai întîlnit
Pe mult preafrumoasa cu numele Laimdath,
Vlăstară de sînge lui Burtnek bătrînul...
Și Laimdath, ce dragă pe dată, căzut-a,
Iar fata-i răspunse cu-aceeași iubire
Și noaptea, pe lună-au ieșit la plimblare,
Pe lacul adînc, în care se-afla,
Un alt vechi castel, sub ape-nfășat...
Îi spuse copila cum fost-a-ntîmplarea,
Cu mîndrul castel înecat odinioară ;
Iar cînd se gătea el pe fată s-o ceară
Lui Burtnek, venit-a și vestea cea mare,
Cu-acel Kalupuis, sîngeros uriaș
Din pădurea Kangara pornit să distrugă
Și sate, și case, și vite, și oameni,
Băgînd spaima-n țară, și-n neam, și în toate...
Și nu s-a pus contră nici unul pe cale,
Cu toate că Burtnek a dat o chemare,
Să vină voinicii spre deasă pădure
Pe-acel Kalapuis pe goană să-l pună,
Iar apoi el da-va răsplată bogată
Pe fiică-sa, dulcea, să-i fie soție,
Voinicului care în luptă va-nvinge.
La vorba aceasta, Koknes și Lačplesis,
În rugă, pe Burtnek, cu lacrimi în ochi,
Cerutu-i-au lupta doar ei cu estonul,
Iar Burtnek nici cum n-a voit să-i asculte,
Temîndu-se-n luptă pe tineri să-i piardă.
Dar pînă la urmă a-ncuviințat,
Aprinsa dorință a lor de izbîndă
Și mers-a la drum să-i petreacă, departe,
Pe tinerii-n zale, cu caii lor aprigi.
Care-ncărcate duceau lucitoarele arme,
În timp ce la porți șiruri-șiruri,
Băieți și fecioare în cînt, le urau vitejie.

La calea jumate iscoade-aşteptau
Cu veşti că aproape estonii se-ndreaptă mulţime,
Că uite, trecut-au hotarul şi fac prădăciune,
Că bieţii ţărani din tot crugul de sate
Pe Burtnek îl roagă oşteni să trimită,
Să nu ardă ţara, în foc de păcate.
Făcu moşul Burtnek atunci mare sfat,
Cu trei oşteni, cu întreaga lui oaste
Căţînd biruinţei o cale-nţeleaptă
Zicînd din cei doi, numai unul să meargă ;
De primul nu-nvinge, celălalt să sosească
Şi peste hotar pe estoni să-i gonească.
Atunci trecu Koknes deoparte şi zise
Cu grai molcomit spre viteazul prieten :
— Eu cred că vei fi-nvigătorul, Lačplesis
Iar Laimdaţh să-ţi fie nevastă cinstită.

*

E gata prînzarea pe-o verde costişă,
Sătul Kalapuis se-ntinde-n colibă,
Un taur mîncat-a şi-un pui de mistreţ,
Apoi şi-a dus ochii la margini de zare.
Făcutu-şi-a bîtă copacul întreg
Şi-aşa ridicat după masa cea goală
Văzu din pădure cum iese Lačplesis ;
De furie plin ridicat-a ciomagul,
Iar gura-i a prins să reverse furtună.
În hohot striga, cum de poate o mamă,
La moarte să lase un pui aşa tînăr ?
Răspunse viteazul că vremea e alta,
Că fala de-a fi uriaş a apus,
Şi el Kalupuis, huiduma, hidosul,
În iad va ajunge în foc, la Pakola.
Rîdea Kalupuis şi nu se oprea
Şi numai ciomagul, în zări aruncîndu-l
În cal de voinic nimerit-a rupîndu-i
Căpăstrul şi hăţul, şi şaua, iar murgul,

Căzu, colo-n mlaștini, la buza pădurii.
Lačplesis sculatu-s-a repede și
Cu spada izbit-a în șold uriașul,
L-a pus la pămînt. Și-n cădere, a zmuls
Un fag Kalapuis, cu trunchi, rădăcină...
Copacul s-a-ntors și pe piept i-a căzut,
Pe piept uriaș, țintuindu-l ostatic.
Venit-a Lačplesis spre el, într-un gînd
Să termine lupta și capul să-i zboare.
Gemînd Kalupuis i-a zis c-o strigare :
— Ai milă, viteazule ! Legea rostește,
Să-ngădui învinsului doar o dorință !
Tu ești Lačplesis, viteazul, te știu,
Vestitu-m-a soarta de tine, de mic,
Zicînd : „De la Daugava doar un voinic,
Și gata-i pieirea, de el te ferește !"
Dar uite, eu nu cred că tu ești dușmanul,
Ci marea-n furtună cu gura-i de foame,
Ce-nghite întruna pădure și oameni.
Hai, pace să facem, și-n luptă cu marea
Să fim lumii-ntregi apărare și fală.
De ce ne-am ucide, cînd trebi sînt atîtea ?
Eu, tînăr viteaz, am să-ți fiu doar prieten
Și-alături de tine să apăr pămîntul,
De valu-nspumat, de străinii cei lacomi,
Și faruri să facem de jur-împrejur.
Și cînd am să mor, să mă-ngroape la Zunda.
Lačplesis veni spre huidumă deodată,
Și îl ajută să se scoale-n picioare,
Apoi îi întinse o mînă zicîndu-i :
— Să fie-ntre noi veselie și pace,
Să mergem în vale, pe cîmpul de luptă,
Să nu se ucidă letoni cu estoni,
Să nu curgă sînge pe-aceste pămînturi !
Apoi, uriașul pansîndu-l în grabă,
Plecat-au spre vale, să curme măcelul,
Șuvoiul de sînge să-nghețe odată.

JAN RAINIS
(1865—1929)

Cel mai mare poet al Letoniei a avut o viață plină de zbucium și deziluzii. O permanentă încrîncenare și-a pus amprenta pe vasta sa operă alcătuită din numeroase volume de poezie, teatru și publicistică. Ca fiecare creator a cărui operă reprezintă o sinteză a spiritualității poporului din rîndurile căruia a ieșit, Jan Rainis și-a împletit destinul cu acela al patriei sale. Letoniei sale dragi îi închină cele mai frumoase versuri și în lungile și înjositoarele etape ale deportării țariste, și în anii cufundați în tristețea exilului european, și chiar în cei din urmă ani trăiți la Riga, neînțeles de compatrioți.

CONSOLARE

De ți-a rămas ceva neterminat
Și noaptea e călău neîmpăcat,
Tu nu te pierde. Zorii următori
Clipi-vor către alți făuritori.

Mergi liniștit, la toate e un schimb,
Căci pe întreg se află doar un nimb
Și orișicare, cît ar fi de preț,
Doar față de el însuși e măreț.

DESPRE SUFERINȚĂ

Orice suferință e înjositoare
E ca o jignire fără de sfîrșit,
Chiar de pare uneori frumoasă,
Doar cel slab o poate accepta,
Cu nemăsurata lui credință.

Orice suferință mută-i, fără glas,
Dar ea stăpînește ca un strigăt vast
Despuind izvoarele de rele.
Unica salvare lupta e și-atît
Și curmarea răului de zor.

Orice suferință este neputință
Omul singur are spor la luptă,
Doar unindu-și suferința lui
Cu oceanul de dureri al lumii
Și pășind alături de ea.

URMAȘUL

Iată-n sfîrșit o liniște se lasă,
De forfota mulțimii nu-mi mai pasă.
Nu mai privesc în lături și merg drept,
Mi-e plin de aer însetatul piept.
În cîmp, la mijloc, crește un stejar
Ram mlădios și trupul de amnar.
Se pare că văzduhul nu-l încape
Și norii vin pe rînd să mi-l adape.
Rupe cu trunchiu-i neguri dedesubt,
Iar soarele e hrana lui de frupt.
Scrutează nori la margine de zare :
Hai și-om vedea acum, care pe care ?

GENEROZITATE

Nu m-a făcut destinul de ocară,
Mi-a dat și soare și cîmpii întinse,
Cu munți înalți și rîuri necuprinse
Și cer cu stele stinse și nestinse,
Doar casă n-am, și și mai rău, n-am țară...

MILOSTENIE

El e bogat și inima-i e largă,
Cînd plîns aude și-i de om sărman,
Se caută pe rînd prin buzunare
Și scoate-n grabă, tacticos... batista.

TRECĂTORULUI

Tu iarăși cauți lupte,
în calea ta fierbinte.
Dar oare vrerea veche
a fost înfăptuită ?
Nu părăsi reduta,
la val, tu ia aminte :
Schimbat e numai chipul,
dar fiara-i neclintită.

CALUL ȘI MĂGARUL

Dacă spinarea este răbdătoare,
Pe ea și biciul lunecă ușor,
O știe asta calul, și măgarul ;
Dar uite, bătăușului doar calul
Îi dă răspuns rapid la lovitură,
Cu-o iute zvîrlitură de picior.

EL A ŞTIUT TOT TIMPUL

El a ştiut tot timpul,
De cînd zace bolnav,
Că într-o bună zi,
O să închidă ochii.

Simţea cu fiecare
Suspin sfîşietor,
Că în curînd, vecia,
De viaţă îl desparte.

Înţelegea el totul
Şi le vedea pe toate,
Pe cele care-au fost,
Pe cele ce-or să vină.

În jur, pe lîngă pat,
Stăteau copiii mulţi,
Stergîndu-şi nasuri cîrne
Cu mîneca murdară.

Cu ochi uscaţi privindu-l,
Nevasta i-a mai dat,
Cu mîna tremurîndă,
Să bea un strop de apă.

Cu ultima privire,
El a văzut ursita,
Care stătea la uşă,
Privindu-i clanul trist.

Vedea prin lumea largă,
Cum i se risipea,
Prin lacrimi şi nelinişti,
O viaţă istovită.

Ce lasă el acuma
La prunci și la femeie ?
Un loc, mai mult ca sigur,
Într-un azil cumplit...

El le vedea pe toate
Și-n spasmurile morții,
Rodea cu dinții galbeni
Doar paiele din pernă.

Cu ultima suflare,
El le-a văzut pe toate,
Cu ultima suflare
Și clipa lui de văz.

BĂTRÎNUL CORB

Bătrînul corb, care de șapte veacuri
Mănîncă hoituri pe cîmpii întinse,
(Iar vite moarte pe întinsul zării,
Întotdeauna s-au găsit destule).
Bătrînul corb își strigă astăzi neamul.

Puii de corb cu gheare ascuțite
Și ciorile cu ciocurile mari
Și alte fel de fel de paseri negre,
Într-un cuvînt, toți hoții de pe lume,
În mare gălăgie vin pe rîu,
Acoperind copacii ca o cenușă vie.
Bătrînul corb cu vorbă înțeleaptă,
Le-a dat de veste bucurie neagră,
Căci, zicea el, va fi măcel cumplit,
Pe tot întinsul Marei [1] mari și triste,

[1] Mara — numele străvechi al Letonei (n.t.).

Că nu-i nevoie nicăieri să zboare,
Va fi pe-aproape hrană cu belşugul
Şi nu vor fi nici oi, nici iepuri morţi,
Carne de om va fi, cît vezi cu ochii.
Vor fi copii, femei nevinovate,
Şi mai ales nenumăraţi eroi.

DATORIE

— Unde sînt părinţii ? strigă iar copiii,
Pentru chin, călăul cerem să plătească !

— Unde sînt bărbaţii ? plîng femei cărunte,
Pentru chin, călăul cerem să plătească !

— Unde sînt iubiţii ? strigă fete triste,
Pentru chin, călăul cerem să plpătească !

— Unde sînt copiii ? strigă iar părinţii,
Pentru chin, călăul cerem să plătească.

Apoi corul mamelor răsună :
— Am născut doar pentru răstigniri.

Toţi bărbaţii sfintei noastre Mara.
Au pierit în crunte răstigniri.

Sîngele a curs torente multe,
Pe pămînt de crunte răstigniri.

Veţi plăti cîndva o datorie,
Pentru mii şi mii de răstigniri.

Ne-aţi luat şi ultima copeică,
Dar plăti-vom pentru răstigniri.

PRINCIPESA

În ziua aceea groaznică,
Sîngele țîșnea din havuzuri,
Iar palatul principesei a intrat în pămînt.

În miezul pămîntului,
Frumoasa și dalba principesă,
De șase veacuri toarce doar un caier

Pereții sînt din chihlimbar,
Podelele doar din alămuri scumpe,
Bolta de sidef și ușile din alabastru.

Caierul alcătuit din tunet,
Mîngîiat de gingașele mîini,
Doar în fir de fulger se preface.

Pe tronul înalt de aur,
Principesa nu se oprește din tors,
Un cîine negru stă lîngă ea de strajă.

Cîinele din cînd în cînd,
Ridică botul cel mare
Și latră simțind mireasmă de sînge.

Într-una din zile,
Cu țîșnete însîngerate,
Ieși-va din pămînt palatul principesei.

Va toarce alte zile,
Frumoasa principesă,
De fulger va fi pînza și semn de curcubeie.

Apoi din pînza aspră,
Amirosind a soare,
Va face strai născuților în jale.

ASPAZIA
(1868—1943)

Poeta Aspazia (Elza Rozemberg) a fost fiica unui țăran leton. S-a impus în literatura națională nu mult după terminarea gimnaziului de fete din orașul Elgav. În cercurile literare letone de la sfîrșitul veacului trecut, Aspazia a fost considerată ca o reprezentantă de seamă a neoromantismului european. A fost soția marelui poet leton Jan Rainis.

SPRE ÎNALT

Cuprinde-mă, furtună,
Și poartă-mă vîrtej,
Spre aștrii neclintiți,
Cu ochii veșnic treji

Și poartă-mă întruna,
Departe de pămînt,
Iar aștrii mei să fie,
Lucire și cuvînt

Și din înalt, departe,
Spre alte lumi să plec,
În infinitul dulce,
Pe veci să mă petrec.

Să pot vedea în valuri,
Cum veacurile zboară,
Să știu că nesfîrșitul
Și clipa nu doboară.

VIS FRUMOS

Departe de timp și de spațiu,
Cu briza, cu marea în față,
Pășesc pe umeri ducînd,
Maramă ușoară de ceață.

Făcută din mii de iluzii,
În păr am cunună albastră,
În inimă — roză de visuri,
În față — steaua sihastră.

Eu stau și privesc în neștire
La visul nemaivăzut
Și albatroși se așază,
Pe umăru-acesta durut.

Spre mare mîna mi-o plec,
Prin degete spuma se frînge,
Cu stropii veniți peste față,
Pe valuri visarea se frînge.

Cununa îmi cade pe mal
Și roza ce veștedă este,
Iar visul încet se destramă,
Doar steaua nu e o poveste.

AȘTEPT...

Aștept o idee, să fie stăpînă,
Pe tot ce se cheamă avînt și schimbare,

Un drum să deschidă spre marile zboruri
Inertele păsări să fie strigare.

Aştept să-mi apară un vis, nevisatul,
Ca fulgu-n înalturi să fiu de uşoară,
Din zi mohorîtă lumină să-mi toarcă
Un dor de albastru, albastru să doară.

Să-mi fie aripa puternică, albă,
Cu-aprinsă bătaie înaltul să crape
Şi răsuflarea revoltă să-mi fie,
Cu veşnicul val al durutelor ape...

ÎNGEMĂNARE

Gînduri-valuri, valuri-gînduri,
Două soarte gemene,
Nesfîrşita mare-n rînduri,
Cît o să vă semene ?

Creste albe par să soarbă,
Tot ce mişcă, tot ce zboară,
Dar o neputinţă oarbă,
Către maluri le omoară.

Peste clipă, iar din larguri,
Valuri-clocot, spumegoase,
Tot visînd la dalbe praguri,
Bat în pietrele lucioase.

Va răzbi vreodată valul,
Stînca grea care-l propteşte ?
Ori un zeu prostit, cu malul,
Toată ura o zbrobeşte ?

BASMUL

Peste cîmp și pe cărare,
Trece Basmul meu călare ;

Prin pădurea astăzi calmă,
Boț de aur duce-n palmă.

Se oprește la răscruce,
N-are Basmul un-se duce.

Căci-păcatul și mîndria,
I-au furat copilăria.

Și-a pornit-o-n fapt de seară,
Să găsească altă țară.

Apoi vine de-a călare,
Basmul meu dinspre hotare,

Pe căluțul din colinduri
Cu potcoave de arginturi.

Eu îi dau pe loc simbria,
El îmi dă copilăria

Și spre zare cînd se lasă,
Basmul meu tot n-are casă.

JAN SUDRABKALN
(1894—1975)

Jan Sudrabkaln a început să publice poezii în preajma primului război mondial. Tema predilectă a versurilor sale e legată de soarta dramatică a poporului leton, aflat deseori la răscruce de drum. În ultima parte a vieții, Jan Sudrabkaln a fost aureolat cu titlul de poet al poporului din Letonia.

VISĂTORII

Slăvesc toți visătorii din marile pleiade
Și poate că voi trece și eu poet prin vremi,
În pas cu visătorii, spre laurii supremi,
Zburînd în furtunoase și mîndre cavalcade.

Căci nici un țar se pare, și nici cuceritorii,
Care-au făcut o lume să cadă în genunchi,
Nu vor avea vreodată s-adune un mănunchi,
Din tot ce răsădit-au cu trudă visătorii.

E drumul drept spre lupta azurie,
Pe unde doar o stea mereu strălucе
Și unde omul e dorit să fie
Și orișice corabie te duce,

Spre zorile de ziuă rubinie
Şi orişicine poate să apuce,
Un vis învolburat de apă vie.

UNDE EŞTI, ORAŞUL MEU?

Unde eşti, oraşul meu ? Nu ştiu.
Te-am căutat şi dincolo de parcuri
Şi prin subsoluri negre şi urite,
Pe unde mişună întruna şobolanii.
Am tras cu urechea la toate antenele
Şi am strigat cu mare bucurie :
„Alo, Riga !“ Răspuns nu mi-a venit.
M-am cățărat pe turnul înalt,
Mirat că lumea nu ştie de tine.
Se pare că n-ai faţă şi nici gînduri
Să fie numai ale tale.
Ţie nu ţi-au aparţinut niciodată :
Nici chipul Maicii Domnului din Roma,
Nici lorzii din Englitera bătrînă,
Nici vinurile vechi din Francia vestită,
Nici pergamentele păstrate de monahi,
Şi nici Valkiria din teutone părţi.
Da, este greu ca să găsim în lume,
Un alt popor de-o viţă cu letonii,
Acelaşi sînge-n vine să îi curgă.
Şi azi cînd se întoarce ţăranul de la cîmp
Ştergîndu-şi cu o mînă asudată fruntea,
De Zemgala şi Vidzema vorbeşte,
Iar în piaţa din Riga el se încurcă,
În tot felul de denumiri nemţeşti,
În timp ce de pe turnuri şi de pe pereţi
Te privesc tot felul de baroni.
În urma lor, ca umbra mă strecor,
Prin Riga veche,

Întrebînd întruna :
Spune-mi unde eşti, oraşul meu ?

*

* *

M-am apropiat de fereastră şi am ascultat,
Cum cîntă cocoşul în beci, a tristeţe.
E pasăre galică, păzeşte de incendii,
De sînge îi musteşte creasta.
Şi nu-i făcut el doar pentru iubire,
Visează lupte aprige, iar vîntul bate
Şi îi aduce veste de marsellieze
Şi tunete de la Bastilia aduce,
În timp ce într-un beci de tîrgoveţ,
La Riga îl aşteaptă o oală pentru supă...
Sus, pe clopotniţă, de veacuri doarme,
Cocoşul străvechi, în timp ce ăsta cîntă
Şi nu-i răspunde nimeni.
Tu, răsculatule, ce cînţi în beciul trist
Şi cel ce zaci într-un mormînt comun,
Şi cel ce umbli-nfometat pe străzi,
Străini sînteţi în marele oraş !
Mă uit la trecut, e dincolo de ceaţă,
Nu-i nici un loc de sfinte reculegeri,
Iar în prezent e greu ca să respiri.
Mulţime e, dar nu e nici un om,
Sînt turnuri, dar nu-s case pentru oameni,
Sînt multe legi, dar gînduri sînt puţine,
Iar visătorul umblă parcă beat,
Printre stăpînii vechi, printre stăpînii noi ·
„Unde eşti tu, oraşul meu ?“ întreabă.

MIRDZA KEMPE
(1907—1974)

Mirdza Kempe s-a născut la Riga într-o familie de muncitori. A debutat cu poezii în presa muncitorească, desfășurînd în același timp o prodigioasă activitate teatrală. Poezia Mirdzei Kempe se plasează în sfera liricii feminine de intensitate deosebită, vădind în majoritatea cazurilor delicatețe, gingășie și patetism. Deseori întîlnim în opera poetei și parabole cu profunde nuanțe naționale.

COȘARUL

Pe oamenii aceștia negri și tăcuți,
Eu îi iubesc din fragedă pruncie ;
Se zice din noroace că-s făcuți,
Că leac le e funinginea sălcie.

Plimbîndu-mă prin cartier natal,
Pe unde teii răspîndesc răcoare,
Îl văd apropiindu-se din deal
Și simt apropierea-i că mă doare.

Pășește încărcat de măturici,
Ieșit parcă din pagini de poveste

Și i se văd și dinții albi și mici,
Iar rîsul lui de veselie este.

Păşeşte parcă într-un mers ritmat,
Se vede că-i mînat de mare grabă,
Spre unde se prelinge fum rotat,
Cu patima ştiută mă întreabă.

Apoi îl văd pe lîngă-naltul coș
Și mi se pare-a fi un zeu măreț,
Din mîna lui spre cer tivit în roș,
Un fir de fum țîșnește îndrăzneț.

Încet-încet mă-nalț pînă la el,
Coșarul face semne de oprire ;
Mi-o fi văzut prin sufletul rebel,
Funinginea cum doare în neștire ?

Da, n-ai greșit, prietene de-o viață,
Cu focurile arse rînd pe rînd,
Funinginea mă roade, mă răsfață
Și zace, clipe negre măsurînd.

Aș vrea să scap de ea pe totdeauna,
Să-o cureți tu și s-o arunci în vînt ;
Din vers, la rîndul meu am să-ți dau arvuna
Și poate cel mai cald și negru cînt.

Și să te prinzi în vechiul nostru joc,
Din ochi să zboare fericiți lăstunii...
Să știi că lumea n-a greșit deloc,
Zicînd cum că tu cureți fața lunii.

CAPTIVITATE

De peste tot păianjeni cu pînza lor s-au strîns
Și dormitînd, pe fire și-n dulce legănare,
Ne-au înfășat pădurea cu jale și cu plîns,
Făcînd-o și captivă, și clopot de chemare.

Copacii-s numai teamă de umbletul cu grăzi
Și frunza dar și ramul cînd bate vîntul doare,
Ne-au astupat fîntîna, ne-au descîntat de văz
Și nu se mai zărește nici drumul către soare.

OJAR VACIETIS
(1933—1988)

A trăit la Riga. Autor al unei vaste și valoroase opere poetice care, datorită numeroaselor traduceri în limba rusă și în alte limbi ale popoarelor din imperiu, a devenit deosebit de familiară cititorului străin. A obținut distincția de poet al poporului din Letonia. Volume selective din opera lui Ojar Vacietis au apărut în mai multe țări europene și în S.U.A.

BALADA BALENEI ALBASTRE

El, Sudul nicicînd n-a visat
Cu zarea — deschisă fereastră,
Doar mările reci îl chemau
Și mîndra balenă albastră.

Cumpliți ca și valul mugeau
Bărbații în prag de dezastre
Bătîndu-și feciorii visau
Vînat de balene albastre.

Și, Doamne, flăcăul răbda,
În gînd c-o lucire măiastră
Și-n ochii albaștri și plînși
Vedea o balenă albastră.

Ea taie oceanu-n tumult,
Și-n suflet doar mreje-i întinde :
— De ce stai, frumosule, mut ?
Aruncă harponul, mă prinde !

De cod ți-i corabia plină,
Dar gîndul îți este flămînd,
Doar eu îți voi fi alinarea,
Te-aștept ca să vii. Pe curînd !

Fugit-a feciorul de-acasă,
Bătrînul e crunt și văpaie.
Cel tînăr i-aproape de mare
Și-i zdravăn snopit în bătaie.

La urmă, bătrînu-i aruncă
O haină de vînt pe fereastră :
— Hai, pleacă, și cată-ți pe mare
Frumoasa balenă albastră !

Flăcăul pornește spre țărmuri
Și cade în brațele mării
„Ce-o face acolo în valuri ?“
Întreabă întinderea zării.

De-atunci tot visat-am întruna
La calea ursitelor noastre
Și azi și fecioru-meu cîntă,
Balada balenei albastre.

*

* *

Aici nimic nu interesează pe nimeni
Totul este făcut
Secara e secerată
Snopiii sînt treierați,
Iar paiele strînse baloturi.

E praf destul,
Dar asta,
Nu interesează pe nimeni.
Soseşte o traistă cu anecdote,
Apoi motanul de la miezul nopţii
Apare beat criţă,
Mai intră un om
Mai străveziu decît aerul

Dar asta nu interesează pe nimeni,
Un cîine mai latră,
Cu două capete,
Cu şase picioare
Şi vede că,
Nimic nu interesează pe nimeni.
Cînd intră un cui în şezut
Se ia un ciocan,
Se îndoaie vîrful ieşit din scaun
Şi totul este în regulă.
Aici nimic nu interesează pe nimeni.

*

* *

Te poţi convinge de toate,
chiar şi de faptul,
că nu se vor întoarce
păsările,
că nu se vor atinge
niciodată
de ceaţa aceasta rece,
de ceaţa aceasta udă.
În cercul demult
blestemat,
eu cad adesea
şi să vă spun cinstit,
adesea conştient.
Să nu mă complac

Într-o admirație
de viței,
să nu mă îmbăt cu apă,
eu îmi îndrept nările
spre toate miresmele lumii,
să nu mă obișnuiesc,
cu mirosurile știute
și cred doar
în cunoașterea
nepervertită.
Mai bine mă conving
pentru o clipă,
că nu există cerul.
Să nu se apropie
de creștetul meu.
Eu singur m-am născut
ca o teoremă.
Și nu am nici o axiomă,
dar în fiecare clipă
a vieții
văd numai teoreme.

PRĂPASTIE

Tu iartă-mă, prăpastie,
că ieri te-am numit
mare pericol.
De astăzi te voi numi
prăpastie.
Soră a marelui pericol
a fost lașitatea mea,
iar fratele marelui pericol,
fiorul meu de teamă.
Domnul mi-a dat numeroase
rude de soiul acesta.

care vin nechemate
și uită să mai plece.
Te-am numit pericol
fiindcă mi-a fost frică
de înălțime.
De astăzi te voi striga
cu adevăratul tău nume,
cînd voi sări
din fugă.

*

* *

Cînd nu-mi respect adversarul,
eu lupta nu mi-o respect,
îmi rîd de propriul crez,
fără să știu de forțele mele,
Atunci te falsific, viață.
Ce-i drept, la pușcărie n-am fost,
dar simt cum plutește prin aer,
deasupra capului meu,
marea sentință.
Cînd nu-i recunosc adversarului forța,
puterea mea se evaporă
și piere credința.

*

* *

Haide, orbule,
Eu te voi trece strada,
Mașinile probabil au dispărut,
Măturătorii probabil s-au lenevit,
Doar asfaltul e al naibii
de alunecos.

Doamne, cum mint !
Eu am nevoie cu adevărat
De bucuria aceasta măruntă,

Cu orbul de mînă
Să traversez strada cuminte.

Doamne, cum mint!
Pentru că eu
Păşesc în urma orbului
Şi nu ştiu care mi-i drumul,
De ce păşesc fără scop.

Nevoie am de însoţitor.
Însoţitor fără de văz.
Orbii nu merg spre ţel,
Orbii păşesc fără scop.

*

* *

Nu,
cutremurele nu sînt fioroase.
Reconstruim
din nou.
Şi nu-i chiar atît de groaznic
judecătorul, cînd este nedrept,
cînd zice sentinţa
folosindu-se de cîrpe
în loc de cuvinte,
de cîrpe spînzurate.
Niciodată nu înspăimîntă
strigătul de ajutor.
Fugi!
Te îndeamnă.
Groaznic este atunci
cînd lipsesc:
un cuvînt,
o tăcere,
un zîmbet,
o mişcare,
ca ziua care apune

să mai renască odată
cu naşterea ta

MULŢUMIRE ÎN FAŢA STELELOR

Un seif greu
se află în fiecare om
cu avere de pitecantrop.
Taie în viu
să nu mai fie viul.
Bate-l pe viu.
Mănîncă-l,
apucă totul
ce poţi să apuci,
piciorul,
unghia,
dintele !
Întoarce-te acasă
învăluit în roşul
copacilor,
în sîngele fiarelor
şi plin
de veşnicul nesaţ
şi de setea
siluirii.
Ce mai rămîne
în seif ?
Doar mulţumirea
în faţa stelelor.
La ele
nu poţi să ajungi.
Şi poate
o înclinare
în faţa unui fulger,
care vine din spate

te va prinde
sigur.

* * *

Generația a zis :
— Mama !
Și a început totul.
Și ține-te bine !

Mincarea generației a fost
minciuna,
cînd motocicleta
era achitată
de mama.

Generația
n-a reușit să mai afle
ce înseamnă măsura
și bună dimineața,
bună ziua, poftiți, mulțumesc
și așa mai departe.

Generația
n-a fost
n-a dorit
n-a știut,
dar a învățat
rădăcina pătrată :
— Nu !

Generația s-a înmulțit
cît să încapă,
aceasta pentru că
în afară de întîmplări
nu este de nimic
în stare.

Acum, unul bărbos,
altul în leagăn
glăsuiesc în duet :
— Mama...

* * *

În călătoria ta
Să nu uiți niciodată,
că s-ar putea să treci
prin fața ușii de orfan
Prin bălțile argintii
să nu calci copilărește
și nu împroșca
argintul în stropi
mari,
căci ei se vor preface
în baltă veritabilă,
cînd doarme orfanul
și nu mai cerșește.
În călătoria ta
să nu uiți niciodată,
că s-ar putea să treci
pe lîngă geamul
unui orb.
Și noaptea orbi
nu există,
toți văzătorii
și mai ales
visurile orbului
sînt mai sincere
decît visele
visate de văzători.
În călătoria ta
să nu uiți niciodată
că s-ar putea să treci,
prin fața ușii de orfan.

*

* *

Să nu-mi apari în vis, te rog,
eu nu te pot desena niciodată.

Soarele
se desenează cu umbra.

Venind totdeauna spre mine
fără de umbră,
rămîn fără de umbră
și eu.

IMANTS ZIEDONIȘ
(1933)

Imants Ziedonis face parte din generația de mijloc a poeziei letone contemporane. Tema predilectă a poemelor lui este spațiul baltic cu neștiuratele sale mituri și drame. Cînd vorbește despre lumea reală, a veacului nostru, poetul este un vitalist, vădit interesat de evoluția gîndirii poetice contemporane.

SEMINȚE CELESTE

Semințele celeste cu ultima lumină,
Întruna bat în ochiul de fereastră
Și așteptăm cu norii din zare să ne vină
Străbunul crez și chiar vechimea noastră.

Lumina fuge iară, mai slabă, mai subțire,
Doar un grăunte cade și pîlpîie în pripă
Și ne-nviat pornește din el un roi de fire
Și iar lumina noastră pe noapte se-nfiripă.

*
* *

Iertați-mă că încă mai trăiesc,
Iertați-mă că mai respir profund,

Iertați-mă că încă mai plutesc.
Că nu zac nemișcat căzut la fund.

Puteți s-aflați ceva în toate astea
Că-s singular și n-am pășit cu turma,
Că n-am știut și eu prin calda tină
Să-mi las ca toți ceilalți, mizeră, urma...

*

* *

Cui folosește jalba asta tristă ?
Te du cu tot cu jalba asta tristă.
Aici în glas suspină toți la rînd.
Vino cu noi și zboară într-un gînd
Și dă-ne ușurința pentru zbor
Și o să vezi cum zările ne dor.
Nu suspina ! Noi le avem pe toate
În asprul rai cu cerul pus pe roate.
Sfințește-ne doar c-un tăiș de brici,
De nu, mai bine nu veni pe-aici.

*

*

Noaptea, pe stînca abruptă,
Se cațără corbii la rînd,
Către cocioaba de scînduri
În care doarme un lup de mare.

Pentru cei ce sforăim nopțile,
Faptul ar trece neobservat,
Dacă pe lanțuri de ancore
N-ar atîrna caravelele.

Diminețile scot la vedere
Dinții aceia de stîncă,
Ancore prinse de ei,
Corăbii spînzurate pe fiorduri.

Abia acum înțelegem,
Că noaptea caravelele urcă
Pe stînca abruptă și rece,
Spre căpitanul bătrîn.

* * *

Nu știu ce piatră proastă sînt,
De m-au zvîrlit în geam străin.
În altul voi cădea curînd,
Ca din senin.

Nu știu ce piatră proastă sînt,
Căci iarăși sînt în pumn străin,
Mă poartă un blestem în vînt
Și-amar venin.

Și, Doamne, sînt fără de grai,
Nici tu protest, nici tu suspin,
Și-ajung din nou în crunt alai
În geam străin.

LEONS BRIEDIS
(1939)

Leons Briedis este nu doar un poet de seamă al Letoniei contemporane ci și un subtil cunoscător al limbii române. Concomitent cu bogata sa operă poetică, Leons Briedis a tradus în limba natală numeroase opere din literatura română, clasică și contemporană. Inteligent, ironic și erudit, poetul tinde să descopere în versurile sale generalul în simptomatic, dînd expresiei o alură modernă.

LACUL ZBURĂTOR*

Alături de păsări și de nori,
Zburam și eu ca lacurile vechi
Și muntele mă îmbia la tihnă,
Ca brazii care mă urmau perechi.

Și-n fiecare noapte picau la adăpost,
Mulțimile de stele căzătoare
Și-n fiecare zi venea ca să se mire,
Pe lucia-mi oglindă, cîrlionțatul soare.

* Pe vremuri, ziceau letonii bătrîni, lacurile zburau pe cer și cădeau pe pămînt, doar atunci cînd li se ghicea numele (n. t.).

Zăcea cuvintul înlăuntrul meu
Și mă durea ca o deschisă rană.
Ce-a fost pricinuită pe cînd nu m-am născut
Și care veșnic doare și veșnic e dojană.

Cu pîclele călătorind, cu vîntul,
Tăcînd întru aflare visam o rugă mare,
Tot pregătindu-mă ca să aleg cuvîntul
Și să-l rostesc pentru cuvîntătoare.

JOC

Eu văd doar umbra ta din loc în loc
Și amîndoi ne tot pitim prin casă ;
Ursitelor, de noi nu le prea pasă,
Iar noi ne prindem în același joc.
Și clipelor frumoase le dăm numărătoare,
Cu tristele alături fiindcă mîhnirea doare,
Apoi ne pierdem iar prin trebile mărunte
Și facem între vremuri punte,
Gustînd din mierea cea amară
Ce zace înăuntru. Și fuge timpul iar,
Făr-de habar
Și cugetul din nou mă înfioară,
Căci te voi regăsi, comoară,
Așa cum te-am găsit mereu,
Ascunsă înlăuntrul meu.

*

Prin lume, s-o împart cu flori de tei,
Scot iar lumina lunii din ochiul de fîntînă ;
Mi-e frică și socot că n-ar strica,
Nespusele cuvinte în suflet să rămînă.

Să nu zmintim din negură eresul,
Torentul de lumină să mîngiie ca șoapta,

Căci tot ce-i mai aproape de țel cu înțelesul,
Se poate omorî fulgerător cu fapta.

AL TREILEA VIS

Tu îmi apari în vis mereu,
Numai că visul nu-i al meu
Și să-i astup pe dată gura.
O buhă rîde ca un om.
Nu pot s-o dau încet de-a dura
Și să-i astup de dată gura.
Cînd vin în visul tău străin,
Mă bate luna cu senin,
Cu stele vii, chinuitoare...
Și mă trezesc, și visul doare.

*

* *

Așa încet, pe nesimțite
Noi, anilor, simțim povara ;
Și gîndurile potolite,
Și amintiri nerăscolite,
Cum cresc pe stînci lichenii vara —
Ne tot învăluie, cu seara.

Din cînd în cînd cîte-o scînteie
Sau cîte-o notă mai vivace,
În cumpănă ar vrea să steie,
Că sînt bărbat, că ești femeie
Și somnul viață ni se face...
Și somnul viață ni se face...
Dar cade stingerea rapace.

MARIS CEAKLAIS
(1951)

Maris Ceaklais face parte din generația poeților letoni care s-au impus în deceniul al șaptelea. În totalitatea lor versurile sale demonstrează o aderare la nonconformism. Asociațiile stilistice vizează deseori malformațiile sociale contemporane.

ÎN SALASPILS

Vara
vînturile vestice
îmi aduc o vestire de moarte
Stau lîngă Daugava,
e noapte de toamnă
și mi se pare
că strigă după ajutor
un om oarecare.
Mi-e groază să risipesc
cenușă pe zăpadă
cu toate că știu :
cenușa este de mesteacăn.
Mi-e frică.
În aprilie
cînd înfloresc primulele,

cînd fiecare deal este floare,
mi se pare că văd
mormîntul marelui necunoscut.
Nu mă pot obișnui
cu gîndul
că locuiesc la Salaspils.

VIAȚA

În fereastră licăre jarul,
e fiul marelui Foc,
în cuptor se coace
pîinea cea de toate zilele.
Focul și pîinea
și încă un copil
ce gîngurește pe limba ta,
e patria în zori de zi.
Îmi port toată durerea
printr-un hățiș de spini,
printr-o pădure deasă,
durerea mă chinuie
ca o piatră de moară.
Voi fi bogat
precum este pîinea,
voi fi curat
precum este focul,
voi fi mlădios
cum este limba mea.

NOAPTE. MARE. COPAC

Culoarea ta, mare
este ca strălucirea
unui obiect lăcuit
încît devii neagră

și supusă temerii nocturne.
Copacul cu frunze gingașe
se lasă în întuneric
și bate puternic din frunze.
Copacule
cu gingașe frunzare,
spune-mi,
ce se întîmplă cu tine ?

2

Spaimele nopții iar le păstrez în mine,
Ca floarea cea de rouă plină.
Stă spaima frîntă lîngă mine
Rămasă fără cap, sfioasă,
Căci eu o tai frumos cu coasa
Și lujer fac din ea, uscat,
De noapte iar nu mi-a păsat,
Rămîne totul fără sînge,
Alături spaima iară plînge.

POEZIE LITUANIANĂ

KRISTIONAS DONELAITIS
(1714—1780)

Kristionas Donelaitis este fondatorul literaturii culte lituaniene. S-a născut într-o familie de țărani din Mica Lituanie (regiune din Prusia Orientală). Studiile liceale și universitare și le-a desăvîrșit în orașul Karalacius (Königsberg). Pe lîngă opera sa capitală, poemul epic *Anotimpuri*, frescă a Lituaniei rurale din veacul al XVIII-lea, Kristionas Donelaitis a mai scris nenumărate fabule și poemul în versuri *Poveștile lui Pricikus despre nunta lituaniană*.

ANOTIMPURI
(Fragmente)

1. Bucuriile primăverii

Soarele iar se înalță prin aburi și omul din somn îl trezește
Și rîde de țurțurii iernii în lina mișcare,
Urma de ger se preface în pale de ceață,
Zăpada dispare de parcă n-a fost niciodată,
Vîntul respiră cu cald și cîmpuri dezmiardă,
Firul de iarbă învie din morți dintr-o dată,
Codrul și crîngul trezindu-se, ramuri își mișcă,
Lanul își leapădă grosul cojoc de omăt.

Tot ce ascunsu-s-a putredei toamne,
Tot ce-a fugit pe la capăt de lacuri și rîuri,
Tot ce-a găsit pe sub cioate lăcaș de iernare,
Stă pe la soare și rîde voios de căldură.

Iese în cîmp popîndăul, ies și guzganii în cîrd,
Ciori și cu gaițe, șoareci și oarbele cîrtițe,
Ies chiar și buhele triste la soare,
Nouri de gîze se-nvîrt prin văzduhul curat,
Țînțarii din nou amenință lumea fricoasă,
De ei și țărani și boieri se feresc către seară.

Stupii din somn se trezesc într-o mare alarmă,
Matca îndeamnă la muncă toată oștirea,
Prin urindiș albinele ies la îndemn
Și prin grădini se revarsă muzica lor monotonă ;
Prin colțuri se mișcă păianjeni vivaci și flămînzi,
Picioarele lungi stau la pîndă în tremur,
Aidoma lor stau la pîndă și ursul și lupul,
Cu mare nesaț așteptînd o pradă să pice.

Minuni peste tot ! Mulțimi de gîngănii și gize,
Mulțimile astea-n mișcare sînt vesele toate,
Nu vezi creatură cu tristă privire
Și toți dau de veste că iarna pierit-a pe dată,
Că nou anotimp s-a lăsat peste cîmp și pădure,
Că păsări zburînd sînt vestitorii de seamă,
Cîntările lor vești de primăvară ;
Aici e voce groasă, colea un glas subțire
Și toate la un loc fac norii să tresară,
În imn se preface cîntarea, spre Creator
Și nimeni nu plînge c-ar fi nesătul, oropsit,
Cu toții veșmînt poartă sărbătoresc,
Moțații au moțuri curate, strălucitoare,
N-au hrană, dar știu, în curînd la soare va crește,
Și nu-i nici un plîns și nu-i nici măcar tînguire :
Ființele Domnului astăzi se bucură toate.

Lume pestriță, eu te salut cu mîndrie !
Harnice om, primește-mi urarea de vară !
În urmă-ai lăsat doar flori mirositoare,
Urare eu îți fac cu multe primăveri,
În fața lor să ieși cu bună sănătate,
Lituaniei, spre slavă, cu florile să cînți,
Alăturea de toți ce știu vorbirea Litvei
Și cîmpul îl frămîntă cu negrele opinci.
În fiecare an aducă-ne Domnul cel milostiv,
Primăvară dulce și după ea, doar vară bogată !
La troița sfîntă, cînd țarina muncă așteaptă,
Să fim gata toți de trudă pe arșiță aspră.

Prin rîvnă aprinsă ce vindecă toate relele lumii.
Aducem prinos de iubire Tatălui nostru !
Noi, ce din zori ne începem truda cea dîrză,
Care cu hrană puțină foamea ne-astîmpărăm
Și după rugă smerită de mulțumire,
Dorim un somn adînc la umbră de pom.
Noi cu dispreț privim la cel cu straie scumpe,
Care cu munca lui doar lingura ridică.
Printre semeni cînd vine un Mikolas ca ăsta,
Cu pîntecele mare și rău mirositor,
Simțim dureri în suflet pentru pămîntul nostru
Știind cum Cain cată prin ceruri izbăvire.
Ce-i pasă cum că Diksas, ponositul,
Încrîncenat muncește să-i facă lui avere ?
Căci el, țăranul simplu, la sine nu gîndește,
Muncește pentru altul mîncînd amară ciorbă
Și umblă doar în zdrențe și în opinci murdare.
Noi, lituanienii, sărmanii opincari,
Nu îndrăznim să dezdoim spinarea
De față cu boierul ori cu vechilul lui,
Atunci cînd ei din marile orașe,
Se miluiesc de noi și vin ca să ne vadă.

Noi auzim blesteme de podagră,
Vedem boieri la doftori cum se plîng.
Ah, Doamne de ce boala, doar spre boieri se duce ?
De ce și moartea des pe la palate trece ?
Să nu fie pricina că ei dispreț aruncă
Spre munca de plugar, în lene dormitînd ?
Noi n-avem timp de boală ca domnii din orașe,
Noi ciorba ne-o mîncăm cu pîine de secară
Și tragem iar la sapă să nu ne prindă noaptea,
Iar cînd cîrnați mănîncă, slănină afumată,
Atunci lituanianul muncește mai cu spor.

. . . . . .

Boierul iar tronează privindu-ne cu zîmbet
Mișcările din buze sînt doar dispreț de muncă,
De parcă fără noi el ar avea de toate,
De parcă fără noi el și-ar mînca plăcinta
Dar ce s-ar face el, fără țăran și trudă,
Fără sărmanul om, ce varsă doar sudoare ?
Cinstite om, tu te miră și supără-te tare,
Cînd vezi boierul leneș venind spre tine iar.
Ajunge cît gemut-ai în muncile de vară,
Ajunge cît strîmbat-a din nasul fin boierul,
În timp ce tu i-ai dat și pîine și avere
Iar el umflat în pene e și dispreț, și ură.

ANTANAS STRAZDAS
(1763–1837)

Este primul poet romantic din literatura lituaniană. S-a născut într-o familie de țărani iobagi. După terminarea școlii confesionale a devenit preot de țară și poet cu mare audiență în popor. Multe din versurile lui Antanas Strazdas constituie și astăzi textul unor cîntece, mult prețuite de poporul lituanian.

CÎNTECUL ORFANULUI

Ursito, spune-mi unde este,
Frumoasa țară din poveste ?
Căci sînt flămînd,
Am trup plăpînd
De jale plin.

Și spune-mi iar de ce apasă,
Tristeți pe omul fără casă ?
Căci el prin lume,
Nu are nume,
N-are noroc.

Ursito, eu adun din zare,
Doar lacrimi limpezi și amare.

Sub căpătîi,
Cu vis mîngîi,
Doar sărăcie.

N-am vreme nici pentru suspin,
Cînd zac bolnav în mare chin ;
Strigă hapsîn,
Glas de stăpîn :
— La muncă, hai !

Chiar inima de stă să crape,
Stăpînul nu-i în bune ape :
Zbiară din gură,
Și-n arătură
Te mînă iar.

Eu doar aud frumoasă vorbă,
Cînd soarbe sătioasă ciorbă :
— Pruncul venit-a,
grea i-e ursita...
Hai la spital !

Iar tu măicuța mea din groapă,
Nu-ți vezi băiatul tău de-o șchioapă
Nu-l ocrotești,
Tămăduiești,
De la oraș.

In lumea asta sînt străin,
Știu doar să plîng și să suspin,
Nu am un sfanț
Să mor în șanț,
Ca vagabond.

Azi mi-a grăit călduț zefir,
Să merg din nou în cimitir,

Pază la tata,
S-o scol pe mama.
M-or auzi ?

Dar nu găsesc nici un mormînt,
Văd iarbă, buruieni și vînt.
Tata-i un tei,
Mama-i costrei,
Ierbi veștejite...

*
* *

Ești, Dominic dragă,
Frate cu necazul.
Veșnic la fereastră,
Îți propteșți pervazul.

Vaca ta cea bună,
Nu mai are lapte,
Ieslea pentru hrană-i
Goală zi și noapte.

El, boierul hitru,
Vrea ca să te piardă,
Iar acum, Dominic,
Jalea te dezmiardă.

Vine iar vechilul,
Tu faci fețe-fețe
De necaz ursita,
N-o să te dezvețe.

Capra roade lemne,
Porcul ți-a pierit,
Iar tu rupi din creștet,
Părul cărunțit.

Caii tăi, Dominic,
Au intrat în lan,
Gloabă vrea boierul,
Doar de aur ban.

N-ai știut că domnul
Poate fi hain,
Tu, Dominic, iarăși
Ești numai suspin.

* * *

Corbul negru pe cer se rotea,
Corbul negru pe sate cădea
Și grăia către lume grăbit,
Corbul negru cu glasul răstit :

„De cînd lumea n-a fost, să se știe,
Vreun boier cu dreptate să fie,
Așteptînd asemenea minune,
Omule, te faci o spurcăciune !

Dracul ca să-și facă trebile lui iute,
De boier cornițele-și ascute,
Pe cînd noi privim flămînzi și goi,
Cum iețește dracul tărăboi.

Iar boieru-ntruna joacă numai carte,
De belșug nici dracul nu-l desparte,
Proastă i se pare limba Litvei sfinte
Și prostia-l duce veșnic înainte.

El trăiește numai pe spinări străine
Și jupoaie-ntruna fără de rușine,
El doar chinuiește, face jaf și fringe,
Noi vărsăm întruna lacrimă și sînge.

Are mîini, picioare cum sînt ale noastre,
Pentru sînge are venele albastre,
Dar curînd vom face din oţele furcă
Şi boierul nostru iarăşi o încurcă.

Noi, lituanienii sîntem oameni buni,
Deseori mai plîngem numai de nebuni,
Dar ferească sfîntul de ne-o pune iar,
Alte biruri grele, domnul cel avar !

Din morminte moşii văd aproape totul,
Ce face odrasla, nora şi nepotul
Şi de-acolo veşnic glasul lor cuvîntă,
Să iubim întruna Litva noastră sfîntă.

MAIRONIS
(1862—1932)

Neoromanticul Maironis (Jonas Mačulis) reprezintă vocea Lituaniei revoluționare. În același timp, operei lui Maironis îi revine și nobila misiune de consolidare a limbii literare lituaniene. Lirica poetului de la Vilnius se constituie într-o sinteză a eforturilor poporului lituanian spre eliberare. Deseori Maironis cultivă în poezia sa dialogul cu lumea înconjurătoare, străduindu-se să-și impună crezul revoluționar conaționalilor. O mare parte din versurile lirice ale lui Maironis au fost puse pe muzică.

PATRIA MEA

Acolo unde Niemanul susură,
În depărtări,
Poporul meu cu aspră gură,
E doar chemări.

Pe leagănul în care mama
M-a legănat,
Durerile cad iar de-a valma
Și crunt se zbat.

Poporul meu doar prin tristețe
Își face drum

Și pe izvor de frumusețe,
Se lasă fum.

Tot gîndul trist al țării mele,
Doar stingher
Și iarăși cugetări rebele,
Zboară la cer.

PENTRU TOTDEAUNA

Te-a-ndrăgit poetul pentru totdeauna,
Cîntărețul tău de tristeți bătut,
Anii ți-au adus numai chin întruna
Și poetul palid suferă durut.

Și mă mir de unde forță și tărie,
Tainicele drumuri cine le-a tăiat,
Cine încălzește inima ta vie
Și de unde visul veșnic fermecat ?

E pămîntul nostru de fecioare plin
Doinele le cîntă doar întru slăvire,
Cu chemări de doruri înspre mine vin
Juruindu-mi tainic vis de fericire.

Știu că trupul tău nu-i răsfățat
Cu mătăsuri fine și cu salbă,
Că tristeți întruna sufletul îți bat,
În chinuitoare noapte albă.

Doar de inimi tinere te-nduri,
Nu vrei să cunoască jalea, chinul
Și peste creneluri de păduri
Vrei să se reverse doar seninul.

Cîntecul dintîi mi s-a născut,
În tristeţe neagră de pădure,
Pe cînd tu, în stea te-ai prefăcut,
Răzbătînd prin ceţurile sure.

Unde curge Niemanul cel sfînt,
Valurile murmură cîntare
Şi mi-l poartă sforile de vînt,
Pînă-n sat sărac şi mîndru tare.

Ştiu, poeţii astfel se petrec :
În cununi de laur, şi de flori,
Cînd în nefiinţă, Patrie — am să plec,
Pomeneşte-mi versul uneori.

SÎNTEM PUŢINI

Să fim uniţi, prieteni, în bătălia sfîntă !
Sîntem puţini şi doar într-o unire,
Vedea-vom cruda tiranie frîntă
Şi ţara va trăi în izbăvire.

Asupra noastră iarăşi nori se lasă,
Duşmanul crunt din nou ne ameninţă,
Aminte să luăm că sfînta casă,
Strămoşii n-au lăsat-o-n umilinţă.

Să risipim fantome de jale şi robie,
În glorii învia-va de-a pururi fericirea ;
Pămîntul Litvei noastre doar pe lumină vie,
Va întrona sub soare dreptatea şi iubirea.

Nădejdile să biruie tristeţe
Şi vîntul să se ducă negrul gînd.
Cu libertate zarea dă bineţe
Şi ceţurile vor pieri curînd.

CÎNTEC NOU

Un imn de înnoire să durăm,
Pe care tinerețea să-l cuprindă,
O cale strămoșească să urmăm
Și cugetele să ni se aprindă.

Noi credem : ziua nouă iată, vine.
Au apărut în zare semne,
Un sînge nou simțim în vine
Se frînge chinul în blesteme.

Un glas să zboare,
Spre mîndrul soare.
Vestire vie,
Pe veci să fie,
Din zori în seară,
Cinstiri de țară.

Tu, Patrie îmbracă straiul
Cel nou, țesut în fir de aur
Și te-om urma cu tot alaiul,
Poporul fericit și faur.

Te vom cinsti în cînt și muncă,
Sub stea de mare dimineață,
Iubiri peste cîmpii și luncă,
Vor spulbera cumplita gheață.

Cătușa n-o să ne mai frîngă,
Nici gheața n-o să ne mai doară,
Prin țară nimeni n-o să plîngă,
De viață tristă și amară.

O luptă viața să ne fie.
Să dobîndim știință mare,

Iar lira și cîntarea vie,
Suspin să fie și chemare.
Un glas să zboare,
Spre mîndrul soare,
Vestire vie,
Pe veci să fie,
Din zori în seară,
Cinstiri de țară.

VITAUTAS MONTVILA
(1902—1943)

Vitautas Montvila s-a născut la Chicago (S.U.A.) într familie de imigranți lituanieni. Din fragedă tinerețe a intrat în mișcarea muncitorească americană, iar în cel de-al treilea deceniu se întoarce în patrie, unde devine un poet îndrăgit de cititori. Este ucis de Gestapo în 1943 și aruncat într-o groapă comună, lîngă orașul Kaunas.

LITUANIEI

Înconjurată ești de baionete
Și legile îți bagă-n trup cuțite,
Iar sîngele tău cîntă a răscoală,
Spionii iar te văd pe doborîte.

Iar tu secătuită de puteri,
Cu fiii buni în fund de pușcărie,
Aștepți pe vîrf de baionete reci,
Un fulger de speranță să învie.

* * *

Tu vino și-am să-ți dau o libertate largă.
Eu cerul l-am spălat și soarele va bate
Și clopote cînta-vor vestind de libertate,
Tu vino și-am să-ți dau o libertate largă.

În inimă-nălțat-am palate pentru tine,
Durate sînt din foc, iubiri și nostalgie,
Tu vino pe cărarea cea veșnic argintie,
În inimă durat-am palate pentru tine.

O, nu, din suflet, soare, nicicînd nu se va stinge.
Ocean în el se zbate de luptă și iubire,
Tu vino și să-mi dărui o nemaispusă știre,
O, nu, din suflet soare nicicînd nu se va stinge,

Tu vino să durăm iubirii catedrale,
Să facem libertății din inimi mîndru scut
În jur ni se vor strînge mulțimi cu chip durut,
Noi doi o să durăm iubirii catedrale.

CÎNTEC

Să făurim cîntare cu flamură și foc,
Ursita rea în veci să nu ni-l stingă
Și cîntecul să zboare cu vîntul la un loc,
În jurul lui toți robii să se strîngă.

Și să-l cinstim chiar de-i tristețe multă,
Să-l soarbă și pădurea, și lanul, și cîmpia
Va fi cîntarea noastră din vrere veche zmultă
Și trandafiri vor bate sub roșu toată glia.

Să făurim cîntare ca de privighetori,
Să-i fie ostoire plugarului din brazdă
Și să cuprindă cîntul cu jale și fiori,
Iar țara, dimineața, să-i fie bună gazdă.

*

* *

Eu sînt poetul sărăcimii,
nu știu ce-i floarea tinereții,
băgat am fost în pușcării,

ca ucigașii,
dar eu,
nu mi-am vîndut nici inima nici crezul,
dar astăzi voi cînta un preot.

Domnule preot,
îmi place pălăria dumitale
și stofa rasei lucitoare,
apoi privesc la pieptul lat
și gîndurile fug spre farisei.

Îmi plac toate vitele,
din grajdurile dumitale mari,
îmi plac și vișinii și merii,
de prin livezile cuprinse.

Îmi place altarul dumitale
și candela care atîrnă,
cu pîlpîire continuă,
ca zi și noapte să ardă,
inima lui Isus,
spre mîntuirea noastră.

Și predicile dumitale-mi plac,
despre iubirea față de aproape,
despre faptul
și bogăția și agoniseala
ne pot zvîrli
în gură de iad.

Știu
nici eu, poetul sărăcimii,
nici cei care trudesc amarnic,
nici cei care cu mîinile lor
ți-au construit palatul,
n-o să primim
blagoslovirea precistei Maria.

Dar cel mai mult îmi place,
ființa aceea tăcută,
care umblă încet,
ființa aceea cu obrajii rumeni,
pieptoasa dumitale servitoare...

CU PROMETEU

La vremi de ceață și de grea tăcere
Spre fulgere sîntem întru veghere
Și din visatul nostru apogeu,
Pășim doar dinspre Prometeu,
Cu focul pe pămînt.

Înaripați străbatem cerul rece,
Prin suflete furtună se petrece,
Cu noi un strigăt către zări străbate,
Scrutări spre multvisata libertate,
Cu focul sacru pe pămînt.

JURGIS BALTRUSAITIS
(1873—1944)

Jurgis Baltrusaitis este cel mai important poet simbolist al Lituaniei. S-a născut într-o familie de țărani din cătunul Paantvardis de lîngă orașul Jurbars. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal, după care urmează cursurile gimnaziului din Kaunas. Își desăvîrșește studiile universitare la Moscova, timp în care debutează în revistele ruseşti şi lituaniene cu eseuri şi cu articole de critică literară. Poemele lui Jurgis Baltrusaitis se compun din concretizări conceptuale care gravitează în jurul unui mare simbol.

ELEGIE

Sînt trist ca serile cu iz de fum,
Îmi sînt ca noaptea vorbele acum

Și am în ochi vedenii dulci-amare,
Că luna a căzut în val de mare ;

Apoi din gînduri, tristă veste fac,
Pe boltă stele-ncrîncenate tac,

Iar timpul curge altfel pentru mine,
Cu gheţuri aspre şi tăceri depline.

Și simt în piept durerea vieții surdă,
Ca o vîntoasă colindînd absurdă...

În fața mea doar viscolirea cîntă ;
Sînt obosit... Sînt o vioară frîntă.

VEȘNICUL CERC

Aproape e noaptea de zori,
Pomii freamătă clar,
Crengile dor de culori,
Zarea înoată în jar.

Tunete mari la hotare,
Nesiguranțe și colburi,
De Dumnezeu, în căutare,
Inima vede doar volburi

Curge ca flacăra-n ape,
Vesela zi sinilie,
Piedici nu vrea să adape,
Amiaza-n umbră nu fie.

Lupta demult e purtată,
În veșnicul, tainicul, somn.
Pe spic se vrea încărcată,
Fala grăuntelui domn.

Drumul duce spre noapte,
Umbre se lasă, durere...
Ziua se pierde în fapte,
Noaptea — în visuri și vrere.

*

* *

Cînd scapără scînteia lor
În inimă mă doare jar,

Iar umbra ta cea rozalie,
E flamură peste cîmpie

Și freamătul de sărbătoare
Mă bate iarăși cu uitare.

Sorocul tău a fost în clipă
O fîlfîire de aripă

Și iar nu vrei peste distanțe
Să faci un fir întru speranțe

Culorile pe drumul drept,
Îmi întețesc dureri în piept

Și cînd le văd pe înserate,
Țîșnesc doar lacrime sărate

Și pică una cîte una...
Trist doare dorul... Și minciuna.

POVESTE

Prin colb de drum pierzîndu-și din neștiuta taină,
Semănătoru-n țarini cu glas molcom se cainã...
Se face o vestire, pe sub perdea de ceață,
O frunză scoate capul, în plină dimineață ;
Cu trecerea de noapte și însorite zile,
Tulpină se ridică pe straturi de argile,
Apoi în semn de jertfă, cînd soarele se stinge,
Tulpina scoate-n vîrfuri un rotunjor de sînge
Și purpuriul vesel mănîncă pe tăcute,
Tristețile-nvîrstate din cîmpurile mute
Și drumurile toate cîntare vie fac,
Semințelor mărunte din măciulii de mac.

— Ce făurești, frumosule fierar ?
— Zăvor pentru minciună și amar.
Mai fac și lanțuri cu verigă mută,
Să pun în el robia mult temută,
Apoi, la urmă, fac rotundul scut
Apărător de lacrimi și durut.

E vremea trudei mele creatoare,
Căci Demiurgul vrea să înconjoare.
Cu mîinile puternice și mari,
Un vis al lui, văzut de făurari,
Să fie pe pămînt doar Creatorul,
Cu sceptrul său în veci, nemuritorul.

În focul meu se află la topire,
Oțelul dat în sfîntă stăpînire
Și ca să iasă șarjă veșnic bună,
Eu singur îmi durez de foc cunună
Și-nsăilez de flacără cuprins,
Măsură nouă timpului aprins.

Amin ! Din colb de fiare, lume naște !
Ea după foc și trudă se cunoaște
Și stă așa, deschisă vrerii tale
Iar lîngă aspra, nebătuta cale,
Cresc laurii de vis și mulțumire,
Barosului greoi întru slăvire.

VINCAS GEDRA

(1929)

Face parte din prima generație a poeților de după război, confruntați cu încrîncenatele lupte sociale și cu noile tendințe apărute în literatura națională lituaniană. După un debut patetic, Vincas Gedra renunță la poezia declarativă și de circumstanță, trecînd la versul cu tonalități dramatice, legat de problemele existențiale, generate de paradoxurile istoriei.

MAMA

Aud și astăzi rugile fierbinți,
Cuvintele răzbat pe îndelete ;
De lemne, te rugai mereu, la sfinți
Și tata, cît mai rar să se îmbete.

Biserica ți se părea departe,
Anevoios urca în zare drumul,
Ziceai că Dumnezeu îți ține parte
Și relele s-or risipi ca fumul.

Apoi rosteai că nu știi satul pîinii,
Că din necaz nu ai nici o ieșire,
Dar Christ era mai bun ca toți vecinii
Și nu ți-a stins un vis de împlinire.

El te privea cu înțelegeri mute
Și chinuit pe crucea lui tăcea,
Iar cuiele adînc în mîini bătute,
Cu umbrele cădeau pe crucea ta.

Azi vremea a venit cu vlagă bună,
Se pare că și grîul crește binc,
Nu mai pîndește fulger și furtună,
Pe masă e întotdeauna pîine.

În casă cotropește și căldura,
Ursita rîde și își face cruce.
Doar tata bea și și-a uitat măsura...
Feciorul, drumuri rele n-o s-apuce.

De tine-alături, în îngrijorare
Christosul vechi stă-n lemnul afumat...
Și amîndoi sînteți într-o scrutare,
Spre depărtatul drum încețoșat.

Eu, tare-aș vrea cu mare gingășie
Să-ți șterg umbrite riduri pe obraz
S-alung neliniștirea ce sfîșie.
Să uiți nefericire și necaz.

Crescut-a pe cărare iarbă multă,
Tu stai și-aștepți de la fecior un semn,
Dar, din păcate, ruga ți-o ascultă,
Un singur prieten meșterit din lemn...

O SEARĂ CU DON QUIJOTE

Astăzi e vreme urîtă,
Iubitul meu hidalgo,
E vînt
Și toarnă din cofă,

Iar geamul e astupat,
Cu frunze putrede ;
Apoi,
Colac peste pupăză
Și inima îmi bate ca un clopot.

Ce s-a întîmplat cu ea ?
Nu-i nici o noutate :
A muşcat-o un oarecare senior...
A muşcat-o,
Vorbind metaforic.
Poate că a fost
Întărîtată de diavol.
Sau poate că astăzi,
Nu este în apele ei.

Dragul meu hidalgo,
În asemenea zile,
Mă biruie
Un fel de dulce ispită
Să mă dezic de cei apropiați.
Și gîndul ăsta
E atît de puternic,
Încît, speriat
Mă reped spre etajera
Și scot
Tomul mare și răscitit,
Unde-i povestea ta însăilată.

Îi mulțumesc lui Cervantes.
Părintelui tău.
De n-ar fi fost el,
Ar fi pe lumea asta,
Mai mulți mizantropi,
De două ori mai mulți
De trei ori...

Doamne cum îmi bate inima
Dar o să-mi treacă.
Trebuie să-mi treacă,
Dacă voi fi toată seara,
Alături de tine.
Se pare că rănile tale
Sînt mai adînci
Și mult mai dureroase...

Dă-mi voie, iubite hidalgo,
Să sufăr alături de tine,
Apoi să rîd de eroismul tău...
Nu te supăra,
Bătrîne prieten,
Eu pot să rîd de tine,
Fiindcă eu știu bine,
Că tu nu ești caraghios.

INSPIRAȚIE

Pe acoperișul casei mele
Bat raze vii de chihlimbar
Și val de ambrozii cu ceața,
De prin mesteacăn se desprinde.
Ascunsă în frunze lucitoare,
Pasărea Albastră,
Cîntă cu limpezimi de cristal,
Pe înțelese și inspirat.
În sfîrșit sînt și eu
Acoperit odată de rouă
Și luminat de plăcere,
Limba păsării o deslușesc.

Cu toate că ieri,
Fum se tîra prin zare,
Peste cenușă moartă,

Iar din mesteacăn cețuri cădeau
Și frig era împrejur,
Încît ea, Pasărea Albastră,
Bocea în loc de cîntare
Și mi s-a părut atît de cenușie,
Încît îmi venea s-o vînez.

Cum a putut să se întîmple
Și cum am putut să uit,
Despre minunea poeziei ?
Despre faptul că această minune
Începe cu noi înșine ?

La arta aceasta divină,
Trebuie să te trezești la timp,
Să deschizi ochii la timp
Și la timp să vezi totul.

EDUARDAS MEJELAITIS
(1919)

Este cel mai important poet din Lituania contemporană. Tradus în majoritatea limbilor popoarelor din fosta U.R.S.S. și în alte numeroase limbi ale lumii, poetul de la Vilnius cultivă o lirică interiorizată, care reia dintr-o perspectivă originală problematica eternă a omului în suprapunere tragică cu misterul existenței. Originalitatea de viziune a poetului lituanian se sprijină de obicei pe sisteme de metafore „baltice", a căror geometrie riguroasă dau poeziei sale un farmec aparte. A primit numeroase premii literare. Este poet al poporului din Republica Lituaniană.

NOAPTE. SIRENĂ. PIGMEU

2

Și iată luna rumenă și plină
Preafericește dedesubtul iară,
Căci totul este liniște și pace,
Ca într-un miez de caldă primăvară.

Si vocea o aud tot mai aproape,
Curată cum e cerul azuriu,
Mai dulce decît rodia zemoasă,
Pe arșiță găsită, în pustiu

Nu știu al cui e viersul, unduiosul,
Și totul e învăluit în ceață,
Iar malul e aproape, mai aproape,
Rîvnitul loc îl deslușesc în față.

În jurul lui numai grămezi de lemne,
Din tot ce-au fost corăbii în derivă
Și rifurile-ncet, cuprind în grabă
Bărcuța mea modestă și naivă.

3

Cînd am ajuns pe insula rîvnită,
Învăluit în cînt și reverie,
Mi s-a proptit în față dintr-odată,
Un gnom minuscul cît o jucărie.

Era urît precum a fost Socrate
Și tot ca el, un caraghios cuminte ;
Toiagul de la Moise-l moștenise,
Strîns îl ținea minuța lui fierbinte.

— Pîn-la Sirenă nu mai poți ajunge,
Și-a isprăvit pe azi audiența,
S-a dus, săraca, undeva să moară.
Știindu-ți insolită insistența...

La spusa lui urmă un hohot lung...
Și tot rîzînd și-acum, acolo este
Împielițatul cît un degetar,
Cu mutra lui din veșnica poveste.

POVESTE DE PE STRADĂ

Eram tînăr cînd am ieșit pe strada veche,
Pe strada bogată și vicleană ca o vulpe polară.

„Ce tot porți, mi-a zis strada, acolo la piept ?“
„Port asta, i-am răspuns, dîndu-i inima mea.“
„Pfu ! Ce mizerie !“ mi-a strigat cu dispreț.
Lovindu-mă crunt peste mînă. Și inima a căzut.

Pe trotuare se plimbau curcani și păuni
Și bineînțeles că au văzut inima roșie, vie.
Păunii au ocolit-o cu mare prudență.
În timp ce curcanii au strivit-o cu ghearele.

Apoi a ieșit pe stradă mica măturătoare.
Ea a văzut inima și chiar s-a bucurat.
Fetița a luat-o drept frunză de arțar,
Bună de pus în cartea cu povești.

„Ce frunză frumoasă, și-a zis ea în gînd,
Aduce a inimă bună de om.“ Apoi
Măturătoarea mică a mai adăugat : „E bine
Cînd mai trece cîte-un netot pe stradă“.

LITANIE CU SECARĂ

În Lituania mi-e dulce și mi-e dor,
Aici neostoitul își taie drum pe mare
Și spicul de secară în vălurit ușor,
Cîntă Ave Maria pe la apus de soare.

Pe gene îți atîrnă broboane azurii
Și roua în litanii pe spice se îndeasă,
Iar tu cu grebla albă spre mine iarăși vii
Și plîngi și întunericul se lasă.

În mine ai văzut doar jalea și suspinul,
Neostoitul om mînat de cutezanțe,
Cu grija ta redă-mi în ochi seninul
Marie, dătătoare de viață și speranțe.

Minuscula Golgotă o sui în trei clipite,
Alăturea de trenuri și de vîrtejuri crunte,
Sau poate pe arcușul unei viori vestite —
Neliniștite doar bătrîne și cărunte.

Arcușul purpuriu pe suflete apasă
Și face din durere și jale iar comoară,
Și plîngerea secarei înspre cîmpii se lasă...
Începe Lituania nemărginit să doară.

Nu plînge cînd mă vezi îngîndurat a jale,
Încărunțit devreme și biciuit de vînturi —
Vioara-i o fărîmă din pieptul ființei tale ;
Cu spicul de secară mă unduiesc în cînturi.

* * *

...M-a prins un fel de tristețe
Și m-a purtat dintr-o dată,
În orașul tău fermecat.
Plutesc în zbor de liliac,
Deasupra lumii adormite.
Casele de cuburi sînt ca o albeață,
Coloanele de marmoră încet mi se înclină,
Ca niște preafrumoase femei,
Iar eu plutesc spre orașul adormit,
Precum zboară o voce în prea întins pustiu.

Aud cum lovesc în pereți,
Ecouri de hohot necunoscut.
Pe plăcile netede lunec încet,
Cu mine ele se fac bătaie de clopot.
Și totuși orașul doarme adînc,
Ferestrele (care să fie aceea,
După care m-așteptî ?) stau la rînd,
Ca o mulțime de Oedipi în falangă...
Și totuși nu te găsesc...

Îmi pun pe mine hlamida
Croită din umbrele mîezului nopții,
Apoi adorm în stradă,
Alăturea de stinsul felinar
Și văd un vis îngrozitor :
Se face că unul din lanțul de stele.
Spre tine își îndreaptă ochii răi,
De parcă din ei
Țîșnesc două torente,
De parcă orașul se află sub apă,
De parcă...

JUSTAS MAȚIAVICIUS
(1922)

Cultivînd cu predilecție versul liber, poetul de la Vilnius este preocupat de marile drame ale contemporaneității, judecate din perspectiva emancipării intelectualității lituaniene. O parte din poezii surprind aspecte din timpul celui de al doilea război mondial.

MINIATURI

1

Cruci filigranate lîngă cer,
pe pămînt ferestre cu zăbrele,
cărămizi străvechi
și plăci memoriale noi.
pe casele în care au locuit
prietenii mei. Doamne,
acesta este Vilnius,
orașul meu ?

2

Iubește-mă așa cum sînt,
gelos și bun,
iubește-mă așa cum sînt,
și vesel dar și trist,

iubește-mă pînă nu-ți cer
să mă iubești,
pînă nu am un chip de cerșetor.

3

Acuma știu că nu de muncă
și nici de tristețe ori chinuri
obosește omul.
De neputință obosește.

4

Ai obosit ?
Aștepți tăceri și tihnă ?
Nu fi caraghios,
în față este neantul.

DISTANȚA

Acum, cînd e aproape finișul,
cînd grelele etape au rămas în urmă,
răsună din tribune doar ropot de aplauze,
care se transformă, cum zic ziariștii,
în fericită ovație
și zîmbetele curg întru întîmpinare ;
acum apropiindu-se finișul,
e clar cum n-a fost niciodată startul.
Priviți am fost, de public, cu ochi indiferenți,
fățarnicii arbitri au fost doar suspiciune,
la start în loc de starteri au fost snaiperi
și tot parcursul ce ne-a fost impus,
era ca viața noastră, înnegurată, grea,
ca durerea cînd îți mor camarazii,

eră ca noi, epuizat și frînt.
Noi nu ne-am abătut din drum, nici n-am trădat,
ci doar am învățat să stăm umăr la umăr
să împărțim în două bucata de pîine,
să trecem țigara dintr-o mînă în alta,
să ne învelim c-o singură manta.
E străniu că fără acest alfabet al vieții,
patriotismul, eroismul și cinstea,
ar fi fost pentru noi goale cuvinte :
noi le-am înțeles doar parcurgînd distanța.
Acum, cînd e aproape finișul,
toți ne întreabă : nu ați obosit ?
Da, am obosit. Dar nu de durere,
nu de răni ori de pierderi,
nu de lupte ori de trădări,
de indiferență am obosit,
de suspiciunile ieftine, meschine,
care ne loveau cînd străbăteam distanța.
Au fost cele mai grele lovituri.
Luate la un loc
aplauzele și zîmbetul de azi,
nu pot să ostoiască durerea cea mocnită,
uitare pentru ghionturi nu aduc.
Azi noi predăm ștafeta,
acelor ce încep o nouă distanță,
care n-o să fie, probabil, ușoară.
Distanțe lesnicioase nu există.
Predîndu-le ștafeta îi sfătuim pe dată
să nu le fie teamă de lupte și nevoi,
de grele pierderi, ori de mici greșeli,
atenți să fie la indiferență,
căci nu-i pe lume un dușman mai groaznic
și dacă lumea va pieri cîndva,
pricina morții fi-va numai indiferența.

DRUMURI

Fiţi de trei ori blestemate
şi blagoslovite de trei ori
drumuri,
de pe care ne-au venit,
veştile cu ciurda !
Înecăciosul vostru colb,
ca un plumb din univers,
ni s-a prins de inimi
şi de conştiinţe.
Eu cuget mult la fiecare pas,
cîştigat după lupte.
Pe acest pămînt, în afară de noi,
nu plăteşte nimeni pentru victorii
şi nici pentru mizerii blestemate.
De ce să scoatem iară trecutul din
morminte ?
Acolo nu există trecut.
Acolo sînt numai prieteni.
Dac-ar muri trecutul,
eu aş trăi zadarnic,
iar moartea prietenului meu,
aş plînge-o fără noimă.

VLADAȘ ȘIMKUS
(1928)

Poetul lituanian Vladaș Șimkus se bucură de o largă audiență în rîndurile publicului cititor din republica sa natală. Discursul său poetic comentează dintr-o perspectivă moralistă mecanizarea existenței, platitudinea și alienarea.

STATISTICĂ

Unde-o fi visata zare fluierînd ca să o trec,
Unde-or fi apele mele printre valuri să înot ?
Sînt un zeu făr-de vedere și în cifre mă înec,
Cifra-univers mă bate și mă gîtuie de tot.

Prietenos în față ride,
Răsăritul unui număr,
Iar un zero este-un gîde
Și mă bate-ncet pe umăr.

Toată lumea se învîrte într-o cifră anumită
Și cometele, și totul, sîntem prinși în ecuații,
Pastorala amintire pare veșnic adormită
Și doar cifrele dau veste de nemărginite spații.

Sîntem toți într-un muzeu cu obiecte multslăvite
Și sub sticla sufocantă ne topim fără de vină,
Căci ne sperie cu umbre vechi icoane chinuite
Si ne gînguresc hulubii pe tavanul de rugină.

Așteptăm să ne-ntărîte cintecele din străfund,
Să ne-nghimpe ascuțișul de idee și de vrere.
Nu cunoaștem salvatorii și nici unde se ascund,
Goana după cifre iarăși, ne-a luat orice putere...

EVOLUȚIA CITITORULUI

Tu, cititorule, in alte dăți,
Pe cînd domnea întunecata lege,
Shakespeare știindu-te cam cum arăți,
Scria așa, spre a-l și înțelege.

De asta el femeia, ori iubita
Nu și-a numit-o capră niciodată
Căci ea, metafora, nefericita,
Ar fi trezit părerea lui ciudată.

Pe-orice poet din epoca apusă,
În ode, ori în suplele terține,
L-ar fi durut necugetata spusă
Și cinstea ar fi dat-o pe rușine.

Acuma cititorule-nțelept,
La combinații mintea-ți este gata ;
Cătînd în grabă cugetul cel drept
Pictezi cu negru pînă și agata.

Acum, la toate ce le bagi de seamă,
Doar cum zărești un titlu de pe carte
Sporești în mine valul tău de teamă,
Căci poți traduce gîndul mai departe.

Ai harul sfînt de-ai năuci pe toți
De ne-o zvîrli tăcerea în derivă ;
Tu, sensul ei, a-l tălmăci, îl poți
Și fără a gîndi la rotativă.

N-ar fi mai bine să te-ntorci în vreme
În veac străbun spre a te reculege ?
Căci altfel toată viața mă voi teme,
C-ai înțeles, ce nu poți înțelege...

SFÎNTA SIMPLITATE

Eu prețuiesc doar adevărul sfînt
Și sînt și simplu și nu prea dibaci,
Cu vegetarienii într-un gînd
Aș altoi cîrnații pe copaci.

Mă dau în lături gîndului vulgar
Și sînt mai pur decît toți vizitiii,
Dar veacul trece și eu sufăr iar...
(Pe lume nu știu cum apar copiii).

În lume sînt necunoscute vechi,
Căci nu le poți cuprinde chiar pe toate ;
Dar ele, numai mie, în urechi,
Îmi sună și se-nșiră ca pe roate.

De plidă, o lichea dacă-i pe rug,
Și cere cu privirea îndurare,
Cuvîntul *suferință* nu-l îndrug
Ci zic : *îngheață tristă arătare !*

JUSTAS MARȚINCHIAVICIUS
(1936)

Justas Marținchiavicius este unul din cei mai importanți poeți ai *generației '60* din Lituania contemporană. Poezia sa cuprinde toate compartimentele existenței poporului de la Marea Baltică, nelipsind nici implicațiile mitologiei naționale, într-o gradație semnificativă. A obținut numeroase premii literare, iar volume selective din opera sa au apărut în multe limbi europene.

NOI

Aceștia sîntem noi.
Aici am fost găsiți noi.
Împreună cu noi pămîntul,
Aici se preface în deal.

Pe deal e cîmp de secară,
Iar noi împreună cu spicele
Se pare că răsărim,
Din pieptul marelui soare.

Sînt cuiburi de păsări aici,
Sînt case de oameni aici,
Unde, pe pragul înalt,
Stă graiul nostru bătrîn.

Uite cum fug înspre noi,
Cum cad copiii pe rînd.
Ei văd doar buze crăpate,
Și sîngele care sîntem noi.

ULTIMELE MINUNI

Cînd a înflorit ultima oară
în sufletul meu secara,
prepelița viersuia de zor,
vestind secerișuri ?

Cînd ultima oară în mine
plîngea un copil în hohot,
cu lacrimile lui, la vale,
curgeau cîmpiile toate ?

Și cînd în podul palmelor mele,
pămîntul se prefăcu în pîine
și masă se făcu inima lumii,
cîntecul meu n-o să zboare ?

Aceste minuni de demult,
sînt ultimele pentru mine,
tata mi le-a sădit în pruncie,
pe cînd se grăbea odată.

PROROCUL

Pelerin al unui singur gînd,
Om făcut dintr-un cuvînt anume,
Îl oprim și-l întrebăm pe rînd :
Unde sînt buzele tale,

Unde este inima ta,
Unde luminează ochii tăi ?
Caraghiosul !
Arată cu degetul spre noi.

MOARTEA ÎN SAT

Picla de toamnă ascunde
Şi de pămînt iar desparte,
Ochi nevăzuţi,
Dinţi nerostiţi.

Plînge secara în noapte,
Ea le ştie pe toate,
Ce-i rău şi ce-i bine,
Le trece uşor pe răboj.

Şi-n miezul nopţii, deodată,
Din valul de cenuşă,
Sare un suflet-scînteie,
Speriat de-atîta întuneric.

POEZIE TĂTARĂ

ABDULA TUKAJ
(1886—1913)

Este cel mai mare poet al tătarilor. În scurta sa viață trăită la Kazan a scris o impresionantă operă, care a adus pentru prima oară spiritualitatea tătară în atenția opiniei publice din imperiul țarist. Luptînd pentru substanțiale înnoiri în Rusia, Abdula Tukaj a cunoscut tot felul de persecuții din partea Ohranei. Opera sa, întretăiată de numeroase ecouri din poezia preislamică, a pus bazele literaturii naționale tătare culte, îmbogățind patrimoniul universal cu pagini de o neasemuită valoare.

DESPRE MINE

Cinstit mă vreau, cu inima curată,
Dar gîndul tot spre nemurire cată,
Tăria mi-e mai scumpă decît viața —
Pe la tătari să vină dimineața,
Să-i bată fericirea peste-amar,
Slobod să umblu și să fiu tătar...
Cu versul meu de bine am tot scris,
Dar asculta-va soarta ce-am prezis ?

FRAGMENT

În viața mea de neguri n-am întîlnit o torță,
Nici pentru zile negre n-am pus deoparte forță.
Dușmanii m-au lovit și aprig și mișelnic,
Că n-am scris stăpînirii nici un poem prielnic.
Să mă răzbun n-am vlagă, rămas-am de ocară
Și țara mea tătară tăcută-i și murdară...

CUI FOLOSEȘTE ?

Cui folosește frumusețea, cînd patimă ea nu trezește ?
Iar fără de privighetoare, o floare nu se ofilește ?
Doar cîntărețul, inspiratul, cu inima într-o dogoare
Va invita oglinda rece cu chip frumos în depărtare.
Doar suferința lui Medjun și versul lui înaripat
I-a dat Leilei frumusețea cu mersu-i dulce, legănat.
Femeia poate fi stăpînă peste întregul univers ;
Dar ce fel de regină fi-va, de nu i s-a-nchinat un vers ?

O LACRIMĂ

Taina iubirii mă usucă și ard cum arde vara, iarba,
Și nu sînt leul de pe vremuri cînd strălucea ca smoala barba.
Ursita mea de fericire nu mi-a prea dat deloc binețe.
Și demonii se rătăciră prin labirintul de tristețe
Iar tu suspini ca o copilă și tremuri de dorințe toată
Și inima mi-o frîngi, iubito, cu dulcea-ți lacrimă sărată.

Mai bine-ar fi să cad răpusul și mistuitul cel de
pară...
Cu moartea, chipul tău de zînă, sfios, în fața să-mi
răsară.

CÎNTEC DE ȘEIC

Răsplata pentru fapte ne vine cu surîsul,
Carnea de cal, caimacul, cadîna și cumîsul,
Ereticii ar face din daruri of și ah,
Noi pentru ele veșnic te vom slăvi, Alah
Sînt darurile vieții, temeiul ei și cheia:
Carnea de cal, cumisul, caimacul și femeia.

MINUNE

„De cînd nu mai e profetul, lumea simplă și umilă
Nu mai vede cum o piatră se transformă în cămilă"...
Ne învață înțelepții. Dar nu credeți, sînt minciuni,
De căutați, pe lumea asta mai găsiți și azi minuni.
Bunăoară, azi în zori, mi-a bătut în geam cuminte,
Un datornic dîndu-mi banii, fără să-i aduc aminte...

POEZIE UCRAINEANĂ

IVAN KOTLEAREVSKI
(1769—1838)

Cu opera lui Ivan Kotlearevski începe literatura ucraineană modernă, fundamentîndu-se în același timp și clasicismului, în spiritualitatea de mare tradiție barocă a Kievului. Opera sa principală este poemul-travesti *Eneida*, în care, pe filon virgilian, acționează oameni și moravuri din Ucraina veacului al XVIII-lea. A mai scris comedii și ode.

ENEIDA
(Fragmente din Partea a III-a)

Eneas a ajuns în iad,
Păşeşte calm prin altă lume;
În jur numai luciri de jad
Şi numai valuri mari de spume;
Nu sînt nici stele, nu-i nici lună,
Mulţimea pare că-i nebună,
Doar chinul groaznic o răsfaţă
Eneas cu Sevilla văd,
Dureri, ravagii şi prăpăd,
Pe care eu le dau pe faţă.

Cazane clocoteau cu smoală
Şi prin cazane — păcătoşi;

Parcă domnea grozavă boală,
Peste mulțimi de ochi sticloși.
În smoală se aflau grămadă,
Prin aburi negri ca să șadă,
Cei ce-au făcut păcate multe,
Nici nu știu cum să vi-i descriu,
Un singur lucru însă știu :
Că mulți n-ar vrea să mă asculte.

Erau acolo mulți boieri
Ținuți ca mieii în frigare,
Pentru că și-au făcut averi,
Numai din lacrime amare,
Iar dracii nu lăsau deloc,
Ca să se stingă val de foc.
Și alți boieri mai mici în cin
Strîngeau de prin pădure lemne .
Un drac îi îndemna cu semne,
Iar biciul îi lovea în plin.

Toți bogătanii cămătari
Mîncau argintării aprinse,
Iar mincinoșii cei mai mari
Lingeau tingirile încinse ;
Erau curvari făr-de rușine,
Umblați pe la muieri străine,
Toți în cîrlige atîrnați,
De treaba aia rușinoasă,
Iar tînguirea lor duioasă,
Era sfîrșeală de castrați.

Și filozofi erau aici,
Erau și popi din stirpea bună,
Ținuți în plesnete de bici,
Pentru beție și minciună :
Erau bătuți ca niște fleici,

Căci fost-au lacomi de copeici.
Mai jos catolicele feţe,
Adică păteri vicioşi,
Din cei bătrîni, libidinoşi,
Vînînd femeile iubeţe.

Era aici bărbatul prost,
Ce n-a ţinut muierea-n frîu
Şi care şi-a găsit un rost
Umblînd aiurea la pîrîu,
În timp ce muieruşca lui
Se da în scrînciob orşicui.
Pe lîngă el şedeau mai mulţi,
În car ce da să se răstoarne,
Frumoşii nătărăi adulţi,
Împodobiţi cu mîndre coarne.

Era mulţime de părinţi,
Care şi-au preaiubit copiii,
Crezîndu-i straşnic de cuminţi.
Iar ei zburdau ca bidiviii,
Apoi, se cunfundau în lene,
Cu somnul atîrnat de gene
Şi care, neştiind necaz,
Doreau părinţilor doar moarte,
Ori soarta crîncenă să-i poarte,
Cu jugul crîncen de grumaz.

Erau şi negustori vicleni,
Care-ţi veneau pe sub fereastră
Şi se jurau că fac pomeni,
Cînd îţi dădeau o marfă proastă
Erau la şmecheri cu duiumul.
Din cei care furau uiumul,
Erau şi jidovi, şi crîşmari,
Se îmbulzeau la mare copcă,

Din cei ce fură la coropcă,
Era mulțime de zlătari.

Erau păgîni dar și creștini,
Boieri alături de mujici,
Mulțimi de tîrgoveți haini
Se zvîrcoleau pe jar aici.
Erau săraci, erau bogați,
Cu mersul drept și crăcănați,
Erau și orbi și văzători,
Erau civili și militari,
Erau stăpîni milionari,
Erau, de frate, vînzători.

Și să mai zic un adevăr,
Minciunile ar fi nefaste ;
Erau aduși aici de păr,
Poeți ce scris-au versuri proaste
Erau supuși la chinuri mari,
Alăturea de cei tîlhari
Și toți erau beliți de piei.
Confrații mei să ia aminte,
Nu-i sănătos și nu-i cuminte
Să stai alături de mișei...

LEVKO BOROVÎKOVSKÍ

(1806—1889)

Opera poetului ucrainean Levko Borovîkovski se prezintă ca o punte de trecere de la clasicism la notabila mişcare romantică din ţara vecină, cu lăstari viguroşi în trei centre : Harkov, Liov şi Kiev. Dacă opera sa clasicistă se compune mai mult din imitaţii după diverşi poeţi europeni, în schimb moştenirea romantică marchează o cotitură importantă în dezvoltarea literelor poporului de pe Nipru. În lirica şi baladele sale, Levko Borovîkovski se dovedeşte un precursor de seamă al lui Taras Şevcenko.

VALAHUL

Mai sus de mare, doar cîmpie verde,
Iar în cîmpie e valahul rege,
Lui dat i-a fost ţărîna s-o dezmierde
Şi secera şi plugul îi sînt lege.
Dar la oştire veacul nu şi-l poartă,
Valahu-mpărtăşeşte altă soartă.

Cîmpia fără capăt leagăn este,
Carpaţii îi sînt pavăză şi scut.
De i-a rămas ogorul de poveste

Și pruncii goi, mălaiul necernut,
E pentru că la el în bătătură
Tătar și leah își cată bucătură.

Boierul doarme liniștit în puf,
Cupeţul peste mări își cată banii
Moreacul calcă valul cu năduf,
Mujicul iar se judecă cu panii,
Pe cînd valahul nu-și blesteamă traiul :
Bordeiu-i este iadul și cu raiul.

În gerul iernii stă pe lîngă vatră,
Iar primăvara e umbrit de stele
Și trupu-i asudat se face piatră,
Cînd vara scapă doar suspine grele.

POVESTEA NIPRULUI

Peste crenelurile de pădure
E răstignită noaptea înstelată,
Iar Niprul printre malurile sure
Își mînă turma sa învolburată.

Pe dealuri pinii, șopotind, semeţii,
Foșnesc din cetini o cîntare dulce
De parcă mama își îndeamnă feţii
Și îi alintă-n leagăn să se culce.

Tăcută vrajă. Tristă reverie ;
Doar buha cu-al ei ţipăt dă de veste,
Că după nori de-naltă sihăstrie
Își deapănă și luna o poveste.

Apoi pătrarul i se iscă lin,
Deasupra luncilor înfrigurate,

Pescarii toți adorm într-un suspin
Și cugetele-s parcă împăcate.

De sus, toată puzderia de stele
Își varsă strălucirea pe pământ,
Cu mii de aurite cofăiele
Și murmură căderea într-un cînt.

Tu, Niprule, iubit ca un moșneag
Cărunt așa, cît veacurile toate,
Mai spune-mi de cazacul cel pribeag,
De gloriile sale, azi uitate.

Și valurile tale să ne poarte
Ucraina, cu faptele-i prin lume.
Nu aminti nimic, nimic de moarte,
De cnejii răi nimica nu ne spune.

TARAS ȘEVCENKO
(1814—1861)

Taras Șevecenko este geniul poporului ucrainean. De peste un secol, vecinii de peste Nistru și-au făcut din numele bardului pavăză națională și sinonim al libertății. În plan universal, Taras Șevcenko s-a impus ca simbol al dîrzeniei umane. Cumpărat de cîțiva intelectuali, din robie, de la un moșier venetic, poetul și pictorul ucrainean devine cel mai înverșunat apărător al națiunii sale oprimate de către țari. După moarte, o țară întreagă, pe parcursul a mii de verste l-a plîns și l-a petrecut pînă la lăcașul său de veci, de pe malul Niprului.

* * *

Iar plînge Niprul și suspină,
Iar bate vîntul furios.
Bătrîna salcie se-nclină,
La val înalt, vijelios.

Iar luna palidă și clară,
Tot se ascunde după nori
Și ca o barcă se strecoară
Prin luminișuri și viltori.

Cocoșii n-au trimis chemare,
Tăceri apasă de mormînt ;

Ne strigă buhele din zare,
Grăiește frasinul cel sfînt.

* * *

De-oi muri, mormînt să-mi faceți,
În străvechi gorgan,
Din Ucraina mea dragă,
La hotar de lan.

Ca să văd eterna stepă,
Niprul nostru sfînt,
Să-i aud suspinul aspru,
Întețit de vînt.

Cînd va duce din Ucraina
Niprul către mare,
Sînge de dușman cumplit,
Eu voi fi chemare.

M-oi urca la cer să dau
Domnului de veste,
M-oi ruga... dar pîn-atunci
Dumnezeu nu este.

Îngropați-mă și rupeți,
Lanțurile grele
Și stropiți cu sînge vrerea
Ucrainei mele.

Și-n familia măreață,
Nouă și străbună,
Pomeniți-mă cu vorbă,
Liniștită, bună.

* * *

Gînduri, gînduri, triste gînduri,
Jale și povară

De ce sînteți pe hîrtie,
Triste rînduri iară ?

De ce vîntul nu vă poartă,
Colburi prin cîmpie ?
De ce nu vă ia blestemul,
Călăuză vie ?

Gînduri, gînduri, triste gînduri,
Voi, copii, și floare,
V-am crescut dar nu v-am dat,
Casă bună, mare.

Mergeți toți în Ucraina,
Ucraina noastră,
Voi, orfani, iar eu pieri-voi
Stînd lîngă fereastră.

Veți găsi acolo suflet,
Slovă de iubire.
Veți găsi dreptatea sfîntă,
Poate și mărire.

Ia în brațe, maica noastră,
Sfîntă Ucrainâ,
Copilașii mei de suflet
Și fără de vină.

* * *

În pîlcuri vișini lîngă case
Și-n zumzet, cărăbușii-n zbor ;
Se-ntorc plugari cu plugul lor,
Trec grupuri fetele voioase,
La cină mamele le vor.

E neamul tot pe lîngă casă,
Pe cer — luceafărul de seară ;

Dă cina fata cea sprințară,
De sfatul mamei nici că-i pasă,
Privighetoarea cîntă iară.

Își culcă pruncii lîngă case,
Măicuțele cînd bate boarea,
Somn lin le-ngăduie răcoarea...
Și numai fetele frumoase
Nu dorm — și cu privighetoarea.

CAUCAZUL

Bunului meu prieten, Iakov de Balmen

„De unde vor lua ochii mei lacrimi ca
Să-i plîngă zi și noapte pe cei uciși ?"
(Ieremia, cap. IX)

După dealuri — munții înfășați în nori,
Semănați cu sînge, jale și fiori ;
Prometeu în lanțuri
Zace sus, pe stîncă,
Și același vultur
Inima-i mîninică.
Dar nu-i poate bea,
Sîngele fierbinte,
Omul rîde iar
Ca și înainte.
Sufletul nu piere
Și nici vrerea țării,
Țarul n-o să are,
Chiar și fundul mării
Suflet viu nu poate,
Nici cuvînt să sfarme,

Dumnezeu nu-l iartă,
Dumnezeu nu doarme.
Eu, Doamne, nu mă cert cu tine,
Nu-i treaba noastră să te judecăm,
Sîntem sorțiți doar lacrimi să vărsăm
Și doar să plîngem cînd ne bat,
Noi cu sudoare pîine frămîntăm,
Călăii rîd cînd iar ne supărăm,
Iar adevărul nostru zace beat.
Pe cînd va fi trezirea ?
Iar tu întru odihnă,
Cît o să fii părinte ?
Și nouă dă-ne tihnă !
Noi îți cinstim puterea
Și duhul veșnic sfînt,
Cu fapta și cu vrerea
Doar ție pe pămînt,
Noroadele cu toate
Te cheamă să le-nrîuri.
Și curg însîngerate
Mulțimile de rîuri.
După dealuri-munții înfășați în nori
Semănați cu sînge, jale și fiori.
Acolo milostivi de noi,
Flămîndă și pe despuiate
Văzut-am biata libertate
Și mîriim. Pe oase noi
De cei mustruluiți să moară,
Cu plîns și sînge să-i adapi,
Poți împărații, bunăoară
Și toți nepoții de satrapi.
Poți după asta să-i îneci
În plîns de văduve și mume,
În lacrimi de fecioare. Și pe veci,
I-ar duce val de lacrimă amară,
De triști părinți vărsate iară,

În limpezi, blestemate mări,
Din toate cele patru zări.
Ocean se face. Zicem slavă,
Călăilor și mici și mari,
La fel tătucilor de țari,
Le zicem slavă !

Vouă slavă, munți albaștri.
Prinși în ghețuri noi !
Dumnezeu nu uită lupta,
Marilor eroi.
Cînd pornesc la luptă mare
Îi binecuvîntă,
Cu voi este adevărul,
Libertatea sfîntă.

Ciurekul [1] și cu saklea [2] le-ai avut,
Nu le-ai cerșit și nici nu ți-au fost date
Și n-a zis nimeni că ar fi putut
Să-ți pună preț cu lanțuri blestemate.
La noi e altfel. Noi cunoaștem buchea
Și zilnic repetăm glagolul sfînt,
De unde-și are pușcăria muchea
Și pîn-la tronul multslăvit de cînt,
Sîntem în pielea goală și poleiți cu aur.
Veniți la noi ca să vă învățăm
Cum se drămăluiește și pîinea dar și sarea !
Sîntem creștini și chiar vă botezăm,
La noi își face Domnul arătarea.
Doar saklea ne mai stă ca sarea-n ochi,
De ce-i la voi, în bună stăpînire
Și s-ar putea să-i fie de deochi,
Mai bine dați-o nouă, așa ca amintire.
Apoi aveți ciurekul și ne doare,
Că nu vi l-am zvîrlit ca pe la ciini,

[1] *Ciurek* — pîine (n. t.).
[2] *Saklea* — casă (n. t.).

Voi bir ar trebui să dați și pentru soare
Și asta fiindcă nu sîntem păgîni.
Creștini noi sîntem de adevărate
Și n-am fost învățați nicicînd cu datul,
Iar tu, cuviincios de mă alegi de frate,
Ți-ar fi de mare hasnă învățatul.
Ai învăța că sîntem rai deplin
Și că Siberia e doar avere,
Că de la moldovean, la fin,
Pre toate limbile-i tăcere !
Vorbește numai țarul. Iar acum,
Citind frumos din cartea sfîntă,
Călugărul așa cuvîntă :
A fost cică, demult, un preafrumos porcar,
Care și-a ucis prietenul pentru muiere,
Ursita l-a făcut pe urmă țar.
Iat astăzi este sfînt și dulce mîngîiere.
Ce ziceți ? Nu sînt legile frumoase ?
Și sfinții pe la noi nu sînt isteți ?
Iar voi făpturi de tot întunecoase,
Să fiți de partea noastră iar nu vreți.
Nu vreți să vă-nvățăm cum se belește,
De piele omul, cu alai
Și să-l trimiți de-a dreptu-n rai
Și după el familia, firește.
Și ziceți voi, de ce n-am fi în stare ?
Citim în stele. Semănăm ogoare,
Mai sporcăim franțuzul iar cu foc
Și vindem ori lăsăm la mesele de joc.
Nu negri, ci creștini ca noi,
Doar că sînt ciucă de nevoi.
Noi nu sîntem cum sînt hișpanii,
Să cumpărăm marfă furată.
Cum fac telalii cîteodată,
Noi prețuim și legea, dar și banii.
După legea sfîntă

Țarul nu iubește.
El fățărnicia
O blagosloveşte
Şi la om, tiranul,
Pielea prețuiește.
Sufletu-i nimica.
Veşnic jupuiește.
La odrasle face
Straie şi cojoace,
La bastarde multe,
Zestre mare face.
Pentru cine mi te-au răstignit,
Fiul Domnului, Christoase ?
Pentru noi cei buni, ori pentru slovă,
Cu dreptăți şi pravile frumoase ?
Sau te-au țintuit în cuiele de foc,
Numai ca să fii bătai de joc ?
Biserici, mănăstiri, icoane,
Epitropi şi cădelnița cu fumul,
În fața ta mătănii cu duiumul,
Prostimea bate cu plocoane.
Dau pentru furt, război şi sînge,
Vor dezlegări pentru omor de frate,
Dau dijmă pentru suflete spurcate
Şi puşcăria după dînşii plînge.
Noi ne-am străluminat şi vrem pe alții
Să-i luminăm, aşa, cu sila,
Să dăm şi adevăr şi soare,
La orbi, alăturea cu mila.
Vă dăm de toate, dar lăsați,
Să vă luăm frumos în mînă.
Vă facem mîndre puşcării,
Cătuşe grele, ca să țină.
Vă învățăm să le purtați
Şi cum să împletiți un cnut
Vă învățăm ce vreți, dar dați,

Caucazul mîndru și temut,
Pe după el să ne întindem zarea,
Căci am luat cîmpiile și marea.
Și pe tine țarul te-a trimis la moarte,
Iacove, prieten. Și în munți, departe,
Nu pentru Ucraina ai plătit cu sînge,
Ci pentru călăul, care-ntruna frînge
Visuri de popoare, întru strîmbă slavă,
Pîn-la fund băuta-i cupa cu otravă,
Dată de Moscovia vicleană.
Sufletul tău bun peste stepe vine,
Să fi ostoire pentru cruntă rană,
Să ne fie-n veacuri amintire vie,
Chipul tău frumos, fără de prihană,
Trimit gîndurile grele,
Marea mea durere,
Să le ducă-n lumea largă,
Vîntul cu putere.
Să-ți aducă din Ucraina,
Pe hurmuz de rouă,
Gîndul meu pînă la tine.
Cînd cu lacrimi plouă,
Iar tu fratele meu drept,
Să le strîngi mereu la piept
Și vor fi pe lîngă tine,
Ucraina și cu mine.

IURI FEDKOVICI
(1834—1888)

Este reprezentantul cel mai important al spiritualității huțule din literatura ucraineană. Ca poet s-a format la Cernăuți, sub înrîurirea lui E. Neubauer (care i-a fost profesor și lui M. Eminescu), debutînd cu versuri scrise în limba germană. După ce face cunoștință cu opera lui Taras Șevcenko, huțulul de pe Ceremuș scrie în dialectul său natal o impresionantă operă lirică, din care un important număr de poezii cu tematică românească, Poemul *Lucian Kobiliță* este scris sub vădita influență a baladelor populare despre conducătorul a două răscoale țărănești din Țara de Sus a Moldovei, în secolul al XIX-lea.

LUCIAN KOBILIȚĂ

De demult, în Bucovina,
Viața era viață,
Vorba bună cu frăția,
Ne ieșeau în față.
Zilele treceau cîntări,
Nopțile-viori,
În frumoasa Bucovină,
Floare între flori.

Cînd ne-a fost Ștefan părinte,
Valahia — mamă,
Nu știa de biruri crunte,
Nu știa de vamă.
Nimeni nu i-a măsurat
Viața și nici pasul,
Visul bun venea cu somnul,
Daurit popasul.
Cînd era să se răsfețe,
În pat de mătasă,
Doar pe vîrfuri umbla mama,
În frumoasa casă.
Se ruga pe la ursite,
Să-i aducă sorți
Dojenind ușor hulubii,
Ce cîntau la porți.
— Nu mai gunguriți atît,
Glasuri fermecate,
Fata să nu mi-o treziți,
Pe întunecate.
Am să mi-o trezesc la timp,
Cînd i-o fi sorocul ;
Nu mai plînge, Bucovină,
Ți-a fugit norocul !
Au ieșit la drumul mare,
Numai foc și fumuri,
Tata-i mort, mama-i strivită,
Pruncii sînt pe drumuri,
I-a luat cică de suflet,
Turcul și muscalul,
Bucovina mea bătută
De vîrtej, cu valul.
Pînă cînd nu mi te-a prins,
Neamțul cu arcanul
Și de Viana te-a legat,
Ca să-ți plîngi aleanul.

Apoi mi te-au dat plocon,
Leşilor de slugă
Şi ţi-au pus fără de milă,
Peste văz o glugă.
Plînge Ceremuşul drag,
Sîngerată apă
Şi eroi pe maluri zac,
Groapă lîngă groapă.
Au pierit de ştreang şi glonţ,
Ori de sărăcie,
Alţii au plătit cu viaţa,
Fuga de robie.
Trist foşneşte muntele,
Iar Suceava-i jale.
Fiii mei, de ce vă ies
Doar năpaste-n cale ?
Unde-i slava strămoşească,
Să vă-ndemne veacul ?
Căci vă strînge rău în chingă,
Hămesit poleacul.
Ne-au luat pădurile,
Ne-au luat păşunea,
Plîng femeile şi pruncii
Iarăşi de cu lunea,
Iar pe Obcine la vale,
Curge numai sînge
Fiii mei, privindu-vă
Inima se frînge.
Cit o să vă chinuiască,
Planul şi strigoii ?
Oare s-au pierdut pe veci,
Pentru noi, eroii ?
Unde-o fi Iordache Ghindă
Omul drept şi sfînt ?
Să-i fi dispărut sămînţa,
Pe acest pămînt ?

Și grăit-a Kobiliță :
— Țara mea sărmană,
Eu voi sfărîma cătușa,
Nu vei fi orfană !

*

Luna searbădă pe cer,
Trece iarăși oarbă,
Nici rusalcele nu calcă,
Mătăsoasa iarbă.
Numai buhele cuvîntă,
În pustii cămări,
Ticluind în miez de noapte.
Tainice chemări.
Poate că își amintesc,
Cum a fost odată,
În valaha Bucovină,
Țara fermecată.
Sau poate își povestesc.
Despre șoimi fuduli,
Care își mai au sălașul,
Sus, pe la huțuli.
Cine poate să mai știe,
Unde zboară gîndul ?
Dar să ne vedem eroul,
Căci i-a venit rîndul.
Șade Lucian la masă,
Cu fruntea în palmă
Deputații nu-i mai văd
Cătătura calmă.
S-a întors în zori de zi,
Tocmai de la Viana,
Înciudata lui făptură,
Tremură, sărmana :
Kesarul șade-n palat,
Numai bea și joacă

Și pădurea Bucovinei,
Pe la cărți o toacă.
„N-au decît s-o taie și să piară toată,
Glăsuiește neamțul tremurînd din buză
Și cu ea să piară și valaha gloată...“
El în foc ne vede, prefăcuți în spuză.
Gîndul e zadarnic, e deșartă vrerea.
Cine sapă groapa pentru el și-o sapă
Una este moartea, alta e puterea,
Cine moare, moare, cine scapă, scapă.
Iar noi cu baltage multe
Mergem în dumbravă,
Să cioplim din scînduri groase,
Raclă mare, bravă
Și-om trimite-o pîn-la Viana
Pentru împăratul,
Iar noi ne vom aduna,
Să-i plătim păcatul.
Kobiliță ne va fi
Șoim și călăuză
Și n-o să ne vadă neamțul,
Pe jeratic, spuză.
Se ridică Lucian :
— E mare rușine,
Fraților, să fii slugoi,
În casă, la tine.
Moșii noștri și cu tații,
N-au plecat grumazul ;
Unde-i soarele dreptății,
Nu crește necazul.
Nu-i mai dăm neamțului bir,
De la mic la mare,
Să ne prindă iar în lanț
Brațe și picioare.
N-o să îi mai dăm recruți,
Feciorași de munte,

Să ajungă pe la Viana,
Cu chipiu pe frunte.
Noi credeam că împăratul.
Ne va ține parte,
Dar el numai strîmbătate
Peste tot imparte.
Hai băieți, fie ce-o fi,
Să pornim răscoală,
Căci necazurile multe,
Iar ne bagă-n boală !

IVAN FRANKO

(1856—1916)

Galițianul Ivan Franko este autorul a peste cinci mii de scrieri cuprinzînd poezie, proză, eseu, istorie, istorie literară, etnografie, folclor, sociologie. El a devenit încă din timpul vieții o personalitate recunoscută în lumea slavă și în cea europeană, datorită faptului că poetul de la Liov a scris curent în patru limbi: ucraineană, polonă, germană și rusă.

MADONA SIXTINĂ

Femeie preacurată, statornică regină,
Unde-i păginul care cu inimă de stîncă,
Prins în scrutarea ochilor, adîncă
O să rămînă rece boț de tină ?

Pe lumea asta nu-i nimic mai sfînt
Decît făptura ta străluminată ;
Evlavios spre tine iarăși cată,
Ateu-mi cuget, fără de cuvînt.

Pe Demiurg îl cîntărim cam des
Și raiul izbăvirii îl socotim eres.
Ne-ai mai rămas doar tu, Femeie-Dumnezeu.

Și vremea trece, lumea își tot rîde
De zei și idoli și de visuri hîde,
În fața ta, Madonă, ne-om închina mereu.

*
* *

Femeie, porți în piept un sloi de gheață,
Ori ești aroma florii-n miez de vară ?
Crîmpei de lună ești ? Ori flacăra măreață,
Ce mistuiește totul ? Ori poate căprioară
Nevinovată ? Poate ! Sau tu ești steagul sînger
Ce-ndeamnă la victorii ? Cîmp de ciulini
Ori laur ? Ești cap bălai de înger,
Ori diavol crunt în umbrele luminii ?

Ce-ascunzi în tine ? Unde ți-e iubirea ?
Ce crezămînt nutrești ? Și care ți-e dorința ?
Ești chip statornic ori fugar ?
Scrutînd nemărginirea,
Ești ocean înșelător, un cîmp de naufragii,
Ești raiul legendar, cătușa-i prețuirea,
Ești arșița de vară cu fulgere-n ravagii...

*
* *

Zeița blondă zice : Sînt iubirea
Și soare de amiază al vieții omenești,
Îmi port cu sora-soarelui privirea,
Poți inima cu raze să ți-o împodobești

Să nu te pierzi nicicînd cu firea,
Să ai un drum încununat cu laur
Să simți răul din lume doar cu știrea,
Prin ploile de raze, prin ploile de aur.

Cu dorul meu alături au să bată
Doar inimi cu năvalnice zvîcniri ;
Iar tu, lăcaș al marilor iubiri

Vei fi lîngă a soarelui surată.
Cum şade grădinarul lîngă pom,
În ochi îţi voi citi iubire pentru om.

* * *

Mi-a şuierat a doua : Eu sînt ura,
Deci, soră cu iubirea, tovarăşă de drum,
Disprețuiesc vicleanul, asemenea şi zgura
Trădărilor. Eu veşnic mă răzbun.

Mă răfuiesc de veacuri cu minciuna
Ce poartă speţa voastră pe căi întortocheate,
Înnebunind mai rău ca mătrăguna,
Stirnind numai puhoaie tulburate.

Ce-i inima de vină ? Se ştie că păcatul
E deseori prostia, orînduirea, statul,
Ce cad asupra turmei, povară grea în circă,
Mînate doar în setea lor de sînge :
Vei fi ferice de nu te-or înfrînge
Cu rînjet sfidător, hidos, de hîrcă

* * *

Cînd lupul rupe oaia nu intrigă
De asta-i lup, mişelnic şi tîlhar.
Dar dacă bou-n loc de iarbă s-ai
Hrăni cu sînge, în trufii de rigă ?

Că-i val de întuneric un popă în sutană,
Că unu-n frac bea sînge-n loc de bere,
Că fariseu-i azimă cu fiere,
Poveştile s-adună într-o rană...

Dar mai puternic doare cînd mirenii
Cu cinstea lor acoperă arama,
Înfricoşaţi de flacăra gheenii.

Aici începe după mine drama
Christoşilor încununaţi cu spini,
Pilaţilor spălîndu-se pe mîini.

* * *

Te-ai îmbrăcat, ţărane, în strai de cavaler.
Te apără de graţii armurile şi marca ?
De ce-ai schimbat greoiul pumn de fier,
Pe dalta extrafină-a maestrului Petrarca ?

Cum să loveşti crăiescul univers
Cînd te-ai ascuns pe scînteieri de criţă ?
Şi cîntul e amar şi fulgerul din vers,
E clinchet de pahar în mîini de crîşmăriţă,

Şi în sonet am cuget de pietrar,
Minte şi mînă nu-s de vlagă stoarse,
Cedează piatra chiar de e amnar,

Iar scrîşnetul în unde se revarsă ;
Ecoul dur al stîncii de inimă s-anină,
Apoi ţîşneşte cîntec zburînd către lumină.

* * *

Băltoacă puturoasă în miez de continent,
Răsadniţă de lene, de jaf şi de prostie :
Austrie, coroana ţi-i putregai latent
Şi mucegaiul iară trăsneşte-a viclenie.

Petreci în cînt de lanţuri, cătuşe şi lăcate,
Ciinia e în floare, triumfă vocea urii,
Strivindu-ne pe rînd, vorbeşti de libertate,
Ne jupuieşti de piele în numele culturii.

N-am cunoscut Siberii, nici plumbul de harapnic,
Dar sîntem vlăguiţi, ne vestejim amarnic,
Cu bot de vîrcolac adulmeci energie,

Hrănești la sînul tău canalie și pleavă,
Iar duhul libertății de nu-i în pribegie,
În racla ta se stinge mai rău ca de otravă.

* * *

Ești închisoare rece, cu gratii de oțel,
În care ferecate se zbat mereu noroade,
Nu-i gloria la mijloc, ci altceva te roade,
Dorești să ai la ușă, lingăii plini de zel.

Ne-mpiedici ca țăranul pe gloaba lui neroadă;
Legîndu-i un picior aproape de căpăstru,
Mai poate dobitocul să zburde în buiestru?
Doar să necheze poate, și funia s-o roadă

Așa împiedicat-ai popoare, țări întregi,
Să n-auzi ce nu-ți place, pe loc mi ți-i alegi
Și-i pui să-și scoată ochii. Cu sîngele la vale,

Vrăjmașii parcă-s prieteni. Nu știu ce e durerea,
În ghionturile aspre se știe că-i puterea,
Izvor mîrșav de cloacă a preamăririi tale...

LESIA UKRAINKA
(1871—1913)

Poeta Lesia Ukrainka (Larissa Kosaci) impune în literatura ucraineană neoromantismul. A trăit puțin și a scris mult. Debutează la vîrsta de 9 ani cu poezia *Speranța*, la 13 ani își cîștigă notorietatea poetică, la 18 ani scrie *Istoria antică a Orientului Apropiat*. O boală incurabilă pentru acele timpuri a ținut-o captivă la pat decenii întregi.

IMN

Spre tine, Ucrainã, măicuța noastră sfîntă,
Struna dintîi acuma se îndreaptă
Și graiul meu iar adevăr cuvîntă,
Iar slova este limpede și dreaptă.

Vreau cîntecul să zboare peste întreaga lume,
Cu el să zboare și speranța noastră,
Prin omenirea largă să cîștigăm un nume,
Să ne găsim ursita în zarea cea albastră.

Și poate că odată, însinguratul cînt
Va întîlni măiastra întru zbor,
Apoi în șir, măiastre aduce-ne-vor cînt
Și căile spinoase vor suspina ușor.

Și cînd zbura-va cîntul departe, peste mare,
Cînd o să se oprească la margini de cîmpie,
Ne va zîmbi atuncea strălucitorul soare,
Căci s-ar putea acolo ursita să ne fie.

Și dacă așteptata ursită o să vină,
În țara noastră casă și adăpost să-și facă,
Spre tine, Ucraină, făptura mea se-nclină,
Măicuța mea și tristă și săracă.

CONTRA SPEM SPERO

În lături, gînduri negre, nori de toamnă !
Afară-i doară primăvară plină !
Cît să ne fie numai jalea doamnă
Și bocetul cu izul greu de tină ?

In loc de lacrimi vreau să rîd sonor
Și printre neguri liber vreau să cînt,
Speranța să-mi aducă doar fior,
Cînd fără de speranțe bate vînt.

Eu pe ogorul nostru cel sărac
Să răsădesc vreau flori multicolore,
Iar peste gerul aspru și opac,
Vreau lacrime să picure sonore.

Și pe sub val de plînsete fierbinți
Se va topi cumplitul sloi de gheață
Și de sub el, pe brazdele cuminți,
Doar primăvară o să am în față.

Și pe urcușul neted de granit,
Eu voi împinge un pietroi rotund,
Iar cînd o fi ajunsă la zenit,
Am să vă zic și crezul meu profund.

Apoi în noaptea tulbure și rece,
Întruna eu voi ține ochii treji
Și văzul meu spre zare s-o petrece
La steaua mea din marele vîrtej.

Da, vreau un rîs de mare cutezanță !
Urgiile la cîntec mă îndeamnă,
Eu vreau să sper cînd nu mai e speranță,
Vreau să trăiesc ! În lături, nori de toamnă !

VASIL ȘCIURAT
(1871—1948)

Fost profesor de filologie romanică la universitățile din Cernăuți și Liov, a vădit preocupări deosebite față de istoria și spiritualitatea românilor. Același interes s-a făcut simțit și în creația sa poetică, mai cu seamă în traduceri. Astfel, în masivul său volum de tălmăciri *Poezia veacului al XIX-lea*, lirica românească a ocupat un loc de frunte (C. Bolliac, D. Bolintineanu, V. Alecsandri și M. Eminescu). Ca poet, V. Sciurat s-a format în climatul Cernăuților de la sfîrșitul veacului trecut, sub vizibila înrîurire a tezaurului eminescian.

IOAN POTCOAVĂ

Să cînte muzici iar, de jale nu de slavă,
Iar tu îngenunchează, slăvitule Potcoavă !
Plecarea de grumaz nu-i semn de neamul meu,
Decît, poate, în fața cinstitului călău !

Îmi voi roti privirea, m-oi înclina odată,
Cinstind pentru venire înfrigurata gloată.
Știi lume, tu, venită devreme ici în piață
De ce în tristul Liov, eu mă despart de viață ?

Pe regele polon slujitu-l-am cinstit
Scut fostu-i-am acolo, la porți de răsărit.
Varșovia-n mirare și-a înghițit și slova,
Cînd eu gonit-am turcul departe de Moldova.

Și după toate astea, uite, venit-a plata,
Purtată de un sol direpț de la Galata,
Cu aprigă poruncă : de veșnicii să-mi șadă
Călăul de Cracovia cu un sărut de spadă.

O, rege mulțumescu-ți pentru încununare,
De altă răsplătire tu nici nu ești în stare.
De partea ta e teama, de partea mea mîndria,
Frumosule călău, te rog, fă-ți datoria !

Și eu cînd voi simți pe gît buza de paloș,
Cădea-va de cutremur înnegurat ratoș. [1]
Va fi un semn că totul n-a fost decît trădare,
Tu ia aminte asta, cinstită adunare.

* * *

Fulgere de noapte deasă...
Ce pricină de iubire !
Mă tot bate în neștire
Și privirea mi-o apasă,
Doar cu umbra dragostei,
Cu blestemul pacostei,
Fulgere de noapte deasă ?

---

[1] Han așezat la o șosea principală. Din cronica lui Vojciech Ostrosz, martor al execuției : „Ioan Potcoavă a fost un brav cazac, cu fire deschisă de cavaler și viteaz pînă la nebunie. Cu asemenea curaj și-a pus capul pe butuc, în urma cererilor insistente ale Turciei și sub presiunea relațiilor între state. Execuția nu s-a petrecut fără anume semne. În clipa cînd a căzut capul lui Potcoavă, s-a dărîmat acoperișul ratoșului din Liov băgînd în boale mulțimea superstițioasă."

Unde stă toată puterea ?
Focul care scapără
Și de noapte apără ?
Doar spre tine-mi cade vrerea.
Albe rînduri, negre rînduri.
Îmi văd lupta între gînduri
Fulgere, unde-i puterea ?

* * *

Noapte fără de somn, vedenii sure
Și stol de negre gînduri
Cer blestemat mi-i cugetul să-ndure
Doar nori în negre rînduri.

Oare triste ți puține vin de-a valma
Cu ziua rece, albă ?
Tu, noapte, iară le aduni cu palma
Și le prefaci în salbă.

Și noaptea murmură cu dulce glas
În liniștitu-i umblet :
„Oare mi-i scris în veac să nu te las
Să te privești în suflet ?"

MÎKOLA VORONÎI

(1871—1942)

Mîkola Voronîi este cel mai important poet simbolist din literatura ucraineană. Muzicalitatea și coloristica versurilor sale sînt corelate cu ideile renașterii naționale. Ca stare de tranziție, poezia simbolistului de la Kiev face deseori elogiul continuității, de la drama existențială la patetismul ideii de înnoire. A murit în pușcărie.

UMBRE

Revine seara iar, cu negre umbre,
Cu pas de taină și cu gesturi sumbre.
În casa mea, într-un torent himeric
Sînt numai șoapte-n unghi de întuneric ;
Se strîng în jur și pier într-o topire,
Se-nvolbură din nou și-mi dau de știre,
Că frică li-e să-mi zică tristă veste,
Că ea e beată și prin colțuri este...
Iar ploaia de prin bolta cea căruntă
S-abate-n geamuri tristă și măruntă
Cu glas de cerșetor bătrîn și orb,
Cîntarea de robie și de orfan i-o sorb.
Și pling ferești din ramele lor reci
Și lacrimile-și taie pe sticlă iar poteci...

Insinguratul suflet cu ostenite pleoape,
Cu gîndul mut, cu deznădejdi pe-aproape...
Şi-n faţă printre pîclă şi fuioare
Plutesc năluci, tablouri mişcătoare,
Cărări se fac, pe unde umblă umbre,
Tot cu clipiri fragmentele sînt sumbre,
Sînt semne de-ntrebare în unduit himeric
Contururi îndrăzneţe cu val de întuneric...
O poartă se desprinde din lacătele grele
Şi intră chipuri hîde şi bufniţele rele
Şi cîmpul se deschide cu zboruri lungi de corb,
Păduri de mîini se-nalţă tot înspre cerul orb,
O faţă de zeiţă, ghirlandele de flori...
Şi iarăşi umbre reci, mulţime de fiori,
Un cînt învolburează cu tonuri de suspin,
Parcă-i molitfă veche, ori rugă de destin,
Acordurile surde, minore şi bizare
Şi tristul clopot iar răsună-n depărtare...
Şi valuri înspre mine vin cu şoaptă
Şi lucruri dragi spre mine se îndreaptă :
Un cap de Greuze, o schiţă de Rodin,
Cu o nocturnă tristă de Chopin,
Iar din Sully Prudhomme frînturi răzleţe,
Şi psalmii lui Verlaine... O, ce tristeţe !
Iar în ferești tot ploaia cea măruntă...
O, mamă ! Şi tristeţea cea căruntă !
Inima-mi plînge, dorul mă apasă
Şi e atît de greu şi nimănui nu-i pasă,
De-i bine că se lasă în valuri de tristeţe
Şi trece totul iar cu visele răzleţe.

MÎKOLA ZEROV
(1890—1937)

Mîkola Zerov este cel mai important poet din pleiada neoclasicilor Ucrainei postrevoluționare. Paralel cu propria sa operă, poetul și profesorul universitar kievean a tradus din literatura universală în ucraineană. A murit în gulagurile din Siberia.

ELEGIE

Pe sub tramvaie gheața se topește,
Albastră se anunță primăvara
Și iarăși tinerețea cu ghitara,
Alături de mizerie grăiește :
„Tu ești acela care nu demult
În versuri ne ziceai de fericire,
Într-un îndemn de veșnică iubire ?
De unde doar tristețe în tumult ?

Nu-ți amintești precum a fost odată ?
Cum era cerul ? Zarea fermecată ?
Nu era colb și nici o murdărie,
Topirea gheții se făcea un cînt,
Părea că o să rîdem pe vecie,
Tristețile, bătrîne mi te-au frînt.

INCOGNITO

Îl întîlnesc aproape în fiecare zi
Și pare tot student pe coridorul lung,
În bibliotecă ochii lui ajung
Visînd doar stăpînire a urzi.

El s-a născut demult și dăinuie mereu
Și a trecut prin vremurile toate
Și merge sigur spre eternitate,
Cu pasul aprig, legănat și greu.

Mai ieri ungea cuvintele cu miere,
Jurînd numai iubire și plăcere
Și pavăză să fie de osîndă.

Acuma el visează la butuc,
Ciracii lui pe drumuri stau la pîndă,
Un vis cu sînge l-a făcut uituc.

UȘA

Acesta-i visul meu de astă-noapte :
Pluteam pe-o caravelă liniștită,
Iar salcia s-a înclinat smerită ;
Domneau pe ape vălurite șoapte.

O, țară de minuni, pe veci pierdută !
Eu te cunosc din vremuri de demult,
Acuma în mizerie, adult,
Suflarea ta nu-mi este cunoscută.

Și uite iarăși într-un fapt de seară,
Mizeria stă singură afară,
Căci în perete mi-am tăiat o ușă :

Pe malul apei — liniște de aur
Și paseri zboară numai peste laur
Și nu mai văd cenușă ori cătușă...

PRO DOMO

Cît este vorba noastră de amară,
Cît de sălbatic, Doamne, este gustul,
Cînd visătorul stoarce iară mustul,
Din slova noastră de odinioară.

Tot ce-i artist e doar încruntătură,
Poeții vor să fie sentimentale bestii,
Pungașii n-au pășunile celeste,
Domnește sărăntocul bun de gură.

Doar versul clasic și conturul rece,
Cu logica profundă și de fier
Hotarele Parnasului le-or trece,

Leconte de Lisle și Heredia cer
O constelație adîncă, de nestins
Și verbul clasic fi-va neînvins.

DE ANUL NOU

Cu zahărul primit iar pe cartelă,
Acasă mă întorc gîndind la muncă,
Orașul numai străluciri aruncă
Și pare de prin visuri citadelă.

Domnește bucuria în rîs de sărbătoare,
Întîmpinăm cu viers necunoscutul,
Și gerul iar înlătură cu cnutul,
Mizeria care demult ne doare.

S-au destrămat pornirile mărunte,
Toți ne gîndim la ritualul sfînt,
Cu văzul pelegrinului pe rînd,

Smerite sînt și capete căruntе
Și ochii triști iar cată către cruce,
Iar vîntul spre un iz de vin ne duce.

SUPERSTITIO

Acum e primăvară în odaie,
Discuții multe, ceaiul aburind,
Mirosuri dulci de inimă se prind
Și Policrat cu zisa ne ogoaie.

Cînd sufletul de liniște se umple,
Gîndește-te și la sfîrșitul trist,
Apusul nu-i mereu de ametist,
Și nu e veșnic zvîcnetul prin tîmple.

Și inima îmi bate într-un gînd ;
Ca o cenușă cad înspăimîntînd,
Și prevestiri și insomnii durute...

Și cade întunericu-n grădină,
Lumini se sting pe orizonturi mute
Și clipele ne picură în tină.

VRAJITORIE

Tăcere de Crăciun mă împresoară,
Orașul pare mort înspre amiază,
Peste omăt nu cade nici o rază
Și ceața grea începe să mă doară.

Bolnavă este sticla de albeață,
Vitrinele se uită iar cruciș,
Cuvintele-s înțepături de șiș
Iar veselia nu-i de dimineață.

Nu-i astăzi pentru nimeni sărbătoare
Căci nu-i cu roșu pusă-n calendare,
E-nsăilată ziua-n cifre negre ;

Tristețea iar pe lîngă mine trece,
Nici visurile nu-mi mai sînt alegre.
Păcatul vine ca fantoma rece.

IHOR BOHDAN ANTONÎCI
(1900—1937)

I

În scurta sa viață, poetul de la Liov a îmbogățit patrimoniul spiritual al poporului de peste Nistru cu șase cărți de poezie, care au devenit opere fundamentale în peisajul liricii ucrainene contemporane. Opera sa a fost tradusă în mai multe țări ale lumii.

LITURGHIA IUBIRII

Surîsul tău e liniștea de floare —
Să fii deschisă, astfel ți-a fost datul,
Pustiului din noi să-i fii răcoare,
Să mergi ca frumusețea și păcatul.

Dorim un tot mai bine și mai sus
Și soarele în palme să ne cadă
Și iarăși vrerea e de nesupus,
Și iar ne știm nemulțumirii pradă.

De ne-am pecetlui într-un sărut,
Pustiul ar fi lume împlinită,
Iubirea ne-ar fi pavăză și scut
Și n-am cerși mereu pe la ursită.

II

Surîsul tău tăcere e de floare,
Cînd te deschizi tu, soră cu seninul,
Surzenia mă frige și mă doare,
Mă apără, căci mă pîndește chinul.

Cînd noaptea pe hlamida neîntoarsă
Aduce snopi de stele să încinte,
Doar viersul bogomilic se revarsă
Peste tristețea inimilor frînte.

Și după ruga ta mistuitoare
Mi te destrami în nevăzute fire,
Tu, veșnică și sfîntă călătoare
Și în iubire, mare ostoire.

INTERMEZZO

Cînd șerpii aveau aripi și pietrele cîntau,
Iar Eva nu știa de caldele veșminte,
Se unduia prin lume doar un zefir bețiv,
Iar marea de argint era de tot cuminte.

De plictiseală, Eva a rupt luna din măr
Și leii raiului au început să ragă,
Iar fiii lui Adam s-au risipit prin lume,
Să-i facă un sălaș, curentul să n-o tragă.

FINAL

Cui folosește zisa ta frumoasă ?
Celui ce n-are casă și nici masă,
Celui ce face pîinea și cu sarea,
Avarului înfrigurat de boală,

Sau celui care-și pune răsuflarea
Într-o chemare sfîntă de răscoală ?
Celui flămînd și osîndit să poarte,
Pe scofîlcita față, mărturia,
Aceluia ce-i condamnat la moarte,
Ori celui ce păzește pușcăria ?

PAVLO TÎCINA
(1891—1967)

Poezia lui Pavlo Ticina reprezintă o evoluție a verbului poetic ucrainean în direcția marilor experimente europene. De la 1930 încoace poetul ucrainean ilustrează în scrierile sale transformările sociale într-un stil deseori declarativ și facil, folosindu-se de scheme și clișee.

O, BUNĂ DOMNIȘOARĂ INNA...

O, bună domnișoară Inna !
Sînt singur. Fereastră. Zăpezi.
Pe sora dumitale am iubit-o,
Copil de aur.
Iubeam ? Demult. Lunca înflorea...
O, bună domnișoară Inna
Și mai puternic simt iubirea
Zăpezi. Zăpezi. Zăpezi.
Îmi amintesc de ochii dumitale,
Erau alcătuiți din cînt.
Seară de iarnă. Liniște. Noi.
Și ce străin îți sînt...
Dar strigă cineva :
— Ai întîlnit iubirea !
Deodată cerul fuge,

Luncile foşnesc...
O, nu sînt ochii dumitale...
Plîng.
Dumneata sau sora ?
Iubesc.

AŢI AUZIT?

Aţi auzit, voi, şoapta teilor
În nopţile cu lună clară ?
Iubita doarme somnul dulce,
Trezeşte-o-ncet, sărut-o iară.
Iubita doarme. Somn uşor.
Aţi auzit ? E şoapta teilor.

Aţi auzit cum cringurile dorm ?
Ele văd totul chiar de-s neguri.
Privighetoarea, zorile şi luna.
Eu sînt al tău ! Din nou prin cringuri
Privighetorile...
Aţi auzit cum cringurile dorm.

DESCHIDEŢI UŞILE

Deschideţi uşile :
Intră mireasa !
Deschideţi fereastra
Să intre azurul !
Ochii, inima, choralul
S-au oprit.
Aşteaptă.

S-au deschis uşile —
Noapte de foc.
S-au deschis uşile —

Singerate drumuri !
Neplinse lacrimi.
Ceţuri.
Ploaie.

PASTELURI

1

A apărut o rază.
Priveşte.
E răsărit de soare.
Se joacă întruna,
Deschide ochii
florilor de romaniţă.
Cînd pe la răsărit
miroase cerul.
Cocoşii cos hlamida nopţii
Cu aţe de foc.
Soare.
A apărut o rază.

2

Am băut un vin bun.
E zi de fier.
Înfloriţi, luncilor !
: eu merg — e ziuă —
Paşteţi, turmelor
: către iubita mea —
— e ziuă —
O mare galbenă de spice
— e ziuă —
Am băut un vin bun.
E zi de fier.

3

E legănare cu flaute,
Acolo unde soarele apune.
Pe vîrfuri,
Se apropie seara,
Își aprinde stelele,
Își împrăștie ceața,
Prin ierbile mari,
Apoi își pune
La buze un deget
Și doarme.
E legănare cu flaute,
Acolo unde soarele apune.

4

Înveliți-mă, înveliți-mă,
Sînt noaptea, bătrîna,
Mi-a venit sfîrșitul.
De veacuri sînt în visuri
Mi-e drumul negru.
Puneți-mi la cap mentă
Și să foșnească plopii.
Înveliți-mă, înveliți-mă,
Sînt noaptea, bătrîna.
Mi-a venit sfîrșitul.

DMITRO PAVLICIKO

(1929)

În poezia ucraineană de după cel de-al doilea război mondial, Dmitro Pavliciko ocupă un loc de seamă. Autor a numeroase volume de poezie, creatorul de proveniență galițiană dă verbului poetic ucrainean valențe noi, înrîurit fiind și de mișcările poetice europene contemporane. În momentul de față (1993) este a doua persoană după președintele Kravciuk în statul ucrainean, conducînd cu abilitate politica externă a țării sale.

FAGII PLÎNGĂTORI

Nu cresc pe munte fagii plîngători,
Unde pămîntul este și aspru și pietros,
Pe unde moartea mușcă deseori
Din argintiul neted, majestos.

Acolo toți copacii sortiți la eșafod,
Cu vîntul fioros se iau la trîntă
Și orice rădăcină grăiește de izvod,
Cînd jalea prin frunzare unduitoare cîntă.

Vîrtejurile iernii acolo se abat,
Cu vești din depărtate mănăstiri,

Cînd fagii plîng în parcul claustrat,
Spre noi se lasă teamă cu vestiri,

Acolo unde bat mereu arteziene,
Pe unde de petreceri și noaptea se îmbată,
Unde frunzișul veșnic de rîsete se teme
Și de oblăduirea atotaristocrată.

De asta fagii suferă și mor
Privindu-se pe lacuri în oglindă
Și iar tristeți foșnesc sfîșietor,
Cînd vîntul vrea din nou să mi-i cuprindă,

Căci ei fragilitate au, de iarbă,
Și varsă lacrimi grele pe pămînt,
Le-a fost trăirea plecăciune oarbă
Și nu mai au nici dreptul la cuvînt.

De unde au putința umilirii ?
Și plînsul lor de unde li se trage ?
Și cît pot fi poeții prăbușirii ?
Și cît poți fi tu rob, semețe fage ? !

Voința cui, pe cuget vă apasă ?
De ce dansați ca salcia pe vînt ?
Cu liniștea, prin ramuri vi se lasă,
Un mucegai — rozind ca un cuvînt.

* * *

De m-aș opri o clipă oare,
Să beau din limpede izvor,
Să simt dulceață și răcoare,
Ca o albină lîngă floare,
Să mă cutremur de fior,

Aici la plopii foșnitori,
Pe unde stele iar adun.

De pe la chinuiții zori,
Ori de la triștii cîntători
Din noaptea marelui Crăciun,

Aici pe clinul de hotar,
O clipă doar să dorm în lan,
Să am un văz albastru, clar,
Să fiu din nou copil hoinar
Cu suflet fără de alean.

Dar niciodată nu oprim
Roboții gîndurilor noastre,
Spre vis cu raiuri tot gonim
Și împietrim și tot pierim
Cu setea căilor albastre.

* * *

Din vișini iar omăt de floare
Prin suflet îmi aduce rece,
E darul de la ursitoare,
Ori clipă de răsplată trece ?

Sosit-a ceasul cel din urmă,
Într-un îndemn de îndurare ?
Ori poate fulgere mă curmă,
Din cerul neclintit și mare ?

Aș prinde de-aș putea și clipa,
Cu bici din slovele de foc,
Dar nu mai am deloc aripa,
Pe cerul spelb de nenoroc.

Și parcă dincolo de geamuri
Petalele pe unde zboară,
Ca vîrfuri aprige de ramuri
Îmi bat în inimă și doare...

* * *

Doruri din departe
Nu mă ard pe mine,
Vreun păcat aparte
Nu-i stăpîn pe mine.

Pîră anonimă
N-are spor la mine,
Clica cea haină
N-are mas la mine.

Ani trăiți degeaba
N-au fost pe la mine,
N-a venit cu graba
Moartea pe la mine.

Nici dușmanul rău
N-are loc la mine,
Doar cuvîntul greu
Moarte-i pentru mine.

* * *

Nefericit e omul care în plină viață,
Din bronz statuie mare își durează.
Neputincioasa glorie suna-va,
Precum o muscă mică în butoi.

Nu va ieși la aer niciodată,
Va fi purtat pe sus ca toți infirmii
Și cînd o să-i miroasă gîndul,
Iz puturos îi va intra în sînge.

Apoi încet vor putrezi pe rînd,
Toți cei care l-au dus pe umeri,
Cei ce-au bătut în fața lui mătănii.

Cu aparatul autogen, curînd,
Va fi atotputernicul tăiat
Și dat de hrană hienelor de noapte.

GOLGOTA

E groaznic cînd îl răstignesc de viu,
Pe cel ce-a fost să aibă minte clară,
Sortit în dreptul crucii să apară,
Scuipat și umilit pînă tîrziu.

Mai groaznic este cînd întru pohfală
Este cinstit tîlharul odios,
Cînd de pe cruce îi dau drumul jos,
În rugi și în cîntare triumfală.

Golgota e bătrînă ca pămîntul,
Alături stă tîlhar și creator,
Îi leagănă doar ceața și cu vîntul

Și noi privim, și ochii iar ne dor,
Căci nu știm unde-i zbirul
și unde-i Dumnezeu,
Că nu vedem călăul, vegherea lui
de zeu.

MIHAILO TKACI
(1932)

Poezia lui Mihailo Tkaci este foarte mult gustată de publicul cititor ucrainean, datorită melodicității. Poetul s-a născut lîngă Cernăuți și știe bine românește. Este autorul, printre altele, și al unor excelente traduceri din opera lui Tudor Arghezi.

MAMA MARIA

Ziua-mi aduce numele drag.
Înmugurește visul, se luminează glia,
Cu rugă de pîine și soare în prag,
Mamă Maria, mamă Maria.

Doar tu mă chemi la marele drum.
Ți-i fruntea doar speranța
și temeinicia
Și verile mă ard fără de scrum
Mamă Maria, mamă Maria.

Pășești spre mine de-o trîntă
cu vîntul,
Madonă căruntă la margini de cîmpie,
Iubire ți-i gîndul, cuvîntul,
Mamă, Marie, mamă Marie.

Te văd prin vremi
cu pruncul la piept,
Bătută de ceață cu toată furia,
Tăind spre ursită drumul cel drept,
Mamă Maria, mamă Maria.

Voi trece și munții
cu apele reci,
Găsi-voi pe culme tăria,
De soare tăia-voi
iubirii poteci,
Mamă, Maria,
Ave Maria.

IVAN DRACI
(1936)

Ivan Draci este reprezentantul cel mai de seamă al poeziei ucrainene contemporane. Versul poetului de la Kiev se constituie într-o sfîşietoare confesiune dramatică asupra nucleului originar privit retrospectiv, subliniind de cîte ori se cuvine că astrul orientativ se află în „constelaţia Şevcenko". Atent la marile probleme ale contemporaneităţii, Ivan Draci comentează tragismele esenţiale din lume, specifice sfîrşitului de veac XX *(Madona de la Cernobîl)*. Conduce mişcarea naţională ucraineană cunoscută sub numele de „Ruh" (Mişcarea).

ÎNTREBARE FĂRĂ RĂSPUNS

Să acoperim izvoarele cu celofan,
Fîntînilor să le facem din ţiplă scuturi,
Dar prietenii mereu se întreabă :
De unde să luăm kilometri de celofan
Să acoperim marea artificială a Kievului,
Sau oglinda fermecată a Desnei,
De unde beau apă kievenii ?

* * *

Invidiem pe cei ce au cuvîntul,
Eu azi nu-l am. Sînt unilateral.

Stau mut alături-a cu vîntul,
Atent la freamăt și choral.

Invidiez pe cel care pictează,
Cînd văd pe pînză cai în fugă,
Eu n-am culori, am numai minte trează
Și strig spre adevăr doar rugă.

Invidiez și sunetul stăpîn,
Care în Geiger [1] poartă doar tristețe,
Cînd corb sătul cu glasul lui păgîn
Îmi strigă „never more" drept binețe.

Și strigătul întunecat și rău
S-a răsfirat prin firava-mi structură
Gesticulînd mă las pe cruntul hău,
Iar slovele mi-au împietrit în gură.

* * *

Am doar un dat ca s-o întruchipez,
Așa cum poate pana mea acum,
Așa cum dalta mea o poate contura
Și cum o poate prinde orchestra mea în sunet,

Căci datul este unul din marmură s-o fac
Și s-o transpun în film și în gravură
Și să aduc spre ea vorbirile din lume,

Căci datul este s-o înfățișez,
Așa cum fost-a ea prin drame și biserici,
De-a lungul a milenii — și tristă și durută,
De la Rubliov la Leonardo,

[1] Aluzie la contorul de particule radioactive Geiger-Müller (n.t.).

De la Madona Vișgorodului la cea
Sixtină,
De la Maria Orantes
la Japoneza Iradiată.

* * *

Tu vrei s-o desenezi pe Ea,
Iar Ea te conturează pe Tine.
Cu mină nedibace în tremur și tristețe,
Își face chipul cu un rest de creion.
Tu ai vrut să-i faci chipul,
Ea te inundă,
În lacrimi, în iad, în sînge. Culorile
Le poți îngroșa ? Ajunge curajul ?
Credință-i destulă ?
Dar deznădejde ?
Dar opulență prostituată ?
Dar căința că toți colegii din streang,
Au fost uciși cu tăcerea ?

ODA TINEREȚII

Vulcanul e șuvoi strălucitor
Și flăcări se ițesc după perdea de fum.
Răzbat prin aer strigăte cumplite :
Noi sîntem tineri, dar murim acum !

Și priveghind sub luna rece, clară
Ne bat din nou blestemele cu scrum.
Iar inimile sînt pietrificate :
Noi sîntem tineri, dar murim acum.

Își laudă brotacii iarăși balta
Și fum înecăcios ne dă binețe.

Iar lumea noastră își tot duce veacul
Cu jertfă de naivă tinerețe.

Și pentru rang și pentru cea trufie,
Ca în tranșee, fără de tandrețe,
Și pentru academice tîmpenii,
Plătește iarăși sfinta tinerețe.

* * *

Cînd șarpele curăță mărul,
Gîndindu-se să-l dea Evei,
Din coajă se face spirală,
Iar răsucirea verde, unduitoare
Se cheamă cunoaștere.

Șarpele taie mărul în două
Scoțînd mica sferă de miez,
Cu tot, cu semințele negre,
Apoi o îmbie pe Eva...
Eva se grăbește spre Adam.

MADONA

Prin îmbulzeala miezului de zi,
Desculță trece sura Katerină,
Un chip din Vrubel pare a trezi,
Femeia tristă fără pic de vină.

Toți fug de dinsa. Care, încotro ?
E pruncul strîns în cîrpe vechi, murdare,
Nu-i lapte pe sub bluza ei maro,
E numai duh și tragică scrutare.

Să fie răzbunare în tristele priviri,
Pentru copilul înfășat din brațe ?

Sau buzele vestesc nenorociri,
Ori zic blesteme spre amurg de viață ?

Pe cine te răzbuni ? Cumva pe mine ?
De ce în suflet porți doar răzbunare ?
Pelinul stepei zace tot în tine ;
Și cît vor străluci priviri amare ?

Nebună ești, și pruncul este mort,
La psihiatru mergi întru salvare,
Scăpare n-au fost pînzele de tort,
Nici trenul nu ți-a dat înseninare.

În brațe înfășat tu porți NIMICUL,
De ce-ți sînt sînii mari peste măsură ?
De ce ți-e buza cum e borangicul ?
De ce răzbat doar fierbinți din gură ?

Ce zemi de ierburi rele ai băut,
Cînd în april adus-ai prunc pe lume ?
Din calea lui Irod te-ai abătut
Ca viscol de atomi să te sugrume.

Baticul ți se clatină pieziș,
Sub el lucește palida chelie,
Și urma-ți văd prin iarbă și păiș
Și gura ta cu moarte mă îmbie.

* * *

E regele Irod, sperietură veche,
De două mii de ani ne urmărește umbră
Și cîntecul acesta ne țiuie-n ureche,
Pe colburi vechi cu tînguire sumbră.

Noi sîntem Anonimii doar buni de-mbucătură
Și cîntecul acesta în vreme ne mănîncă

Și vechi e hoțul care ne tot fură,
În cîntec, viclenia-i multă încă...

De ce e multă ? Ne vei spune Tu ?
Cu valul alb de bătucită ceață ?
Din tronul Tău, Tu strălucești tabú,
În palma ei, știința te răsfață.

Ai calculat cît costă conștiința ?
Cunoști ce au în creiere stăpînii ?
Asculți, la vulg, cu rîndul suferința
Și liniștești cu gestul calm al mîinii.

De ce sînt multe cîntece și Tu ?
De ce te-nvăluie doar val de ceață ?
O nu, din înălțimea Ta, tabú,
Tu vrei să ai mereu pămînt în față.

Da, știu, ești veste de regenerare,
Renaști dar nu născută din uitări
Și toți care te văd, cu mic, cu mare,
Irod te strigă-n cele patru zări.

Mi-ai amintit că ești degenerarea
Și te-ai vîrît cu forța-n Catedrală.
Pilat, pe-ascuns, alături cu oroarea.
De radiații înfricat se spală.

VASIL STUS
(1938—1985)

Vasil Stus este cel mai cunoscut poet ucrainean din generația anilor '60. O bună parte din versurile sale au văzut lumina tiparului în ultimul timp. Un deceniu de viață, poetul l-a petrecut în pușcăriile din Extremul Nord sovietic, unde a și murit.

INSOMNII

1

Sînt emigrant. Am pat de fier,
Pe pătură doar urmele de gratii,
Iar perna este tare ca pietroiul
Și ca pietroiul tare-mi este capul.
Ce prindeți voi, televizoare ?!
Vă sînt antenele demult nebune !
Cu neagra gură ce mai prinzi și tu,
Nenorocită sobă de alături ?
Ți s-a luat și aerul. Doar fum
Pe conștiința care arde groaznic !
A doua noapte albă este
Și felinarul arde pilpiind.

2

Te vreau, pământul meu pierdut,
Să te întinzi frumos, albastru,
Măcar în visul meu durut
Să-mi cadă rază dintr-un astru.
Întoarce-mă în tot ce-a fost,
Să mai alerg desculț prin rouă,
Prin țara mea găsește-mi rost,
Ferește-mă de ură nouă.
Doar soare plin pe sfinte locuri
Și multe lebede pe ape,
Din alte vremuri să văd focuri
Și de tristețe să mă scape.
Nici cîmpuri triste să nu văd
Și nici păduri întunecate,
Nici răsărituri cu prăpăd
Și nici apusuri blestemate,
Ci, să aud o rugăciune,
Sub aripi sfinte, lîngă riuri,
Să spunem vinilor pe nume,
Tot ce-au fost fapte fără frîuri
Și legănat de ziua bună,
Bondarii să-i aud trecînd,
Prin stepa largă și străbună,
Prin grîu de aur fremătînd ;
Să văd obrazul ei de lapte
Și buzele, deschisă rană,
Cosița ei de plină noapte,
Pe chipul fără de prihană,
Să treacă lin prin văi în floare,
Prin văi tăcute, fără nume...
O lebădă pe unde moare,
Pe ape line, fără spume,
Pe unde porumbeii zboară,
Prin arc frumos de curcubeu
Și vremuri de odinioară

Să-mi stăruie în gînd mereu.
Pămîntul meu pierdut, revino
Măcar în visul meu umil
Și setea mea încet alin-o,
Iar eu să-ți fiu mereu copil.

3

Să fug de mine undeva departe,
Prin locuri neștiute, în țară fără grai,
Unde nu-s bucurii, nici blestemate soarte,
Unde firescul crește prin vale pînă-n plai.
Eu aș trăi acolo într-o deplină pace,
Pămîntul mi-ar fi reazem în caz de prăbușire,
Din lutul reavăn eu atunci mi-aș face,
Un scut la versul meu de nemurire.
Cu inima, cu gîndul și cu văzul,
În țara nouă m-aș muta de tot ;
Din cremeni mi-ar fi liniștea și crezul,
Iar ziua mi-ar fi rodnică, socot.
Rotindu-mi văzul dis-de-dimineață,
Însingurat sub cerul de azur,
Aș fi Adam, tristețea mi-ar fi soață
Și aș iubi pămîntul ăsta. Jur !

4

În fiecare zi, în fiecare an
bombardez cu gînduri
chipul tău neclintit,
Sfinxe !
Dar tu ești de piatră,
gîndul nu te atinge,
ci numai durerea mea
te face să tremuri,
de parcă seisme te clatină.
Din tine zboară atunci

tot ce nu cuprinde
albastra veşnicie
şi rămîne doar piatra,
piatra de care ţi-a fost
sorţit să fii legat
într-un blestem continuu.

5

Mi se pare că nu trăiesc eu
în trupul acesta care se mişcă,
În trupul acesta cu faţă şi gură,
cu ochi, cu mîini şi grumaz...
Om străin într-un corp cunoscut
formă simţ, doar grămadă de nervi
care se mişcă prin întuneric.
Deci, m-am născut în corp străin
şi n-am aflat acomodare. Aştept
o creştere corespunzătoare
pe măsura trupului meu.
Sînt prin univers trecător
şi bat la uşa existenţelor străine,
o sută de nopţi înainte,
o sută de nopţi după mine,
la mijloc — morman de muţenie,
fierbinte şi alb, de călire,
în care zace strigătul iadului
şi sorii universului întreg,
pierduţi prin trupul meu străin.
Aştept cu nerăbdare să mă nasc,
dar moartea s-a instalat în mine
din vremi de demult.

IHOR KALINEȚ

(1939)

Ihor Kalineț este cel mai important poet ucrainean de la Liov (Ucraina apuseană). După o îndelungată perioadă de deportare în Extremul Nord sovietic, poetul se întoarce în orașul de baștină, unde scrie și publică poezii în care domină ideea dăinuirii și emancipării.

VITRALII

Prin curbele multicolore,
pe ochi, pe umeri, pe mîinele mele
au căzut milioane de sori
izvorîți cu mare tumult
din pătrate, triunghiuri și cercuri,
milioane de sori,
din bucuria aprinsă
de galben incendiar
și de roșu stacoj,
pînă la calmul
albastrului pal
și pînă la gingășia
semitonurilor transparente.
În sinteza acestor culori,
în liniile simple și măreț

am recunoscut
și mi le-am însușit
portretele sfinte,
portretele clare.
Și dintr-o dată
parcă m-am risipit
prin sticla multicoloră,
prin cifre fără de umbre,
la fel de multicolore,
prin mici strălucirii
de pe inelele prințesei Olga,
ori de pe coroana sfîntului Vladimir,
ori de pe legătura cărților
alcătuite de sfinții călugări
ai vestitei Pecerska Lavra,
de pe dealul înverzit
al Kievului,
ori de pe fața cazacului Nalîvaiko,
de veacuri multe însîngerat.
Am fost alături de toți,
cu durerea, cu măreția...
Am ieșit din lăcaș
înconjurat de lumini,
simțind conturul de nimb.

FINAL DRAMATIC

L-a străpuns glonțul pe cer.
Cerul era aproape și albastru.
El a căzut simplu și natural,
cum cădea acasă
ostenit
pe căpița de fîn.
Apoi a auzit
cum trăgeau în drapel
și s-a gîndit

că ar fi bine să se ridice.
A văzut o mulțime de lei
cu labele ridicate,
o mulțime de lei îl priveau.
În ochii lor era ură
și solemnitate.
Ochii lor clipeau necontenit.
Întîi a dăruit drapelul,
apoi s-a dăruit pe sine
orașului în care domneau
leii neîmblînziți.

MOARTEA LUI IOAN POTCOAVĂ

S-a adunat Ucraina
liniștită și nesigură
în piață, cu sete de noutăți,
în iadul pestriț de ură
și de bucurii,
cu zăngănit și lucire de lanțuri.
Iar oamenii plîngeau
de prea multă dîrzenie
și de neputință,
oamenii din mahalale
și din atelierele Liovului,
plîngeau învățăceii și dascălii,
căci fiecare din ei
și-ar fi pus grumazul pe butuc,
în locul marelui erou.
Dar călăul neînduplecat
a ridicat securea fioroasă
împrăștiind spaimă de moarte.
Clădirea de alături s-a cutremurat
și capul lui Potcoavă a căzut
rostogolindu-se.

TETIANA IAKOVENKO
(1957)

Tetiana Iakovenko face parte din generația poeților ucraineni care s-a impus în ultimul deceniu. Cele trei volume de poezie o recomandă pe tînăra asistentă universitară de la Vinnița ca pe un autentic talent cu o poezie reflexivă, proaspătă, în care domină simbioza între sentimente și idei.

POEMA ECOLOGICĂ

Nu mai sînt pe la noi rusalce...
Sînt numai lacuri pline de rogozuri și sălcii,
Sînt bărci cu motor și pescari iscusiți,
Care aruncă năvoade în apă
Și nici că le pasă de soartă.
N-are cine să le rupă plasa,
Fiindcă la noi rusalce nu mai sînt.
...Pe la noi sînt rogozuri și sălcii,
Cîteva sălcii și puține rogozuri
Și speranța în reîntoarcerea
Rusalcelor de odinioară,
Rusalcelor care mai dăinuie,
În cugetări de femeie.

Scitul negru dispare călare în noapte,
Îmbrăcat e în piei de ani și vîntoase răscoapte,
Prin fața ferestrei îmi trece întruna călare,
Vestind cu biciușca venirea sfîntului soare.
Calul negru aduce mereu veste sumbră,
Sub fereastră, mereu îi văd mișcătoarea lui umbră,
Către el, vîntul norii și-i pleacă :
„Ziua vine curînd, tu fă bine și pleacă !“
De-ar pleca, de-ar pleca mai departe,
Printre stele, pe cer, în nemoarte !
Ochii iarăși mă dor de atît întuneric,
Gingășia mă bate cu foșnet himeric.
De-ar pleca, de-ar pleca peste mări,
Negrul tot să se piardă prin zări,
Să-mi rămînă prin suflet scînteie ori jar
Din iubirea străscitică fără hotar.
Și grăiește bătrîna și neagra fereastră :
„Nu fi tristă, privește la steaua albastră !“
Iar în urmă aud o plesnire de coardă,
Semn că vine spre mine, nemernică hoardă...
Să fi fost noaptea scitică numai amenințare ?
De plumb sînt pleoapele, văzul iarăși mă doare...

* * *

Nu te grăbi să te dezici de foc,
Spre mine tu privirea iar ți-o lasă ;
Pe-aproape o să vezi bătrîna casă
Și urme clare din trecutul joc.

În casa veche suflete nu dor,
Ferestrele sînt pline doar de timp,
La miez de noapte casa e Olimp
Și juguri ard și flacăra e dor.

În casă a murit un ultim gnom
Și tot ce-a fost fost sămînă de durere,
În limbi de foc desferecate piere,
Iar focul se preface-n grai de om.

Cît nu e întuneric pe fereastră,
Cît nu vibrează lacrimă amară,
Mărturisesc pentru întîia oară :
Atîta știu despre iubirea noastră.

INDICE DE AUTORI

A

Alunan, Juris, poet leton, pp. 149—151
Antonici Ihor-Bohdan, poet ucrainean, pp. 279—281
Aspazia (Elza Rozemberg), poetă letonă, pp. 163—166

B

Bogdanovici, Maxim, poet belarus, pp. 24—26
Boguşevici, Frantişek, poet belarus, pp. 9—13
Baltrušaitis, Jurgis, poet lituanian, pp. 211—214
Borovîkovski, Levko, poet ucrainean, pp. 243—245
Baradulin, Rigor, poet belarus, pp. 44—49
Briedis, Leons, poet leton, pp. 186—188
Barbarus, Johannes, poet eston, pp. 72—75
Barataşvili, Nikoloz, poet gruzin, pp. 111—114
Brovka, Petrus, poet belarus, pp. 27—30

C

Ceaklais, Maris, poet leton, pp. 189—191
Ceavceavadze, Ilia, poet gruzin, pp. 115—117
Cikovani, Simon, poet gruzin, pp. 131—134

D

Donelaitis, Kristionas, poet lituanian, pp. 193—196
Draci, Ivan, poet ucrainean, pp. 293—298

F

Fedkovici, Iuri, poet ucrainean, pp. 255—260
Franko, Ivan, poet ucrainean, pp. 261—265

G

Gamzatov, Rasul, poet avar, pp. 1—3
Gedra, Vincas, poet lituanian, pp. 215—219
Ghilevici, Nil, poet belarus, pp. 35—36
Guramişvili, David, poet gruzin, pp. 102—106

H

Hofstein, David, poet idiş, pp. 141—143

I

Iakovenko, Tetiana, poetă ucraineană, pp. 306—308

K

Kaladze, Karlo, poet gruzin, pp. 135—138
Kalineț, Ihor, poet ucrainean, pp. 303—305
Kareva, Doris, poetă estonă, pp. 90—93
Kempe, Mirdza, poetă letonă, pp. 170—172
Kolas, Iakub, poet belarus, pp. 19—23
Kotlearevski, Ivan, poet ucrainean, pp. 239—242
Kugultinov, David, poet kalmuk, pp. 145—147
Kuliev, Kaisîn, poet balcar, pp. 5—7
Kupala, Ianka, poet belarus, pp. 14—18

L

Liiv, Juhan, poet eston, pp. 62—66

M

Maironis, poet lituanian pp. 202—206

Marţinchiavicius, Justas, poet lituanian, pp. 232—234
Maţiavicius, Justas, poet lituanian, pp. 225—228
Mejelaitis, Eduardas, poet lituanian, pp. 220—224
Montvila, Vitautas, poet lituanian, pp. 207—210

N

Nurme, Minni, poetă estonă, pp. 85—87

P

Pavlîciko, Dmîtro, poet ucrainean, pp. 286—290
Peterson, Jaak Kristian, poet eston, pp. 55—57
Poţhişvili, Moris, poet gruzin, pp. 139—140
Pşavela, Vaja, poet gruzin, pp. 123—126
Pumpur, Andrei, poet leton, pp. 152—155

R

Rainis, Jan, poet leton, pp. 156—162
Reazanov, Ales, poet belarus, pp. 50—53
Rustaveli, Şota, poet gruzin, pp. 95—101

S

Saiat-Nova, poet gruzin, pp. 107—110
Semper, Johannes, poet eston, pp. 76—80
Smuul, Juhan, poet eston, pp. 81—84
Strazdas, Antanas, poet lituanian, pp. 197—201
Stus, Vasil, poet ucrainean, pp. 299—302
Sudrabkaln, Jan, poet leton, pp. 167—169
Suits, Gustav, poet leton, pp. 67—71

Ş

Şciurat, Vasil, poet ucrainean, pp. 269—271
Şimkus, Vladas, poet lituanian, pp. 229—231
Şevcenko, Taras, poet ucrainean, pp. 246—254

T

Tamm, Jakob, poet eston, pp. 58—61
Tank, Maxim, poet belarus, pp. 31—34
Tabidze, Galaction, poet gruzin, pp. 127—130
Ticina, Pavlo, poet ucrainean, pp. 282—285
Tkaci, Mihailo, poet ucrainean, pp. 291—292
Tukaj, Abdula, poet tătar, pp. 235—237

Ţ

Ţereteli, Akaki, poet gruzin, pp. 118—122

U

Ukrainka, Lesia, poetă ucraineană, pp. 266—268

V

Vacietis, Ojar, poet leton, pp. 173—182
Vertinski, Anatol, poet belarus, pp. 37—43
Viiding, Juhan, poet eston, pp. 88—89
Voronii, Mikola, poet ucrainean, pp. 272—278

Z

Zerov, Mikola, poet ucrainean, pp. 274—278
Ziedonis, Imants, poet leton, pp. 183—185

CUPRINS

Prefață V

POEZIE AVARĂ

RASUL GAMZATOV

Mamei 1

„Profetul zice : Allah e bun și sfînt" . . . 2

„Trei cîntece, atîta, au dar să înfioare" . 3

Cîntec de privighetoare 3

POEZIE BALCARĂ

KAISÎN KULIEV

Cartea Pămîntului . 5

POEZIE BELARUSĂ

FRANTIȘEK BOGUȘEVICI

Arcușul 9

Mujicul 11

IANKA KUPALA

Doi mesteceni . . 14

Unde ești, fericire ? 15

Belarusul . . . 15

Apariție 16

Ce vrea mulțimea ? 17

Cîntec de mujic . 17

Satul nostru . . . 18

IAKUB KOLAS

Către lună 19

Mujicul 20
Noapte de vară . . 20
Chemare 21
Pădurea belarusă . 22
MAXIM BOGDANOVICI
Crivăț 24
Bătrînul 25
„Străbunii mei în codru, văioagă și hățiș" . 25
„Ani de tinerețe" 25
PETRUS BROVKA
Pîinea 27
Polesia 28
MAXIM TANK
Să vadă 31
De leagăn 32
Bătrînul pescar . . 33
NIL GHILEVICI
Drumul veșniciei 35
„Aș vrea să-mi văd iar satul în noaptea de Kupala" 36
ANATOL VERTÎNSKI
Cinci dorințe 37
Snoavă 38
„Cu mersul tău, fii demnitate" . . 39
„Mă stăpînește o tristețe grea" . 39
Spre ideal 40
Anchetă 41
RÎGOR BARADULIN
„Și cînd te paște neagra zi" . . . 44
„Prietenii mei" 45
Casa lui Chagal 45
„Nu doare-n suflet" 47
Miniaturi 47
Oare ? 48
ALES REAZANOV
Testament . . . 50
Fulgerare . . . 50

Gînduri 51

POEZIE ESTONĂ

CRISTIAN JOAK PETERSON
Luna 55
Cîntec 57
JAKOB TANN
Secetă 58
De strajă 59
Cîntec de petrecere 60
JUHAN LIIV 62
Dorință 63
Cuvîntul meu 64
Dincolo de mare 64
Cîntec 65
„O noapte de nepătruns" 65
„Tu iarăși cruce grea pe umeri duci" . . 66
O, floarea mea 67
GUSTAV SUITS
Pentru cine? 70
Autoînfăptuire 72
JOHANES BARBARUS
Autoportret 73
Poemă anarhistă 76
POHANNES BARBARUS
Așteptare 77
Timp însîngerat 77
Grotesc 78
Elegie 79
Venirea primăverii (Fragment) 81
JUHAN SMUUL
Poema estonă (Fragmente) 85
MINNI NURME
Scenă de balet 86
„Nu-i orișicine vrednic de marile iubiri" . . 87
„Nici nu mi-am dat seama" 87
„Corbii sînt păsări inteligente" 87

JUHAN VIIDING
Drumul 88
„Chiar și printre" . . . 88
Toamnă în orașul natal . 89
DORIS KAREVA
Oaspetele 90
„E straniu că nu pot înțelege" . . 91
Vestibul 91
„Iubirea trece pe căi necunoscute" . . . 92
„Prin cer s-a mișcat deodată" 92
Cassandra 92

POEZIE GRUZINĂ

ȘOTA RUSTAVELI
Viteazul în piele de tigru. Poveste despre aceea cum împăratul arabilor l-a văzut pe Viteazul în piele de tigru (Fragment) . . 95
DAVID GURAMIȘVILI
Plînsul lui David 102
SAIAT-NOVA
„Eu rob îți sînt în toate și credincioasă slugă" 107
„Eu sufletul mi-l dau pentru iubire mare" . 108
„Din dragoste, eu mi-am pierdut și firea" . 108
„Pe unde stele ard în clipăt, acolo este chipul tău" 109
NIKOLOZ BARATAȘVILI
Rugă 111
În plîns mi-aduc aminte" 112
Apusuri pe muntele Mtațminda . 112
ILIA CEAVCEAVADZE
Mamei Gruzia 115
Plugarul . . 116
AKAKI ȚERETELI
Răsăritul . 118
Crezul meu 120
VAJA PȘAVELA
Moartea eroului 123

GALACTION TABIDZE
Cai albaștri 127
Munții Gura 128
„Dormi, cinara mea frumoasă“ 129
„Vei înțelege dragostea de țară“ 130
SIMON CIKOVANI
Serile de la Mingrela 131
KARLO KALADZE
Epopeea munților (Fragmente) 135
MORIS POȚHIȘVILI
Cel mai dulce cîntec 139
Copil nelegitim 140
Omul 140
„Acel care crede“ 140

POEZIE IDIȘ

DAVID HOFSTEIN
Cîmpia 141
Zăpadă 142
„Și iarăși pustiuri și-n zări diafane“ . . . 142
Călătoria 143

POEZIE KALMUKĂ

DAVID KUGULTINOV
Vîrstă 145
În amintirea Anei Ahmatova 146
„Eu nu mă tem de moarte“ 146
„Aveau blestemul lor, bătrînii mei kalmuci“ 147

POEZIE LETONĂ

JURIS ALUNAN
Sonet 149
Primăvara 150
De toate 150
Boierul și mujicul 151
ANDREI PUMPUR
Războiul cu estonii 152

JAN RAINIS
Consolare . . . 156
Despre suferință . . 157
Urmașul 157
Generozitate . . . 158
Milostenie 158
Trecătorului 158
Calul și măgarul . . 158
El a știut tot timpul . 159
Bătrînul corb . . . 160
Datorie 161
Principesa 162
ASPAZIA
Spre înalt 163
Vis frumos 164
Aștept 164
Îngemănare 165
Basmul 166
JAN SUDRABKALN
Visătorii 167
Unde ești, orașul meu ? 168
„M-am apropiat de fereastră și am ascultat" 169
MIRDZA KEMPE
Coșarul 170
Captivitate 172
OJAR VACIETIS
Balada balenei albastre 173
„Aici nimic nu interesează pe nimeni" . . 174
„Te poți convinge de toate" 175
Prăpastie 176
„Cînd nu-mi respect adversarul" . . 177
„Haide, orbule" 177
„Nu" 178
Mulțumire în fața stelelor . . . 179
„Generația a zis" 180
„În călătoria ta" 181
„Să nu-mi apari în vis, te rog" . . 182

IMANTS ZIEDONIS
Semințe celeste 183
„Iertați-mă că încă mai trăiesc" 183
„Cui folosește jalba asta tristă" 184
„Noaptea, pe stînca abruptă" 184
„Nu știu ce piatră proastă sînt" 185
LEONS BRIEDIS
Lacul zburător 186
Joc 187
Al treilea vis 188
„Așa încet, pe nesimțite" 188
MARIS CEAKLAIS
În Salaspils 189
Viața 190
Noapte. Mare. Copac 190

POEZIE LITUANIANĂ

KRISTIONAS DONELAITIS
Anotimpuri (Fragmente) 193
ANTANAS STRAZDAS
Cîntecul orfanului 197
„Ești, Dominic dragă" 199
„Corbul negru pe cer se rotea" 200
MAIRONIS
Patria mea 202
Pentru totdeauna 203
Sîntem puțini 204
Cîntec nou 205
VITAUTAS MONTVILA
Lituaniei 207
„Tu vino și-am să-ți dau o libertate largă" 207
Cîntec 208
„Eu sînt poetul sărăcimii" 208
Cu Prometeu 210
JURGIS BALTRUSAITIS
Elegie 211
Vesnicul cerc 212

„Cînd scapără scînteie iar" 212
Poveste 213
Fierarul 214
VINCAS GEDRA
Mama 215
O seară cu Don Quijote 216
Inspirație 218
EDUARDAS MEJELAITIS
Noapte. Sirenă. Pigmeu. . 220
Poveste de pe stradă 221
Litanie cu secară 222
„...M-a prins un fel de tristețe" 223
JUSTAS MARȚIAVICIUS
Miniaturi 225
Distanță 226
Drumuri . . 228
LADAS ȘIMKUS
Statistică 229
Evoluția cititorului 230
Sfînta simplitate . 231
JUSTAS MARȚINKIAVICIUS
Noi 232
Ultimele minuni . . 233
Prorocul . . . 233
Moartea în sat 234

POEZIE TĂTARĂ

ABDULA TUKAJ
Despre mine 235
Fragment . 236
Cui folosește ? 236
O lacrimă 236
Cîntec de șeic . . 237
Minune 237

POEZIE UCRAINEANĂ

IVAN KOTLEAREVSKI
Eneida (Fragmente din Partea a III-a) . 239

LEVKO BOROVÍKOVSKI
Valahul 243
Povestea Niprului 244
TARAS ȘEVCENKO
„Iar plînge Niprul și suspină“ 246
„De-oi muri, mormînt să-mi faceți“ . . . 247
„Gînduri, gînduri, triste gînduri“ . . . 247
„În pîlcuri vișini lîngă case“ 248
Caucazul 249
IURI FEDKOVICI
Lucian Kobiliță 255
IVAN FRANKO
Madona Sixtină 261
„Femeie, porți în piept sloi de gheață“ . 262
„Zeița blondă zice: Sînt iubirea“ 262
„Mi-a șuierat a doua: Eu sînt ura“ . . . 263
„Cînd lupul rupe oaia nu intrigă“ . . . 263
„Te-ai îmbrăcat, țărane, în straiе de cavaler“ . 264
„Băltoacă puturoasă în miez de continent“ . 264
„Ești închisoare rece, cu gratii de oțel“ . . 265
LESIA UKRAINKA
Imn 266
Contra spem spero 267
VASIL ȘCIURAT
Ioan Potcoavă 269
„Fulgere de noapte deasă...“ 270
„Noapte fără somn, vedenii sure“ 271
MÎKOLA VORONÎI
Umbre 272
MÎKOLA ZEROV
Elegie 274
Incognito 275
Ușă 275
Pro domo 276
De Anul Nou 276
Supersitio 277
Vrăjitorie 277

IHOR BOHDAN ANTONÍCI
Liturgia iubirii . 279
Intermezzo . 280
Final . 280
PAVLO TÍCINA
O, bună domnișoară Inna 282
Ați auzit ? . . 283
Deschideți ușile 283
Pasteluri . . 284
DMÍTRO PAVLÍCIKO
Fagii plîngători 286
„De m-aș opri o clipă oare" 287
„Din vișini iar omăt de floare" 288
„Daruri din departe" 289
„Nefericit e omul care în plină viață" . 289
Golgota 290
MIHAILO TKACI
Mama Maria . 291
IVAN DRACI
Întrebare fără răspuns . . 293
„Invidiem pe cei ce au cuvîntul" . . . 293
„Am doar un dat ca s-o întruchipez" . . 294
„Tu vrei s-o desenezi pe Ea" 295
Odă tinereții 295
„Cînd șarpele curăță mărul" 296
Madona 296
„E regele Irod, sperietură veche" 297
VASIL STUS
Insomnii . 299
IHOR KALINEȚ
Vitralii . . 303
Final dramatic 304
Moartea lui Ioan Potcoavă . 305

TETIANA IAKOVENKO
Poemă ecologică 306
Gravură fără nume 307
„Nu te grăbi să te dezici de foc" . . . 307

INDICE DE AUTORI

Redactori : ECATERINA TARÁLUNGÁ-RĂZVAN
PASSIONARIA STOICESCU-IVANOV
Tehnoredactor : GEORGETA CÎRSTEA

Dat le culeș : 29.03.1993 ; Bun de tipar : 11.05.1993 ;
Coli tipar : 10,75 ; Format : 32/70x100 ; Tiraj : 1500
ex. broșate ; Hîrtie tipar de 48,8 gr/m²
Apărut 1993

Tiparul executat sub c-da nr. 272/93 la
Societatea Comercială - Editură și Imprimerie
„Porto — Franco" S.A.
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Galați — România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026